

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง

โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

Strengthening Upland Community By Using Community-Based Tourism As
a Tools: A Case of GalyaniVadhana District, Chiang Mai.

(Phase2)

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ

พฤษภาคม 2559

สัญญาเลขที่ RDG5750011

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง

โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

Strengthening Upland Community By Using Community-Based Tourism As
a Tools: A Case of GalyaniVadhana District, Chiang Mai.

(Phase2)

คณะผู้วิจัย

สังกัด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
เชียงใหม่

นางสาวพิศพิมพ์ จันทร์พรหม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
เชียงใหม่

ดร.สวิญญาศุภอุดมฤกษ์ ตรรัตน์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ดร.ลัดดา ปินตา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
เชียงใหม่

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.-สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือการศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2557 แผนงานวิจัยนี้เป็นแผนงานต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน ให้กับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง และการขยายผลไปยังชุมชนน้องใหม่ที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 3 ตำบล ของอำเภอภักดีพัฒนา เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับอำเภอ ที่สามารถนำเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเรียนรู้ในชุมชนที่หลากหลายให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เรียนรู้อย่างภาคภูมิใจ

การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และการให้การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น คณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือดังกล่าวที่ทำให้งานชิ้นนี้มีผลกระทบกับชุมชนอย่างแท้จริง และส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ได้ประโยชน์โดยการเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมชุมชนต่อยอดจากงานวิจัยชิ้นนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณหน่วยงานที่สนับสนุนทุนวิจัยให้กับคณะผู้วิจัย ทำให้ได้มีโอกาสพัฒนางานวิจัยที่มีคุณประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ขอขอบคุณผู้ประสานงานจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการทำการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และขอบคุณคณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรทำการวิจัย และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนักวิจัยกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภายนอก ซึ่งทำให้เกิดการสร้างสรรคงานวิจัยและสามารถดำเนินการวิจัยได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกหน่วยงานและทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ที่ได้กล่าวถึง หวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษา และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับชุมชนอื่นต่อไปไม่มากนัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน)

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาการบริหารประเทศจากโครงสร้างรัฐราชการแบบรวมศูนย์ที่เติบโตจนผิดขนาดและปัญหาโครงสร้างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น ที่สงคราม แก้วกันทะ (2551) ได้ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน วัตถุประสงค์หนึ่งก็เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและพบว่าปัญหาของชุมชนอำเภอปายเกิดขึ้นเพราะการขยายเมือง ความเจริญเข้าไปในชุมชน โดยไม่ได้มีการวางแผนการจัดการทำให้เกิดการสูญเสียสภาพแวดล้อม ทรัพยากร วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี ประชาชนไม่ได้เตรียมความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้เกิดปัญหาตามมามากมายทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากกรณีศึกษาชุมชนอำเภอปายข้างต้นควรต้องมาจากฝ่ายประชาชนที่ต้องหันมากระตือรือร้นที่จะรวมตัวกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้กับตนเอง โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายประชาชนให้เกิดสำนึกความเป็นชุมชนที่คนในชุมชนต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อชีวิตของตน สร้างวัฒนธรรมการเอื้ออาทร วัฒนธรรมการแบ่งปันในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมส่วนรวมร่วมกันในการแก้ปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ซึ่งวิธีการนี้เป็นทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาในปัจจุบัน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นในการนำเสนอ ‘ปัญหาและความต้องการ’ กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน (<http://www.cbt-i.org>) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนของชุมชน และมีปัญหาที่หลากหลายแตกต่างกันอย่างได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจ

จากแนวทางข้างต้น และจากกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ที่คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2555 ผลจากการวิจัยเกิดกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง และชุมชนเกิดความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีมากขึ้น ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทุนชุมชนเพื่อนำไปใช้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน ได้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม เกิดการสร้างระบบสื่อความหมายที่เน้นกระบวนการสื่อความหมายโดยใช้บุคคลเป็นหลัก

ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสฝึกพูดเพื่อการแนะนำตัว การต้อนรับ การดูแลนักท่องเที่ยว วิธีการนำชม และการเล่าเรื่องราว รวมถึงการอำลาที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2556) กระบวนการและกิจกรรมในการพัฒนาภายใต้แนวคิดหลักการของการท่องเที่ยว โดยชุมชนทำให้เกิดแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนตนเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนภายในกลุ่มภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจ ชัดเจน และโปร่งใส คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการสืบค้น รื้อฟื้นเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน เห็นความสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดกันมา รวมถึงความเชื่อต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ทรัพยากรของชุมชน เหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการท่องเที่ยว ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนที่ใช้ชีวิตอยู่ ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม ผ่านนักสื่อความหมายที่เป็นคนในชุมชนเอง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิด รายได้เสริมแก่ชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอชุมชนของตนให้กับคนภายนอก ทำให้ แกนนำและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชนเผ่า ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน สืบต่อไป แต่การพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนยังอยู่เพียงระยะเริ่มต้น การให้จัดการ การท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวยังต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะจากการจัดโปรแกรม ท่องเที่ยว 3 ตำบล 3 ชนเผ่า โดยเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกัลยาณิวัฒนา ระหว่างวันที่ 9-12 สิงหาคม 2556 ผลการประเมินความพึงพอใจและข้อคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวพบว่ากลุ่ม ท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเรื่องข้อมูลเชิงลึกด้านทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และ วัฒนธรรม ที่นำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร เป็นต้น ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2557)

จากความสำคัญของต้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องขยายผลพื้นที่ให้เป็นชุมชน ท่องเที่ยวด้วยกระบวนการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วกับชุมชน ท่องเที่ยวใหม่และจะต้องทบทวนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีอยู่เดิมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสถาบันการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556) เพื่อให้กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิมมีกรอบแนวทางในการจัดการการ ท่องเที่ยวของกลุ่มเองและเป็นพี่เลี้ยงชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ เพื่อให้การ ท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในอำเภอกัลยาณิวัฒนาได้อย่าง แท้จริง

แผนงานวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือ กรณีศึกษา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2) มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านการจัดการความรู้ อย่างมีส่วนร่วม

2. เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นสังคมและคุณภาพชีวิต

3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

5. เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการวิจัย จึงได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. การประเมินตนเองของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคณะผู้วิจัยทั้ง 4 โครงการย่อยร่วมกับแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือขอ 2) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ 3) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น และ 4) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ดำเนินการประเมินและสรุปผลอย่างมีส่วนร่วมด้วยแบบประเมินตนเองตามแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามสภาพก่อนการพัฒนา ซึ่งแต่ละโครงการวิจัยดำเนินการประเมินแบ่งตามมาตรฐาน ดังนี้ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 ประเมินตนเองตามมาตรฐานด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต โครงการวิจัยย่อยที่ 2 ประเมินตนเองตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม โครงการวิจัยย่อยที่ 3 ประเมินตนเองตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ประเมินตนเองตามมาตรฐานการบริการและมีความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การศึกษาและพัฒนาศักยภาพที่เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิมทั้ง 4 กลุ่ม ที่สอดคล้องตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้านคณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) กระบวนการร่วมที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) กระบวนการที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนแยกรายกลุ่ม

3. การประเมินตนเองหลังการพัฒนาของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคณะผู้วิจัยทั้ง 4 โครงการย่อยร่วมกับแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม

4. การประเมินศักยภาพการให้บริการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม ด้วยตัวชี้วัดประเมินศักยภาพการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยทีมประเมินเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเมินผลตามแบบวัดทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญใน 4 ด้าน คือ ด้านการกำหนดเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านจุดดึงดูดของทรัพยากรท่องเที่ยวและกิจกรรม (ธรรมชาติและวัฒนธรรม) ด้านการให้บริการและความมีไมตรีจิต และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย

5. กระบวนการพัฒนาเครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ โดยคณะผู้วิจัยถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากคณะผู้วิจัยแผนงานวิจัยระยะที่ 1 จำนวน 3 โครงการย่อย 2) การถอดบทเรียนร่วมกับแกนนำในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดจากแผนงานวิจัยระยะที่ 1 จำนวน 3 กลุ่ม และกลุ่มที่เกิดนอกแผนงานวิจัย จำนวน 1 กลุ่ม และ 3) การออกแบบกระบวนการและกิจกรรมการขยายผลต่อในชุมชนเป้าหมายผล 3 ชุมชนใน 3 ตำบลของอำเภอกัลยาณิวัฒนา

6. การคัดเลือกพี่เลี้ยงชุมชนจากกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม คณะผู้วิจัยสร้างความเข้าใจกับแกนนำในแต่ละกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 4 กลุ่ม เพื่อค้นหาแกนนำที่มีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มเป้าหมายขยายผล

7. การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนกลุ่มเป้าหมายการขยายผลผ่านกระบวนการจัดการความรู้เป้าหมายการขยายผลผ่านกระบวนการจัดการความรู้ใน 3 ตำบล 3 ชุมชน หรือ 3 เส้นทางท่องเที่ยวใหม่ เป็นการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการขยายผลแบบเจาะจง ดำเนินกิจกรรมขึ้นถ่ายทอดความรู้และชั้นลงมือปฏิบัติการพัฒนาตามเนื้อหาและกิจกรรมที่ออกแบบตามกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยพี่เลี้ยงชุมชน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาศักยภาพชุมชน 2) การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และ 3) การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

8. กิจกรรมการสรุปบทเรียนของพี่เลี้ยงชุมชนเพื่อร่วมพิจารณาความสำเร็จของงาน วิเคราะห์สาเหตุและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้สู่ชุมชนกลุ่มเป้าหมายขยายผล

9. การประเมินผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ประเด็นหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับข้อมูลสองชุดที่ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน (Paired – Samples T Test)

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในกลุ่มเป้าหมายการขยายผล และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม ทั้ง 3 ตำบล ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม พบว่า

1. มีพี่เลี้ยงชุมชนที่มีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเป็นพี่เลี้ยงชุมชนจำนวน 5 คน จาก 4 กลุ่มท่องเที่ยวเดิม

2. มีความเข้าใจหลักการ แนวทาง และประโยชน์ของการประเมินตนเองตามแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน รู้สภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มก่อนได้รับการพัฒนาว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เกิดจากปัญหาอะไรทั้งที่มาจากภายในและภายนอกกลุ่ม

3. เกิดเครือข่ายภายในกลุ่มท่องเที่ยวเดิมและกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จากกระบวนการจัดการความรู้ของพี่เลี้ยงชุมชนและแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ และจากการจัดกิจกรรมร่วมของกลุ่มท่องเที่ยวเดิม

4. มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการและผู้ประสานงานกลุ่ม ในกลุ่มที่มีปัญหาการทำงาน ของคณะกรรมการก็มีการเลือกตั้งเพื่อปรับปรุงคณะกรรมการใหม่ให้เหมาะสมและคล่องตัวในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในกลุ่มมากขึ้น มีผู้ประสานงานของแต่ละกลุ่มที่เข้าใจภาระหน้าที่ และขั้นตอนการติดต่อเพื่อรับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามา

5. มีความเข้าใจและคำนึงถึงความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity: CC) โดยมีการกำหนดปฏิทินการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตของแต่ละชาติพันธุ์ และจำนวน นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมในแต่ละช่วงปฏิทินซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่ เท่ากันตลอดทั้งปี ตามความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึง ความสามารถของพื้นที่ เช่น ในบางช่วงฤดูกาลพื้นที่ไม่ปลอดภัยในการรับท่องเที่ยว และคำนึงถึง ความสามารถของระบบนิเวศวิทยา เป็นต้น

6. ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากต้นปี 2557 ดังนี้ 1) บ้านพัก แบบโฮมสเตย์ มีผู้ให้บริการรวม 30 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คน 2) ผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น มีจำนวน รวม 28 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 8 คน 3) ยูนชนนำเที่ยว มีจำนวนรวม 12 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คน 4) รถนำเที่ยวในท้องถิ่น รวม 14 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 2 คน 5) ฐานเรียนรู้ในชุมชน รวม 19 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คน 6) กลุ่มแม่บ้านทำอาหารท้องถิ่น รวม 26 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 9 คน และ 7) กลุ่มการแสดงและกิจกรรมวิถีชีวิต รวม 16 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 14 คน

7. มีรายได้เสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายให้กับสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวและเครือข่าย ในชุมชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น กลุ่มชาวซอมีอ ชาวบ้านที่ทำเกษตรสวนผลไม้ ผักอินทรีย์ แปรรู ปจากผ้าทอ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านวัดจันทร์มีรายได้เพิ่มขึ้นชัดเจนที่สุด พบว่า ตลอดปี 2557 บ้านโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวจำนวน 86 คน มีรายได้รวมตลอดปี 24,860 บาท และปี 2558 (ณ วันที่ 12 เดือนกรกฎาคม) บ้านโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวจำนวน 111 คน มีรายได้รวมตลอดปี 52,190 บาท

8. มีกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การออกแบบจาก ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง เช่น การเดินศึกษาเส้นทางวิถีภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืช ผักและนา ข้าวขั้นบันไดของปกากะญอ การออกแบบด้วยการรื้อฟื้นจากวิถีชีวิตที่หายไปแล้ว เช่น การเล่น สะบ้าของชาติพันธุ์ลีซู เป็นต้น

ชื่อโครงการ : แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน¹

ระยะเวลาทำการวิจัย: 15 กรกฎาคม 2557 ถึง 14 กรกฎาคม 2558

บทคัดย่อ

แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2) มีโครงการย่อยทั้งหมด 4 โครงการ วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยนี้สอดคล้องกับโครงการย่อย คือ เพื่อขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม และเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้านกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกกลุ่มเป้าหมายการขยายผลการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการขยายผลและกลุ่มตัวอย่างใช้แบบเจาะจงใน 3 ตำบลของอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ คือ ตำบลบ้านจันทร์ ขยายผลในหมู่บ้านบ้านเด่นและบ้านหนองเจ็ดหน่วย ตำบลแจ่มหลวง ขยายผลในหมู่บ้านบ้านห้วยบะบ้า และตำบลแม่แดด ขยายผลในหมู่บ้านบ้านห้วยปู กลุ่มสองกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วจำนวน 4 กลุ่ม ใน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหล่อขอ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านจันทร์ ตำบลแม่แดด กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ตำบลแจ่มหลวง กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ผลการศึกษานำเสนอตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้

กลุ่มแรกกลุ่มเป้าหมายการขยายผล ผลการวิจัยทำให้ 1) ได้พี่เลี้ยงชุมชนจากกลุ่มท่องเที่ยวเดิมทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 5 คน 2) ได้เครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กลุ่มท่องเที่ยวใหม่ ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนและการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ได้เส้นทางท่องเที่ยวใหม่ 3 เส้นทางใน 3 ตำบล คือตำบลบ้านจันทร์เส้นทางตามรอยเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เริ่มจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ บ้านเด่น ไปโรงเรียนสหมิตรวิทยา บ้านหนองเจ็ดหน่วยตำบลแจ่มหลวง เป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาสมุนไพรบ้านห้วยบะบ้า และตำบลแม่แดด เป็นเส้นทางเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และฐานอาชีพบ้านห้วยปู 4) ได้แกนนำในการจัดการท่องเที่ยว ตำบลบ้านจันทร์ จากเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา และจากโรงเรียนสหมิตรวิทยาคือผู้อำนวยการและอาจารย์ จำนวน 3 คนบ้านห้วยบะบ้ามีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 6 คนและบ้านห้วยปู ก็มีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 6 คนเท่ากัน 5) มีสมาชิกมาให้บริการเป็นนักร้องความหมายท้องถิ่น ยุวชนนำเที่ยวจากโรงเรียนสหมิตรวิทยา จำนวน 6 คน บ้านห้วยบะบ้า จำนวนเท่ากัน 4 คน และบ้านห้วยปู จำนวน 3 คน 6) มี

¹ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

สมาชิกมีส่วนร่วมในการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยบะบ้า จำนวน 6 คน และบ้านห้วยปู จำนวน 4 คน 7) มีการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวทดสอบเส้นทางใหม่โดยนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ผลการประเมินพบว่าพอใจในระดับดีทั้งด้านกิจกรรม การปฏิบัติหน้าที่ และบ้านพักแบบโฮมสเตย์ 8) พี่เลี้ยงชุมชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการความรู้การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 9) ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแกนนำก็พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการพัฒนามากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

กลุ่มสองกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วภายหลังการพัฒนาศักยภาพแล้วพบว่าผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 ด้านมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นสามารถนำเสนอในส่วนที่มีการพัฒนาและมีหลักฐานปรากฏรายด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น มีการปรับโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดผู้ประกอบการซึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีและเข้าใจกลไกการประสานงาน มีปฏิทินช่วงเวลารับนักท่องเที่ยวและกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมมีระบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของกลุ่มมีกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นต้น

ด้านที่ 2 การกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นสังคมและคุณภาพชีวิต มีการนำสมุดควมาใช้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและกระจายรายได้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการนำใบเสร็จรับเงินมาใช้และจัดทำสมุดบันทึกรับจ่ายควบคู่กันเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักในการช่วยเหลือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เช่น มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่นำเสนอวิถีชีวิตชาติพันธุ์ นักสื่อความหมายท้องถิ่นมีข้อมูลวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนและสามารถสื่อความหมายได้ลึกซึ้งเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เช่น มีฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นระบบมากขึ้น มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ออกแบบให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน มีกฎเกณฑ์เพื่อป้องกันผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีแนวทางในการจัดการขยะของชุมชน นักสื่อความหมายท้องถิ่นมีข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและสามารถสื่อความหมายได้ลึกซึ้งเพิ่มขึ้น ใช้วัตถุดิบธรรมชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

ด้านที่ 5 การบริการและความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น มีบ้านพักแบบโฮมสเตย์จำนวนเพิ่มขึ้นทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวและมี 1 กิจกรรมท่องเที่ยวมีการออกแบบโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของชุมชน ฤดูกาลและเวลา มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับกิจกรรมในรูปแบบเครือข่ายระดับอำเภอ กลุ่มได้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากกรมการท่องเที่ยว นักสื่อความหมายท้องถิ่นให้บริการได้ดีขึ้นและมีแผนเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มีผู้ประกอบการกลุ่มชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น มีการประเมินความพึงพอใจที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ : การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง, การจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน, อำเภอกัลยาณิวัฒนา

Project Name : Strengthening Upland Community By Using Community-Based Tourism
As a Tools: A Case of Galyani Vadhana District, Chiang Mai. (Phase2)

Researcher : Asst. Prof. Duangporn Onwan¹

Research Period : 15 July, 2014 - 14 July, 2015

Abstract

The “Strengthening Upland Community by Using Community-Based Tourism as A Tool: A Case of Galyani Vadhana District, Chiang Mai, (Phase2)” Project, consists of 4 sub-projects. The objectives of this research are in compliance with those of the sub-projects, which are included the extent of the development of community-based tourism potential through participatory knowledge management; and the development of potential of the existing 4 tourism groups, based on all the 5 areas of community-based tourism standard. The target groups selected in this research were classified into 2 groups. First, in the extension target groups, the extension target areas and some specific sample groups were selected from the 3 sub-districts of Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province, namely Ban Chan Sub-District, where an extension was conducted in Ban Den and Ban Nong Chet Nuai Villages; Jam Luang Sub-District, in Ban Huay Baba Village; and Mae Daet Sub-District, in Ban Huay Poo Village respectively. Second were target groups from the existing 4 tourism groups in the 3 districts. These included Ler Shor Community-Based Tourism Network and Ban Chan Community-Based Tourism Group in Ban Chan Sub-District; Dong Sam Muen Community-Based Tourism Group in Mae Dad Sub-District and Ban Sao Dang Community-Based Tourism Group in Jam Luang Sub-District. Results of the study, based on target groups, were as follows:

First, the research conducted on the extension target groups showed that: 1) Five community mentors could be figured out from the existing 4 tourism groups.; 2) New tools for community-based tourism potential development could be achieved, covering 3 areas, i.e. the development of community potential, the arrangement of community resources database and the development of creative tour programs.; 3) Three new tour routes could be generated in 3 sub-districts. In Ban Chan Sub-District, there was a path where King Bhumibol Adulyadej’s footsteps had been printed in the past, starting from Wat Chan Royal Project, heading to Ban Den and

¹Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai.

Sahamit Witthaya School respectively. For Ban Nong Chet Nuai in Jam Luang Sub-District, there were hiking and nature trails, where the local-wisdom-based knowledge on herbs could be studied. As for Ban Huay Baba and Ban Huay Poo in Mae Dad Sub-District, tourists could enjoy the information related to community's ways of live, cultures and occupation base.; 4) A few tour management mainstays could be figured out. Among all these, 3 were from Galyani Vadhana Community-Based Tourism Network and Saha Mit Witthaya School (the director and the teacher) in Ban Chan Sub-District, while another 12 including 6 committee members each from Ban Huay Baba and Ban Huay Poo.; 5) Local interpreter and youth tour guide services were rendered by 6 members from Sahamit Witthaya School, 4 from Ban Huay Baba and 3 from Ban Huay Poo.; 6) Home-stay services were rendered by 6 members from Ban Huay Baba and 4 members from Ban Huay Poo.; 7) Pilot tour programs on new tour routes were tried by volunteer tourists. It was found, from an assessment, that the volunteer tourists were satisfied with the activities, performances and home-stay accommodations provided (with "good" level ranking).; 8) The community mentors had a good understanding and were participative in the knowledge management process of community-based tourism potential development.; and 9) The difference testing on means of the mainstays' pre- and post-community-based tourism potential development scores showed that the post-development mean was significantly more than that of the pre-development, with statistical significance level of 0.05

Second, the target groups from the existing tourism community were included. After the potential development process; the self-assessment results, according to the 5 areas of community-based tourism standard, showed much improvement. For those attached with related evidences could be explained, based on each area of improvement, as follows:

1st Area: Community-Based Tourism Sustainable Management. Examples were the restructuring of the administrative system, making it more appropriate and efficient for works. There were coordinators who could perform own duties effectively with good understanding in coordinating mechanism. Tourism calendar with limited amount of tourists were fixed. Tourists' satisfaction assessment system was generated in compliance with the group's potential. Moreover, rules and regulations to be enforced by the tourists were also set according to the beliefs of each ethnic group, etc.

2nd Area: Benefits Sharing with Community and Society and the Quality of Life. Examples included the use of logbooks, receipts and income-expenditure reports; in

order to make the system more transparent with fair income distribution exercised among all the members. Group members were well aware that they should contribute for their own community development activities on a continual basis, etc.

3rd Area: Community-Based Tourism with Cultural Heritage Preservation and Promotion. Examples included the tour activities that represented each ethnic group's way of lives, the local interpreters who possessed more knowledge about the community's local wisdom and way of lives and could provide more in-depth information to the tourists, etc.

4th Area: Community-Based Tourism with Systematic and Sustainable Management on Natural Resources and Environment. Examples included the more applicable and systematic natural resources database, the tour activities that were designed in a way that tourists would be allowed to participate in community's environment conservation process, proper rules and regulations were set to protect the natural resources from any potential impacts, guidelines on community's waste management were set up, local interpreters had deeper knowledge about their local natural resources and could then provide more in-depth information to the tourists, the raw materials that were natural and eco-friendly had been utilized in all the tour activities, etc.

5th Area: Community-Based Tourism Services and Safety. Examples were the increasing number of home-stay accommodations in all the 4 tourism groups; 1 tour activity had been designed, taking into consideration the suitability of the community, season and period; prices were fixed according to the type of activity, in the district-based form; groups had been certified for Thai Home Stay Standard by the Department of Tourism; local interpreters could provide better services with tourists' safety plan attached; group coordinators were more obvious and systematic; and the tourists' satisfaction assessment was generated in compliance with the community's context, etc.

Key Words : *Strength Building for Highland Communities, Participatory Knowledge Management, Community-Based Tourism, Development of Community-Based Tourism Potential, Galyani Vadhana District*

สารบัญ	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ช
Abstract	ญ
สารบัญ	ฐ
สารบัญภาพ	ฒ
 บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์แผนงานวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
 บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
กรอบแนวคิด	26
 บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
ขอบเขตการวิจัย	28
วิธีดำเนินการวิจัย	29
 บทที่ 4 ผลการวิจัย	
กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท้องถิ่นเดิม	32
กลุ่มเป้าหมายการขยายผล	39
 บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
การสรุปผลการวิจัย	46
บทวิเคราะห์ผลการวิจัย	50
ข้อเสนอแนะ	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก คู่มือการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา	56
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	70
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรม ที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	99
ภาคผนวก ง ประวัติคณะผู้วิจัย	105

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน	12
ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัย	27

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2556) ได้พูดถึงปัญหาในสังคมไทยที่มีความสลับซับซ้อนและมีปัญหามากมาย ซึ่งมาจากปัญหาโครงสร้างรัฐราชการแบบรวมศูนย์ที่เติบโตจนผิดขนาดและปัญหาโครงสร้างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่ฝ่ายรัฐก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ฝ่ายประชาชนหรือที่เรียกกันว่าภาคประชาสังคมนั้นก็ต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่แก้ปัญหาให้ประชาชนเป็นผู้แก้ไขปัญหาในทุกปัญหา ซึ่งในความเป็นจริงก็ไม่สามารถเป็นเช่นนั้นได้ เมื่อรัฐไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหาของประชาชนประชาชนจะอาศัยความช่วยเหลือจากภาคธุรกิจเอกชนก็ไปไม่ได้เพราะธุรกิจย่อมต้องหวังกำไรผลประโยชน์สูงสุดสังคมไทยจะมีทางออกอย่างไรกับปัญหาที่ซับซ้อนและหนักหนามากขึ้นทุกวันเช่นนี้เช่นที่ สงคราม แก้วกันทะ (2551) ได้ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน วัตถุประสงค์หนึ่งก็เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและพบว่าปัญหาของชุมชนอำเภอปายเกิดขึ้นเพราะการขยายเมือง ความเจริญเข้าไปในชุมชน โดยไม่ได้มีการวางแผนการจัดการทำให้เกิดการสูญเสียสภาพแวดล้อม ทรัพยากร วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี ประชาชนไม่ได้เตรียมความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้เกิดปัญหาตามมามากมายทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

จากกรณีศึกษาชุมชนอำเภอปายน่าจะตอบคำถามได้เป็นอย่างดีแล้วว่าทางออกของปัญหาข้างต้นควรต้องมาจากฝ่ายประชาชนที่ต้องหันมากระตือรือร้นที่จะรวมตัวกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้กับตนเอง โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายประชาชนให้เกิดสำนึกความเป็นชุมชนที่คนในชุมชนต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อชีวิตของตน สร้างวัฒนธรรมการเอื้ออาทร วัฒนธรรมการแบ่งปันในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมส่วนรวมร่วมกันในการแก้ปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ซึ่งวิธีการนี้เป็นทางออกที่ดีที่สุด ในสภาวะปัจจุบัน ดังเช่นผลการศึกษาของเอกสิทธิ์ สมนวล (2554) ที่ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนป่าขาม ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยพบว่าปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนป่าขาม คือปัจจัยภายในซึ่งประกอบด้วย บทบาทของผู้นำชุมชน ที่มีลักษณะของผู้นำที่ดี และความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีรากฐานมาจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อและยึดถือปฏิบัติร่วมกันมา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง การที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนนั้น จำเป็นต้องทำให้คนในชุมชนเห็นว่ากิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นของพวกเขาเอง โดยให้คนในชุมชนเป็นคนค้นหาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของพวกเขาเอง ควรให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนัก รัก และหวงแหนชุมชน สอดคล้องกับไพรัช ตันอุด (2552) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการ

พัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษา เทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิด ประสบการณ์ทางการเมือง การปกครอง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเมืองน่าอยู่ และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งพบว่าผู้นำชุมชน และประชาชนมีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนเน้นบทบาทหน้าที่ของทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันตั้งแต่เริ่มเข้าร่วมโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผล รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม การทำแผนชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่ออำนาจการต่อรองในขอบเขตของการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน โดยได้รับประสบการณ์การพัฒนาจากบุคคลภายในและภายนอกชุมชน รูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนจะแสดงการตัดสินใจการควบคุมกำกับดำเนินงานไปตามแผน ส่วนประชาชนแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตามแผนภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเอง ประชาชนได้รับผลประโยชน์คือปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นในการนำเสนอ ‘ปัญหาและความต้องการ’ กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน (<http://www.cbt-i.org>) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนของชุมชน และมีปัญหาที่หลากหลายแตกต่างกันอย่างได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของทัศนีย์ ลักษณะวิชานซ์ (2551) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมือง ศึกษาจากชุมชนที่มีผลงานจัดกิจกรรมหรือบริการสังคมที่ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป โดยพบว่าชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งเกิดขึ้นตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตลาดน้ำตลิ่งชันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมให้ชาวชุมชนเขตตลิ่งชันมีโอกาสประกอบอาชีพค้าขายเป็นการเพิ่มรายได้ในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์ และยังพบว่ามีเหตุปัจจัยร่วมในการกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมืองอยู่หลายเหตุ หนึ่งในนั้นคือวิธีปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาของชุมชน ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของปัญหา ภาวะผู้นำชุมชน วิสัยทัศน์ผู้นำ การบริหารวิสัยทัศน์ และการบูรณาการความคิดร่วมของชาวชุมชน ในการจัดการกับปัญหาของชุมชนอย่างถูกวิธีตามความเป็นจริงการกระทำหรือการจัดกิจกรรม/บริการใดๆเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน มิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อาจผ่านตัวแทนหรือแกนนำของชุมชนในการจัดการกับปัญหาของชุมชน ซึ่งความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน และการสื่อสารแบบสองทาง (Two -Way Communication) ระหว่างผู้นำชุมชนและชาวชุมชน จนเป็นที่เข้าใจถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

จากแนวทางข้างต้น และจากกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ที่คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2555 ผลจากการวิจัยเกิดกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้าน

วัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง และชุมชนเกิดความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีมากขึ้น ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทุนชุมชนเพื่อนำไปใช้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน ได้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม เกิดการสร้างระบบสื่อความหมายที่เน้นกระบวนการสื่อความหมายโดยใช้บุคคลเป็นหลัก ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสฝึกพูดเพื่อการแนะนำตัว การต้อนรับ การดูแลนักท่องเที่ยว วิธีการนำชม และการเล่าเรื่องราว รวมถึงการอำลาที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2556) กระบวนการและกิจกรรมในการพัฒนาภายใต้แนวคิดหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนตนเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนภายในกลุ่มภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจ ชัดเจน และโปร่งใส คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการสืบค้น รื้อฟื้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน เห็นความสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดกันมา รวมถึงความเชื่อต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ทรัพยากรของชุมชนเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยว เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม ผ่านนักสื่อความหมายที่เป็นคนในชุมชนเอง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอชุมชนของตนให้กับคนภายนอก ทำให้แกนนำและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป แต่การพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนยังอยู่เพียงระยะเริ่มต้น การให้จัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวยังต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะจากการจัดโปรแกรมท่องเที่ยว 3 ตำบล 3 ชนเผ่า โดยเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีชุมพล ระหว่างวันที่ 9-12 สิงหาคม 2556 ผลการประเมินความพึงพอใจและข้อคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเรื่องข้อมูลเชิงลึกด้านทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ที่นำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร เป็นต้น ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2557)

จากความสำคัญของต้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องขยายผลพื้นที่ให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวด้วยกระบวนการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วกับชุมชนท่องเที่ยวใหม่และจะต้องทบทวนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีอยู่เดิมให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556) เพื่อให้กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิมมีกรอบแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มเองและเป็นพี่เลี้ยงชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ เพื่อให้การ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในอำเภอกัลยาณิวัฒนาได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์แผนงานวิจัย

1. เพื่อขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นสังคมและคุณภาพชีวิต
3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กลุ่มท่องเที่ยวใหม่น้อย 3 กลุ่ม ใน 3 ตำบล ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา พร้อมแกนนำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และมีโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีอยู่เดิมในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการและให้บริการการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
3. เกิดกลไกพี่เลี้ยงชุมชนเพื่อหนุนเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับชุมชนที่สนใจและมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา
4. เกิดการขยายเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งกลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่ ที่ประสานการทำงานแบบเชื่อมโยงกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ที่มีความพร้อมมากยิ่งขึ้นในการรองรับการท่องเที่ยวระดับอำเภอ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ (ระยะที่ 2) ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัยดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ชุมชนเข้มแข็ง(Community Strength)

1.1 แนวคิดและความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

ประเวศ วะสี (2555) กล่าวถึงชุมชนว่าเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันคือสังคม สังคมเข้มแข็งเป็นกุญแจของความยั่งยืน และสังคมเข้มแข็งต้องเริ่มที่ชุมชนเข้มแข็ง

ทัศนีย์ (ไทยภิรมย์) ลักษณะวิชช(2545) กล่าวว่าว่าชุมชนเข้มแข็งหรือสังคมเข้มแข็งเป็นวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยเป็นสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตประกอบไปด้วย 1) สังคมคุณภาพ 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3) สังคมสมานฉันท์และความเอื้ออาทรต่อกันอันเป็นทิศทางหนึ่งของการพัฒนาประเทศไทย

โกวิทย์ พวงงาม (2545) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งที่เป็นที่คาดหวังและต้องการควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นคือสมาชิกชุมชนมีศักยภาพมีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมทั้งด้านอาชีพวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูงโดยมีทุนแรงงานทรัพยากรเพื่อเป็นการยังชีพพื้นฐานของครอบครัวตนเองและการพึ่งพิงภายนอกอยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการการเลือกสรรการตัดสินใจการมีส่วนร่วมสูง

3. เป็นชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่โดยอาศัยความรู้และกลไกภายในชุมชนกำหนดแนวทางของการแก้ปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก

4. เป็นชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆทั้งเศรษฐกิจการบริหารจัดการการปกครองวัฒนธรรมฯลฯ มีผลให้ชุมชนมีความรู้และความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง

สำนักมาตรฐานการศึกษาสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาและทบวงมหาวิทยาลัย (2545, หน้า 76)ยังได้กล่าวถึงลักษณะชุมชนเข้มแข็งควรมีลักษณะดังนี้

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเองเอื้ออาทรรักและห่วงใยซึ่งกันและกันพร้อมที่จะร่วมมือกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน

3. สมาชิกชุมชนร่วมกำหนดผู้นำชุมชนผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้างโปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้จากสมาชิกทั้งหมด

5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิดร่วมตัดสินใจดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน

6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆท้องถิ่น ภาคราชการองค์กรเอกชนนักธุรกิจนักวิชาการและอื่นๆในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

1.2 แนวทางการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2556) เสนอแนวทางการสร้างชุมชนและประชาสังคมให้เข้มแข็งไว้ว่าต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1.2.1 พื้นที่สาธารณะ(public space)ที่จะทำให้สมาชิกในชุมชนและในประชาสังคมได้มีโอกาสพบปะเพื่อพูดคุยถึงปัญหาร่วมกันหรือเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ต่อกันไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยที่เป็นทางการหรือเป็นการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ

1.2.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและประชาสังคมในประเด็นสาธารณะที่จะมีผลต่อชีวิตของคนในชุมชนและประชาสังคมกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจร่วมรับประโยชน์และร่วมติดตามตรวจสอบโดยทั้งหมดของทุกขั้นตอนต้องนำไปสู่เรื่องของ การเรียนรู้ของชุมชนและประชาสังคม

1.2.3 ภาวะการนำและผู้นำชุมชนในชุมชนและประชาสังคมที่เข้มแข็งมักมีวงสนทนาอย่างไม่เป็นทางการอยู่ทั่วไปซึ่งก็จะพบ “ภาวะการนำ” การสนทนาในเรื่องต่างๆซึ่งจะเป็นผู้ที่คอยแนะนำหรือคอยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางเพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นเจ้าของชุมชนของสมาชิกอย่างเต็มที่

1.2.4 สำหรับชุมชนและประชาสังคมที่เข้มแข็งคนในชุมชนจะตระหนักและมีความเชื่อมั่นว่า "ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่สามารถแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้" ซึ่งจะสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อปัญหาของชุมชนสังคมและถือว่าตนเป็นเจ้าของชุมชนและสังคมนั้น

1.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันในชุมชนและประชาสังคมที่เข้มแข็งนั้น อาจอยู่ในรูปขององค์กรหรือเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความซื่อสัตย์และไว้วางใจกันซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขนาดใหญ่ในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาของสังคมได้

1.2.6 สำนึกของความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมของการเอื้ออาทรกิจกรรมสาธารณะเกือบทุกประเภทจะสำเร็จได้ก็เพราะทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมลงมือทำการได้ทำงานร่วมกันนั้นได้ สร้างวัฒนธรรมของการเอื้ออาทรและวัฒนธรรมของการแบ่งปันให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเป็นสายสัมพันธ์ที่สำคัญที่ทำให้ทุกคน “อยู่ร่วม” และ “อยู่รอด” ได้

1.3 รูปแบบตัวชี้วัดและกระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2558) กล่าวถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบตัวชี้วัดและกระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็งของไทยทั้งในระดับนโยบายหรือภาครัฐองค์กรปกครองท้องถิ่นและภาคประชาชน/องค์กรชุมชนซึ่งประเด็นผลการศึกษที่สำคัญเพื่อสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบหลักได้แก่

1.3.1 มิติทางด้านเศรษฐกิจเช่นการผลิตและการบริโภคในชุมชน

1.3.2 มิติทางด้านสังคมและองค์กรชุมชนเช่นการจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน

1.3.3 มิติทางด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้เช่นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3.4 มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Global Sustainable Tourism Criteria)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) จากจุลสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2552 ได้กล่าวถึงเกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นโดย องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนทั่วโลก รวมทั้งสิ้น 27 องค์กร ซึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “The Global Sustainable Tourism Criteria Partnership” ได้นำเสนอ “เกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในที่ประชุม The World Conservation Congress ณ นคร Barcelona ประเทศ Spain เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2551 มีการจัดแบ่งออกเป็น 4 เกณฑ์มาตรฐาน โดยยึดหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นสำคัญ และแต่ละเกณฑ์มาตรฐานนั้นประกอบด้วยรายละเอียดที่บ่งบอกว่าควรจะดำเนินการหรือปฏิบัติในเรื่องใดบ้าง จึงสามารถนำไปสู่ความเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

2.1 เกณฑ์ที่ 1: สาธิตให้เห็นถึงการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.1 องค์กรหรือบริษัท มีใช้ระบบการบริหารจัดการที่ตระหนักถึงความยั่งยืนในระยะยาว เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริงและขนาดขององค์กรหรือบริษัท และให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม คุณภาพ สุขภาพ และความปลอดภัย

2.1.2 องค์กรหรือบริษัท ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายในประเทศที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ รวมทั้งระเบียบปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เช่น สุขภาพความปลอดภัยแรงงาน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2.1.3 บุคลากรหรือทีมงานทุกคน ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และวิธีปฏิบัติในเรื่องการจัดการและรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม สุขภาพ และความปลอดภัย

2.1.4 มีการประเมินและตรวจวัดความพึงพอใจของลูกค้า หรือผู้รับบริการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการแก้ไข/ปรับปรุงสิ่งที่จำเป็นตามความเหมาะสม

2.1.5 สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์มีความสมบูรณ์และถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และไม่สัญญาเสนอสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ผู้รับบริการมากกว่าที่องค์กรหรือบริษัทสามารถทำได้

2.1.6 การออกแบบและการก่อสร้างอาคารและระบบสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ มีลักษณะของการ:

2.1.6.1 ปฏิบัติตามประกาศของผังเมืองหรือเขตการใช้ที่ดิน และปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่คุ้มครอง/พื้นที่อนุรักษ์เช่น อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ โบราณสถาน โบราณวัตถุหรือพื้นที่หวงห้าม อื่นๆ

2.1.6.2 เคารพต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตั้งอยู่โดยรอบ โดยสะท้อนให้เห็นจากการวางผังบริเวณ การออกแบบ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน

2.1.6.3 ยึดหลักของการก่อสร้างอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น

2.1.6.4 อำนวยความสะดวกให้มีการเข้าถึงสำหรับผู้ให้บริการที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กเล็ก ผู้สูงอายุคนพิการ ฯลฯ

2.1.7 มีข้อมูลและการสื่อความหมายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น แก่ผู้ให้บริการ พร้อมมีคำอธิบายขอความร่วมมือให้ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมด้วยความระมัดระวังและเหมาะสม

2.2 เกณฑ์ที่ 2: ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างผลกระทบทางลบน้อยที่สุด

2.2.1 องค์กรหรือบริษัท ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้านสังคมและสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ อาชีวศึกษา สุขอนามัย ความสะอาด ฯลฯ

2.2.2 องค์กรหรือบริษัท มีการจ้างงานคนท้องถิ่นในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ รวมทั้งตำแหน่งบริหาร และจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะหากจำเป็น

2.2.3 รับซื้อสินค้าและการบริการจากท้องถิ่นเท่าที่สามารถจะกระทำได้

2.2.4 องค์กรหรือบริษัท เสนอให้ความช่วยเหลือแก่ร้านค้ารายย่อยในชุมชนเพื่อพัฒนาและขายผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน ซึ่งทำมาจากวัตถุดิบหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น อาหารและเครื่องดื่ม เครื่องหัตถกรรม ศิลปะการแสดง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ฯลฯ

2.2.5 องค์กรหรือบริษัท ให้การสนับสนุนจัดทำกฎ กติกา หรือจรรยาบรรณ สำหรับการปฏิบัติในเรื่องต่างๆของชุมชน แต่ทั้งนี้ต้องได้รับการยินยอมและความร่วมมือของชุมชน

2.2.6 องค์กรหรือบริษัท มีการดำเนินนโยบายที่เป็นการต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบเชิงพาณิชย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอารัดเอาเปรียบต่อเด็กและเยาวชน เช่น การใช้แรงงาน การค้าประเวณี ฯลฯ

2.2.7 องค์กรหรือบริษัท ให้ความเท่าเทียมเสมอภาคในเรื่องการจ้างงานสำหรับผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในท้องถิ่น แต่หลีกเลี่ยงการจ้างงานเด็กที่ยังไม่ถึงวัย

2.2.8 องค์กรหรือบริษัท ให้ความเคารพต่อกฎหมายแรงงาน/กฎหมายคุ้มครองแรงงานของประเทศและระหว่างประเทศ และจ่ายอัตราค่าจ้างขั้นต่ำให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

2.2.9 การบริการพื้นฐานขององค์กรหรือบริษัท ได้แก่การให้บริการเกี่ยวกับน้ำ อุปโภคพลังงาน และสุขอนามัย ต้องไม่เป็นการสร้างปัญหาหรือเป็นข้อพิพาทกับชุมชนใกล้เคียง

2.3 เกณฑ์ที่ 3: ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มรดกทางวัฒนธรรม และสร้างผลกระทบทางลบน้อยที่สุด

2.3.1 องค์กรหรือบริษัท ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หรือกรอบกติกาของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือทางประวัติศาสตร์อันเปราะบาง เพื่อให้การท่องเที่ยวสร้างผลกระทบน้อยที่สุด แต่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากที่สุด

2.3.2 ไม่มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือจัดแสดงโบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ยกเว้นสิ่งที่ได้รับอนุญาตหรือถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

2.3.3 องค์กรหรือบริษัท ช่วยสนับสนุนการปกป้องรักษาสถานที่และทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์โบราณคดีวัฒนธรรม และสิ่งที่เป็นความเชื่อของท้องถิ่น รวมทั้งเปิดเส้นทางให้คนในท้องถิ่นเข้าถึงสถานที่และทรัพย์สินดังกล่าวได้

2.3.4 องค์กรหรือบริษัท ใช้องค์ประกอบที่เป็นศิลปะและ สถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมรดกทางวัฒนธรรม ในการออกแบบ การตกแต่ง การจัดทำอาหาร และอื่นๆ แต่ต้องแสดงออกถึงความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนท้องถิ่น

2.4 เกณฑ์ที่ 4: ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สิ่งแวดล้อมและสร้างผลกระทบทางลบน้อยที่สุด

2.4.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย:

2.4.1.1 มีนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างที่เน้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งวัสดุก่อสร้าง สินค้าทุน อาหาร และสินค้าอุปโภค-บริโภค

2.4.1.2 มีการตรวจนับ การซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถย่อยสลายได้หรือย่อยสลายยาก และสินค้าที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง โดยองค์กรหรือบริษัทพยายามหาวิธีลดการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

2.4.1.3 มีการตรวจวัดการใช้พลังงาน ทราบแหล่งที่มาและมีมาตรการลดปริมาณการใช้พลังงานโดยรวม พร้อมทั้งพยายามใช้พลังงานทดแทน

2.4.1.4 มีการตรวจวัดการใช้น้ำทราบแหล่งที่มา และมีมาตรการลดปริมาณการใช้น้ำโดยรวม

2.4.2 การลดมลภาวะสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

2.4.2.1 มีการตรวจวัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากแหล่งที่มาต่างๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรหรือบริษัท พร้อมมีกระบวนการและวิธีการลดและสร้างสมดุลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ที่จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2.4.2.2 มีการบำบัดน้ำเสีย และน้ำทิ้งอย่างมีประสิทธิภาพและหากระทำได้ก็นำกลับมาใช้ใหม่

2.4.2.3 การจัดการของเสียและขยะอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายให้มีของเสียและขยะเป็นปริมาณน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเสียและขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้

2.4.2.4 ลดการใช้สารที่มีอันตราย ได้แก่อากาจัดวัชพืช สีทาบ้าน น้ำยาฆ่าเชื้อโรคในสระว่ายน้ำและน้ำยาทำความสะอาดให้เหลือน้อยที่สุด และพยายามทดแทนโดยการใช้สารที่ไม่มีพิษมีภัยต่อสุขภาพ นอกจากนี้การใช้สารเคมีทุกชนิดต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

2.4.2.5 องค์กรหรือบริษัท มีวิธีปฏิบัติที่ช่วยลดมลภาวะทางเสียงและแสง มลภาวะอันเกิดจากน้ำไหลบ่าหน้าดิน การกัดเซาะพังทลายของดิน การใช้สารประกอบที่ทำลายโอโซน และสารพิษตกค้างในอากาศและดิน

2.4.3 การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศและภูมิทัศน์

2.4.3.1 ชนิดพันธุ์สัตว์ที่นำมาใช้เพื่อการบริโภค ขาย ส่งออก หรือนำมาแสดง กระทำได้ก็ต่อเมื่อกิจกรรมเหล่านั้นถูกต้องตามกฎหมายและเชื่อมั่นได้ว่าการใช้ประโยชน์ดังกล่าว มีลักษณะที่ยั่งยืน

2.4.3.2 ไม่มีการกักขังสัตว์ป่า ยกเว้นกฎหมายจะอนุญาตและต้องกระทำอย่างเหมาะสม และสัตว์ป่าชนิดหวงห้ามหรือชนิดคุ้มครองที่ยังมีชีวิตอยู่ ควรมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเป็นผู้ดูแล โดยจัดให้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมและมีการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง

2.4.3.3 องค์กรหรือบริษัท มีการใช้ชนิดพันธุ์พืชท้องถิ่น ในการตกแต่งและฟื้นฟูภูมิทัศน์และหลีกเลี่ยงการนำชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูกในพื้นที่

2.4.3.4 องค์กรหรือบริษัท ให้การสนับสนุนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและพื้นที่คุ้มครอง/พื้นที่อนุรักษ์ หรือพื้นที่ธรรมชาติอื่น ๆ ที่มีคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพสูง

2.4.3.5 การปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่า ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความอยู่รอดของสัตว์ป่าในสภาพธรรมชาติและการดำเนินการใดๆ ขององค์กรหรือบริษัทต้องไม่รบกวนหรือรบกวนระบบนิเวศธรรมชาติให้น้อยที่สุด รวมทั้งอาจช่วยดำเนินการฟื้นฟูหรือบริจาคทรัพยากรเพื่อกิจกรรมการอนุรักษ์ต่าง ๆ ด้วย

3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นผลจากการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทโลกที่นานาประเทศได้ร่วมลงนามรับเป็นพันธกรณี ณ ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน 2535 ได้นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่รบกวนศักยภาพการพัฒนาของคนรุ่นอนาคต องค์ประกอบหลักของความยั่งยืนแบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสานการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศเข้าไว้ด้วยกันอย่างสมดุล โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน” (อ้างในคู่มือการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, 2547)

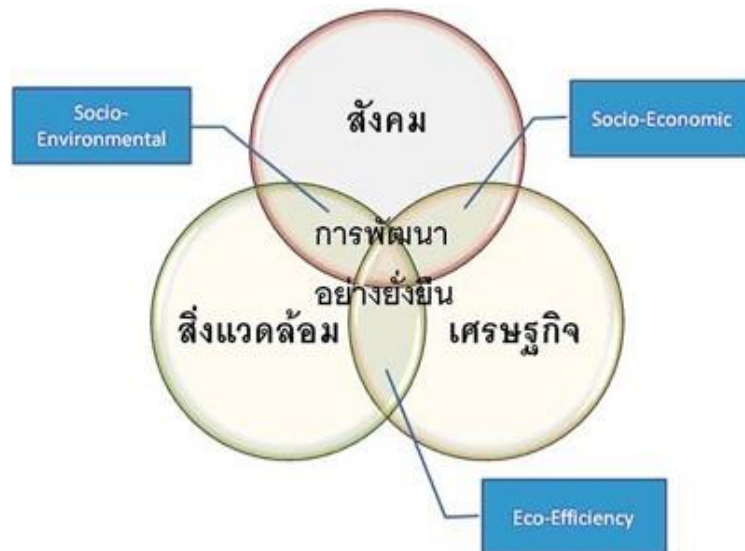
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2539) ได้ให้คำจำกัดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ (Holistic) และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้ กิจกรรมมนุษย์สอดคล้องกับเกณฑ์ของธรรมชาติ”

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าประกอบด้วยแนวคิด 3 ประการ ดังนี้ 1) ความต้องการของมนุษย์: การพัฒนาอย่างยั่งยืนคำนึงถึงแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความต้องการที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม 2) ชีตจำกัดของสิ่งแวดล้อม: ระบบสภาพแวดล้อมมีขีดจำกัดในการให้ทรัพยากร และมีขีดจำกัดในการรองรับของเสีย และ 3) ความยุติธรรมในสังคมทั้งระหว่างชนรุ่นเดียวกันกับชนรุ่นต่อไป (Intergenerational Equity) นั่นคือ คนรุ่นปัจจุบันจะต้อง ไม่ทำลายโอกาสคนรุ่นอนาคต เพื่อคนรุ่นอนาคตจะได้มีชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี

นอกจากนี้ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนปี 2555 ว่าการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและวิกฤตการณ์ต่างๆ เกิดจากการพัฒนาแบบแยกส่วน เช่น การพัฒนาแต่เศรษฐกิจแยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดวิกฤติตามมาซึ่งส่งผลกลับไปยังเศรษฐกิจ เพราะทุกอย่างเชื่อมโยงกันนั่นคือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องบูรณาการเข้ามาสู่วัตถุประสงค์เดียวกันนั่นคือเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

จากนิยามหรือความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนข้างต้น พบว่าจะมีจุดเน้นร่วมกันว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศวิทยาของโลก การพัฒนาที่ยั่งยืนมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดของ Edward Barbier (อ้างในสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป.) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือการบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่จะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นๆ

เช่น ถ้าให้ลำดับความสำคัญทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องชดเชยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(สืบค้นจาก <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-03.html>)

ในปี 2547 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อํางในสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2557) ได้จัดทำนิยามและตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้อย่างเป็นรูปธรรม ในคู่มือการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย (2547) ว่าเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาทุกด้านมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน

มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเป็น การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อ ประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องมาจากกระบวนการผลิต ที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลาย สภาพแวดล้อมและไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตระยะต่อไป รวมทั้งเป็น ข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

มิติการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนให้มีผลิตภาพสูงขึ้น ปรับตัวรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรร ทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนาและคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พึ่งพาตนเองได้อย่าง มั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่มี อยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอด ชีวิต และมีความสมานฉันท์ เอื้ออาทร

มิติทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขอบเขตที่ คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล รวมถึงการชะลอการใช้และการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด

4. ความสามารถในการรับรอง (carrying capacity, CC)

ธีรยุทธ คำศิริพินาน (2553) ความสามารถในการรับรอง (carrying capacity, CC) หมายถึง ระดับความสามารถในการเจริญเติบโตหรือการทนต่อเปลี่ยนแปลงในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยสิ่งแวดล้อมยังสามารถคงอยู่หรือดำเนินอยู่ได้อย่างปกติและปราศจากผลกระทบ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสี่ยงต่อสวัสดิภาพ สุขภาพ พละนามัย สิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้น ซึ่งรวมถึงมนุษย์ด้วย (Schneider et.al,1978:1) หากเกินกว่านี้สิ่งแวดล้อมจะได้รับผลกระทบกระเทือนและอาจถูกทำลายลงจนไม่อาจฟื้นกลับสู่สภาพเดิมได้อีก ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบและโครงสร้างของแต่ละระบบนิเวศเป็นบรรทัดฐาน ความสามารถในการรองรับเป็นแนวคิดที่สื่อให้ทราบว่าระบบนิเวศหนึ่งๆ นั้น มีระดับหรือขีดความสามารถทนทานต่อการพัฒนาหรือถูกกระทำอย่างไร ความสามารถในการรองรับ สามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

4.1 ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) พิจารณาความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ว่าควรใช้พื้นที่ในระดับความเข้มข้นเท่าใด จึงจะให้ผลประโยชน์สูงสุดด้านเศรษฐกิจ เช่น จำนวนแรงงานจากภายนอกต่อจำนวนแรงงานใน เป็นต้น

4.2 ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ค่อนข้างชัดเจนมากกว่าการพิจารณาในแง่อื่นๆ เช่น ขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อย เพียงใด เช่น ระยะทางและเวลาเฉลี่ยจนถึงปลายทางต่อนักท่องเที่ยว จำนวนประชากรต่อพื้นที่ เป็นต้น

4.3 ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity) คือระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของพื้นที่ที่ระบบนิเวศจะแบกรับได้ ก่อน สภาพแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลงจนยากที่จะแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาวะเดิมที่เคยเป็น เช่น อัตราส่วนของปริมาณน้ำเสียในฤดูกาลท่องเที่ยวต่อความสามารถในการรองรับของ ระบบบำบัดน้ำเสีย ปริมาณการเกิดขยะต่อความสามารถในการจัดเก็บและรวบรวมขยะ ค่าเฉลี่ยของระดับเสียงต่อวันที่เกินมาตรฐานมลพิษทางเสียงในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

4.4 ความสามารถในการรองรับทางความรู้สึก (Perceptual Carrying Capacity) พิจารณาขีดความสามารถในการรองรับทางความรู้สึก จะวัดจากความรู้สึกพอใจของผู้ที่มาใช้บริการในสถานที่นั้นๆ เป็นตัวกำหนด เช่น จำนวนเรื่องร้องเรียน เป็นต้น

5. มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism Standard)

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน(2556) ได้พัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น ซึ่งไม่ใช่เป็นการออกกฎเกณฑ์ให้กับชุมชน ในทางกลับกันกลับช่วยป้องกันสิทธิชุมชนหากมาตรฐานนั้นมี

กระบวนการทำงานที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเห็นประโยชน์จากการมีมาตรฐานชุมชนจะได้โดย ประโยชน์ 3 ประการจากมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) ได้กรอบแนวทางในการพัฒนา ชุมชนแบบบูรณาการ และเกิดการเก็บหลักฐานเชิงประจักษ์ไว้สำหรับการตรวจสอบตนเองและให้ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย รับรู้รับทราบเป็นการทำให้กระบวนการพัฒนาชุมชนโปร่งใสตรวจสอบได้ และไม่ได้ อยู่ภายใต้ผู้นำเดียวหรือผู้เกี่ยวข้องไม่กี่คนเท่านั้น 2) เป็นการสร้างคุณภาพและยกระดับการท่องเที่ยว ที่อยู่ในมือของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้เกิดความยั่งยืนที่แท้จริง เพราะทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสังคมชุมชนที่หลอมรวมอยู่ด้วยกันจะคงอยู่แน่นอน เพราะชุมชนจะต้องมีการติดตาม ประเมินผล มีการวางแผนการทำงานเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชน มีการเก็บข้อมูล เห็นผลกระทบ เป็นกระบวนการในการสร้างความรู้สึกหวงแหนใน ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ต่างจากผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการอื่น ซึ่งหากมีเหตุอัน เกิดจากผลกระทบการท่องเที่ยวก็อาจย้ายสถานประกอบการไปที่อื่น ดังนั้น ความยั่งยืนจะเกิดขึ้น ในทางปฏิบัติเพราะคนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และ 3) เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการตลาดที่มี ศักยภาพ เนื่องจากนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการบางกลุ่มเลือกใช้บริการที่มีการรับรองเรื่องคุณภาพ อาทิจากกลุ่มนักเรียนนานาชาติ จะให้ความสำคัญเรื่องความสะอาดและความปลอดภัย กลุ่ม ผู้ประกอบการทางยุโรปให้ความสำคัญเรื่องการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น เป็น (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2556, หน้า 1-2) โดยมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

5.1 ด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.1.1 ระบบการบริหารจัดการโดยชุมชนแบบบูรณาการทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ 2) วัฒนธรรม 3) สุขภาพ/ สุขอนามัย 4) ความปลอดภัย 5) คน/สังคม 6) ผลประโยชน์ 7) คุณภาพการบริการ และ 8) การตลาด

5.1.1.1 มีการทำงานในระบบกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งคณะกรรมการเข้ามาบริหารจัดการ

5.1.1.2 คณะกรรมการมีความเข้าใจในเป้าหมายและหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.1.1.3 คณะกรรมการมีความรู้ ความสามารถที่ครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน

5.1.1.4 สมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวเป็นคนในชุมชนและเข้าใจเป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.1.1.5 กลุ่มท่องเที่ยวมีการแบ่งหน้าที่และกระจายบทบาทการทำงานที่ครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน

5.1.1.6 มีกลไกการประสานงานโดยมีผู้ประสานงานที่ชัดเจน

5.1.1.7 มีการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มอย่างเป็นระบบ และมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอทุกๆ ปี

5.1.1.8 กลุ่มท่องเที่ยวมีแผนงานที่ชัดเจนและครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน

5.1.1.9 กลุ่มท่องเที่ยวมีระบบการเงินและบัญชีที่ชัดเจนโปร่งใสและตรวจสอบได้

5.1.1.10 กลุ่มท่องเที่ยวมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของสภาพพื้นที่ชุมชน

5.1.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและชุมชน

5.1.2.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ

5.1.2.2 สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเข้ามารับทราบข้อมูล ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมแรงหรือร่วมทุน โดยการถือหุ้นร่วมกัน

5.1.2.3 มีการประชุมหรือเวทีแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5.1.2.4 มีการกระจายข่าวสารการความเคลื่อนไหวและกิจกรรมของกลุ่มท่องเที่ยวให้ชุมชนรับรู้อย่างต่อเนื่อง

5.1.2.5 เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มท่องเที่ยว (อย่างน้อยปีละ 1 กิจกรรม)

5.1.2.6 กลุ่มท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว (อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง)

5.1.3 การเสริมศักยภาพของคนในกลุ่มและชุมชน

5.1.3.1 สมาชิกได้รับโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ

5.1.3.2 ผู้นำและสมาชิกมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้แก่บุคคลและหน่วยงานที่สนใจได้

5.1.3.3 มีการหมุนเวียนให้สมาชิกได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมและฝึกอบรมต่างๆ

5.1.3.4 มีกิจกรรมในการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน ซึ่งบรรจุไว้ในแผนการดำเนินงาน

5.1.4 ระบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กลุ่มท่องเที่ยวและชุมชน ที่ครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน

5.1.4.1 มีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมุดเยี่ยม แบบสอบถาม เป็นต้น

5.1.4.2 มีการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เวทีประจำเดือน ประชุมกลุ่มย่อย หรือการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เป็นต้น

5.1.4.3 มีเวทีประชาคมเพื่อสร้างการรับรู้ของคนในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5.1.4.4 มีการวิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจทั้งจากนักท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว และคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวต่อไป

5.1.5 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

5.1.5.1 มีข้อตกลงหรือกฎระเบียบของกลุ่มท่องเที่ยวที่ได้รับยอมรับจากคนในชุมชน และสมาชิกปฏิบัติตาม ข้อกำหนดนั้น

5.1.5.2 กลุ่มท่องเที่ยวมีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว และมีการแจ้งให้นักท่องเที่ยวรับทราบล่วงหน้า

5.1.5.3 กลุ่มท่องเที่ยวมีการจัดทำสื่อเผยแพร่กฎระเบียบให้กับชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้รับทราบ เช่น ป้าย ประกาศ แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว เป็นต้น

5.1.6 การตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างรับผิดชอบ

5.1.6.1 มีการกำหนดเป้าหมายกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน และมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

5.1.6.2 มีการกำหนดปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้ประกอบการหรือนักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า

5.1.6.3 มีการให้ข้อมูลเพื่อการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมและบริการที่เป็นข้อเท็จจริง

5.1.6.4 มีประสบการณ์ในการออกไปประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนตามงานเทศกาลท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน ระดับจังหวัดหรือประเทศ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5.2 ด้านที่ 2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นสังคมและคุณภาพชีวิต

5.2.1 สนับสนุนการพัฒนาชุมชน

5.2.1.1 มีการจัดสรรรายได้ของกลุ่มเพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

5.2.1.2 สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน

5.2.1.3 มีการทำงานร่วมกับภาคีอื่นทั้งในและนอกชุมชน

5.2.1.4 มีการผลักดันให้แผนงานของกลุ่มท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2.2 กระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและสร้างโอกาสการมีรายได้เสริม

5.2.2.1 สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสในการมีรายได้ภายใต้การจัดการในระบบหมุนเวียนการให้บริการท่องเที่ยว

5.2.2.2 มีการส่งเสริมให้กลุ่มท่องเที่ยวและสมาชิกซื้อและใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในชุมชน

5.2.2.3 กลุ่มท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

5.2.2.4 มีการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีการคิดค้นผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ แก่นักท่องเที่ยว ที่มาจากวัตถุดิบและภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น

5.2.3 การให้เกียรติด้านสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

5.2.3.1 กลุ่มท่องเที่ยวไม่สนับสนุนการค้ายาเสพติด อบายมุข และการค้าประเวณี

5.2.3.2 เปิดโอกาสแก่เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ ให้ได้รับประโยชน์ และมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม

5.2.3.3 ไม่มีการใช้แรงงานเด็กในบทบาทหน้าที่ๆ เสี่ยงภัย หรือทำให้ขาดโอกาสในการศึกษา

5.2.3.4 กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการใช้ทรัพยากรร่วมกับเพื่อนบ้าน จะต้องไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือรบกวนเพื่อน บ้าน

5.3 ด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม

5.3.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่น

5.3.1.1 มีการรวบรวมและบันทึกข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีเป็นเอกสาร รูปภาพหรือสื่อต่าง ๆ

5.3.1.2 มีการรวบรวมเก็บรักษาและอนุรักษ์ของเก่าซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้

5.3.2 มีการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตจากคนภายในสู่คนภายนอก และการถ่ายทอดภายในชุมชนด้วยตนเอง

5.3.2.1 มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่นำเสนอศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น

5.3.2.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ ชาวบ้านผ่านประสบการณ์จริงหรือได้ลงมือทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยตัวเอง

5.3.2.3 เจ้าของบ้านหรือนักสื่อความหมายท้องถิ่นมีความสามารถในการสื่อความหมายเรื่องราววัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างน่าสนใจ

5.3.2.4 มีการส่งเสริมเยาวชนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.3.2.5 มีการผลักดันให้องค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ที่มีการรวบรวมโดยกลุ่มท่องเที่ยวให้เข้าไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

5.3.3 มีกฎกติกาและแนวทางปฏิบัติเพื่อการเคารพและปกป้องวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นและเพื่อเกียรติวัฒนธรรมของแขกผู้มาเยือน

5.3.3.1 มีกฎระเบียบด้านวัฒนธรรม และมีการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว รับทราบเพื่อปฏิบัติตามแนวทางที่ชุมชนกำหนด

5.3.3.2 สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวปฏิบัติตามระเบียบของชุมชนและเป็นแบบอย่างที่ดี

5.3.3.3 มีการเผยแพร่ข้อควรปฏิบัติด้านวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชนได้รับทราบโดยเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับที่ให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติ

5.3.3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่รบกวนและส่งผลกระทบต่อโบราณสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน

5.3.3.5 มีการให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและครอบครัวเพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้มาเยือน

5.3.4 กลุ่มท่องเที่ยวมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรม

5.3.4.1 มีการยกย่องให้เกียรติครูภูมิปัญญา บุคคลตัวอย่างของชุมชน

5.3.4.2 กลุ่มท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชน

5.4 ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

5.4.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเผยแพร่ข้อมูล

5.4.1.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีฐานข้อมูลที่ชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติ

5.4.1.2 สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีความรู้ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนแก่ผู้มาเยือนได้

5.4.1.3 ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวสามารถถ่ายทอดข้อมูลความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนใน ชุมชนและผู้สนใจทั่วไปได้

5.4.1.4 มีกฎระเบียบข้อควรปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม และเผยแพร่ให้กับคนในชุมชนและแขกผู้มาเยือนได้รับทราบ

5.4.2 มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5.4.2.1 มีการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5.4.2.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

5.4.2.3 มีข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบ ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่เด็ดดอกไม้ในป่า การใช้ปืนโตแทนกล้องโฟม เป็นต้น นักสื่อความหมายท้องถิ่นสามารถแนะนำข้อปฏิบัติเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.2.4 นักสื่อความหมายท้องถิ่นมีความสามารถในการสื่อความหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์

5.4.2.5 ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้อย่างน่าสนใจ

5.4.2.6 มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

5.4.3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

5.4.3.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบตามสภาพของพื้นที่และคำนึงถึงความยั่งยืน

5.4.3.2 กลุ่มท่องเที่ยวมีแผนงานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และมีการนำแผนงานไปใช้จริง

5.4.3.3 กลุ่มท่องเที่ยวมีคณะทำงาน/ตัวแทนชุมชนที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน

5.4.3.4 มีการทำงานร่วมกับเครือข่าย/องค์กรภาคี/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/พันธมิตร ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

5.4.3.5 สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับงานด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.4.3.6 กลุ่มท่องเที่ยวมีกองทุนที่สนับสนุนชุมชนในการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีการนำกองทุนไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม

5.4.3.7 มีกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

5.4.3.8 มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้กับคนรุ่น ใหม่

5.4.4 การจัดการขยะในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

5.4.4.1 สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีระบบจัดการขยะทั้งในระดับครัวเรือนและ ระดับกลุ่ม เช่น การคัดแยกขยะก่อน

5.4.4.2 นำไปกำจัด การทำปุ๋ย/น้ำหมักจากเศษขยะที่ย่อยสลายได้ การนำ กลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น

5.4.4.3 กลุ่มท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนและแหล่ง ท่องเที่ยว

5.4.4.4 มีการจัดการขยะที่ดีในแหล่งท่องเที่ยว

5.4.4.5 มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะในแต่ละกิจกรรมท่องเที่ยว

5.4.4.6 มีมาตรการ/วิธีการในกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละกิจกรรมเพื่อลดมลพิษ และปริมาณขยะ เช่น การใช้ยาม ถู ผ้า ปิ่นโต ขวด/กระติกน้ำแบบเติมใหม่ได้ เป็นต้น

5.4.5 การจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำเสีย

5.4.5.1 บ้านพักนักท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวมีการใช้น้ำอย่างประหยัด

5.4.5.2 ชุมชนมีข้อตกลงร่วมกันในการใช้ทรัพยากรน้ำ

5.4.5.3 กลุ่มท่องเที่ยวมีการวางแผนแนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันน้ำเสีย

5.4.6 การจัดการด้านเสียงรบกวน

5.4.6.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีการออกแบบและการใช้เครื่องมือที่ลดมลภาวะทาง เสียง

5.4.6.2 มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อควบคุมเสียงรบกวน

5.4.6.3 กิจกรรมท่องเที่ยวไม่รบกวนต่อชุมชน สัตว์ป่า หรือสภาวะแวดล้อม

5.4.7 การจัดการด้านพลังงาน

5.4.7.1 มีการรณรงค์ให้สมาชิกกลุ่มและนักท่องเที่ยวใช้ไฟ น้ำมัน แก๊ส และเชื้อเพลิงอื่น ๆ อย่างประหยัด มีแนวทางในการใช้พลังงานอย่างประหยัด หรือการใช้พลังงานทางเลือกหรือพลังงานทดแทน

5.4.8 ผลិតภณท์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

5.4.8.1 ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ผลิตภณท์ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5.4.8.2 มีผลิตภณท์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

5.4.8.3 ไม่สนับสนุนการใช้ผลิตภณท์ที่มีวัตถุบิที่นำมาจากพืช สัตว์หายาก หรือใกล้สูญพันธุ์

5.4.8.4 มีการส่งเสริมให้นาศิลปะท้องถิ่นและใช้วัสดุที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาทำการตกแต่งสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บ้านพัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

5.4.9 อาคารสิ่งก่อสร้าง

5.4.9.1 สิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นใหม่ มีการออกแบบที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อม และคำนึงถึงความคงทน

5.4.9.2 มีการควบคุมกระบวนการก่อสร้างเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

5.5 ด้านที่ 5 การบริการและความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.5.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความชัดเจน ปลอดภัย ความเหมาะสมกับสภาพชุมชน กลุ่มเป้าหมาย และช่วงเวลา

5.5.1.1 มีการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวและประเมินความเสี่ยงต่อนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

5.5.1.2 มีข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับความปลอดภัย แสดงจุดที่มีความเสี่ยง พร้อมชี้แจงให้นักท่องเที่ยวรับทราบ

5.5.1.3 มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวเพียงพอ และมีการตรวจสอบสภาพความพร้อมก่อนการใช้งาน

5.5.1.4 มีการจัดทำป้ายเตือนในจุดที่มีความเสี่ยง

5.5.1.5 กิจกรรมท่องเที่ยวมีความสอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

5.5.1.6 กิจกรรมท่องเที่ยวมีความสมดุลกับระยะเวลาสอดคล้องกับช่วงเวลาและฤดูกาล

5.5.1.7 กิจกรรม ราคา ระยะเวลาและระยะทางในโปรแกรมท่องเที่ยวมีความชัดเจน

5.5.2 ที่พัก

5.5.2.1 ที่นอน

1) อุปกรณ์จำเป็นพื้นฐาน มีความสะอาด เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวพร้อมในการใช้งาน และมีการทำความสะอาดทุกครั้งก่อนที่นักท่องเที่ยวเข้าพัก

- 2) ความสะอาดทุกครั้งก่อนที่มือนักท่องเที่ยวเข้าพัก
- 3) ที่นอนมีความเป็นสัดส่วน (ถ้าไม่มีห้องนอน ควรมีฉากกั้นให้เป็นสัดส่วน)
- 4) บริเวณที่นอนอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีกลิ่นอับ
- 5) ที่พักมีถึงขยะและที่แขวนหรือราวตากผ้า
- 6) มีการเตรียมน้ำดื่มให้กับนักท่องเที่ยวในบริเวณที่นอน

5.5.2.2 ห้องน้ำ

- 1) ห้องน้ำมีความสะอาดและถูกสุขลักษณะ มีการทำความสะอาดอยู่เสมอ ไม่มีกลิ่น ถ้าห้องอาบน้ำและห้องส้วมอยู่รวมกัน ชันน้ำและถังรองรับน้ำที่ใช้อาบควรแยกกันให้ชัดเจน
- 2) ห้องน้ำมีความปลอดภัย มิดชิด ประตูสามารถปิดล็อกได้ พื้นไม่ลื่น มีการระบายน้ำดี มีแสงสว่างเพียงพอ มีถึงขยะ ที่แขวนผ้าหรือราวตากผ้า

5.5.2.3 บริเวณบ้านและสภาพบ้าน

- 1) ตัวบ้านมีความมั่นคงแข็งแรง ไม่อยู่ในสภาพชำรุด หรือเสี่ยงต่อการเป็นอันตราย
- 2) หลังคาไม่รั่ว สามารถกันน้ำฝนได้อย่างดี
- 3) บ้านพักอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีกลิ่นอับ
- 4) ไม่มีสัตว์หรือแมลงที่เป็นอันตรายและเป็นพาหะนำโรคในบริเวณที่พัก
- 5) บริเวณบ้านมีมุมให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นที่พักผ่อนได้
- 6) มีการจัดสรรจำนวนนักท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับบ้านพัก โดยพิจารณาจากขนาดของบ้านพักและจำนวนห้องน้ำที่มีให้บริการในบ้านพัก รวมถึงความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวของเจ้าของบ้าน
- 7) เจ้าของบ้านพักมีการจัดการกับสัตว์เลี้ยงก่อนนักท่องเที่ยวเข้าพัก เช่น ล่ามสุนัขหรือจับใส่กรง
- 8) บริเวณบ้านมีความสะอาดและเป็นระเบียบ
- 9) ภูมิทัศน์รอบบ้านมีความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม ไม่มีขยะ หลุมไม่รก ไม่มีน้ำขัง มีการปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ผักสวนครัว

5.5.2.4 อาหารและเครื่องดื่ม

- 1) อาหารมีความสะอาด ถูกสุขอนามัย เป็นอาหารที่ปรุงสุกแล้ว มีการใช้ช้อนกลาง มีการล้างวัตถุดิบก่อนการปรุงอาหารทุกครั้ง คนทำอาหารควรล้างมือให้สะอาดก่อนลงมือทำอาหาร
- 2) ส่วนประกอบของอาหารมาจากวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่
- 3) อุปกรณ์และภาชนะในการประกอบอาหารมีความสะอาด มีฝาปิดที่มิดชิด มีการล้างทำความสะอาดทุกครั้งก่อนและหลังการใช้งาน
- 4) ห้องครัวมีความสะอาด มีการระบายอากาศดี มีแสงสว่างเพียงพอ อุปกรณ์มีการจัดเก็บจัดวางอย่างเป็นหมวดหมู่
- 5) ทำอาหารให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น อาหารมุสลิม หรืออาหารมังสวิรัต เป็นต้น

- 6) เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวร่วมทำอาหารกับเจ้าของบ้าน
- 7) คุณภาพและปริมาณอาหารมีความเหมาะสมกับราคา เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว
- 8) รายการอาหารมีความหลากหลาย ไม่น้อยกว่า 3 อย่าง/มื้อ เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว และไม่ซ้ำในแต่ละมื้อ
- 9) มีการจัดเตรียมอาหารให้ตรงเวลา
- 10) อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารมีเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว
- 11) มีการแนะนำรายการอาหาร
- 12) น้ำดื่มมีความสะอาด ถูกสุขอนามัย เก็บในภาชนะที่สะอาดมิดชิด

5.5.3 ยานพาหนะและการเดินทาง

5.5.3.1 มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่เหมาะสม สอดคล้องกับระยะทาง สภาพเส้นทาง และช่วงเวลา มีการทำความสะอาด ตรวจสอบคุณภาพของยานพาหนะก่อนการนำไปให้บริการ มีการนัดหมายเวลาที่แน่นอน/ตรงเวลา

5.5.3.2 มีแนวทางในการปฏิบัติงานและแผนรองรับในกรณีเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด

5.5.3.3 จัดยานพาหนะให้มีความเหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับยานพาหนะ 1 คัน

5.5.3.4 คนขับชี่ยานพาหนะมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เป็นคนในชุมชน มีใบขับขี่ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ไม่อยู่ในสภาพเมาสุรา รู้จักเส้นทางเป็นอย่างดี

5.5.3.5 มีอุปกรณ์ในการดูแลควบคุมความปลอดภัย เช่น เสื้อชูชีพ หมวกนิรภัย เป็นต้น

5.5.3.6 มีแผนที่หรือข้อมูลการเดินทางเข้าถึงชุมชนที่ชัดเจน

5.5.3.7 ยานพาหนะที่ใช้บริการนักท่องเที่ยวมีการทำประกันอุบัติเหตุ

5.5.4 นักสื่อความหมายท้องถิ่น

5.5.4.1 เป็นคนในชุมชนและเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว รวมทั้งได้รับการยอมรับจากชุมชน

5.5.4.2 มีคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นนักสื่อความหมายที่ดี ตรงต่อเวลา มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีไหวพริบปฏิภาณ รู้จักการควบคุมอารมณ์ มีการตัดสินใจที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

5.5.4.3 ผ่านการอบรม/รู้ข้อมูลของชุมชนเป็นอย่างดี

5.5.4.4 มีทักษะในการสื่อความหมาย นำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ข้อมูลมีความถูกต้อง ชัดเจน

5.5.4.5 มีการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวรู้จักกาลเทศะไม่มีเรื่องซู้สาว

5.5.4.6 มีสภาพร่างกายที่พร้อมในการปฏิบัติงาน ไม่อยู่ในสภาพที่มึนเมา ไม่สบาย มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์

5.5.4.7 มีทักษะในการต้อนรับนักท่องเที่ยว การแนะนำให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ข้อมูลกลุ่มท่องเที่ยว

5.5.4.8 มีการแจ้งให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงการปฏิบัติตนในการท่องเที่ยวในชุมชนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ

5.5.4.9 มีทักษะในการประเมินความพร้อมทางร่างกายและจิตใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมที่ทำ และสามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสม

5.5.4.10 มีความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

5.5.4.11 มีการแจ้งให้กับนักท่องเที่ยวทราบถึงจุดที่มีความเสี่ยงเรื่องความปลอดภัยและข้อควรระวัง มีการวางแผนและประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้า

5.5.4.12 มีจำนวนนักสื่อความหมายท้องถิ่นที่เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยว มีการกำหนดและระบุจำนวนที่แน่นอนในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

5.5.5. เจ้าของบ้าน

5.5.5.1 มีทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี คือ แนะนำตนเอง สมาชิกในครอบครัว และจุดสำคัญต่าง ๆ ภายในบ้านพัก ต้อนรับนักท่องเที่ยว ให้การต้อนรับที่อบอุ่น มีอัธยาศัยไมตรี แต่งกายสุภาพ ไม่มีเรื่องชู้สาวกับนักท่องเที่ยว ไม่ส่งเสียงดังในยามวิกาล คอยดูแลความปลอดภัยให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่ดีควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ

5.5.5.2 สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยว

5.5.5.3 สมาชิกในครอบครัวมีความพร้อมและเต็มใจในการรับนักท่องเที่ยว

5.5.5.4 เจ้าบ้านพักมีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และข้อมูลของชุมชนเป็นอย่างดี

5.5.6 การติดต่อประสานงาน

5.5.6.1 มีผู้ประสานงานชัดเจน ติดต่อได้สะดวก และมีตัวแทนในกรณีผู้ประสานงานหลักไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ หรือติดต่อไม่ได้

5.5.6.2 มีคุณสมบัติที่ดีของการเป็นผู้ประสานงาน ยิ้มแย้ม แจ่มใส

5.5.6.3 มีทักษะในการสื่อสารและการกระจายข้อมูลถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.5.6.4 มีขั้นตอนการประสานงานที่ชัดเจน

5.5.6.5 มีอุปกรณ์สื่อสารที่พร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีระบบการจองล่วงหน้า

5.5.6.6 มีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ในเรื่องกิจกรรม การบริการ ราคา กติกาของชุมชน

5.5.6.7 มีการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว เช่น โรคประจำตัว อาหารการกิน เป็นต้น

5.5.6.8 มีการส่งต่อข้อมูลนักท่องเที่ยวให้กับนักสื่อความหมายท้องถิ่น เจ้าของบ้าน ฝ่ายยานพาหนะ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ และติดตามผลการส่งต่อนักท่องเที่ยว

5.5.6.9 มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน กลุ่มท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

- 5.5.6.10 มีระบบการทำสัญญาร่วมกับพันธมิตรทางการตลาด
- 5.5.6.11 มีข้อมูลของพันธมิตรต่างๆ เช่น หน่วยงาน บริษัทนำเที่ยว สื่อมวลชน เป็นต้น และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ
- 5.5.6.12 มีคู่มือการท่องเที่ยว แจกหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว
- 5.5.6.13 มีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

5.5.7 ความปลอดภัย

- 5.5.7.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีแผนรองรับความปลอดภัยในกรณีเกิดอุบัติเหตุมีการเตรียมการปฏิบัติงานทั้งในด้านของบุคลากร อุปกรณ์ และยานพาหนะ
- 5.5.7.2 กลุ่มท่องเที่ยวมีการวางแผนการที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย เช่น การฝึกอบรม การซักซ้อมในสถานการณ์จำลอง เป็นต้น
- 5.5.7.3 มีการทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยว
- 5.5.7.4 กลุ่มการท่องเที่ยวมีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- 5.5.7.5 มีเครื่องมือในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ วิทยุ หรือเครื่องมือในการสื่อสารที่พร้อมใช้งานตลอดเวลา เป็นต้น
- 5.5.7.6 มีการประสานงานร่วมกับฝ่ายปกครอง หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เช่น สถานีอนามัย กลุ่ม อป.พร. เป็นต้น เพื่อวางแผนเรื่องความปลอดภัย
- 5.5.7.7 มีข้อตกลงที่เหมาะสมของคนในชุมชนเพื่อสร้างความรู้สึกลปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว
- 5.5.7.8 มีการเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

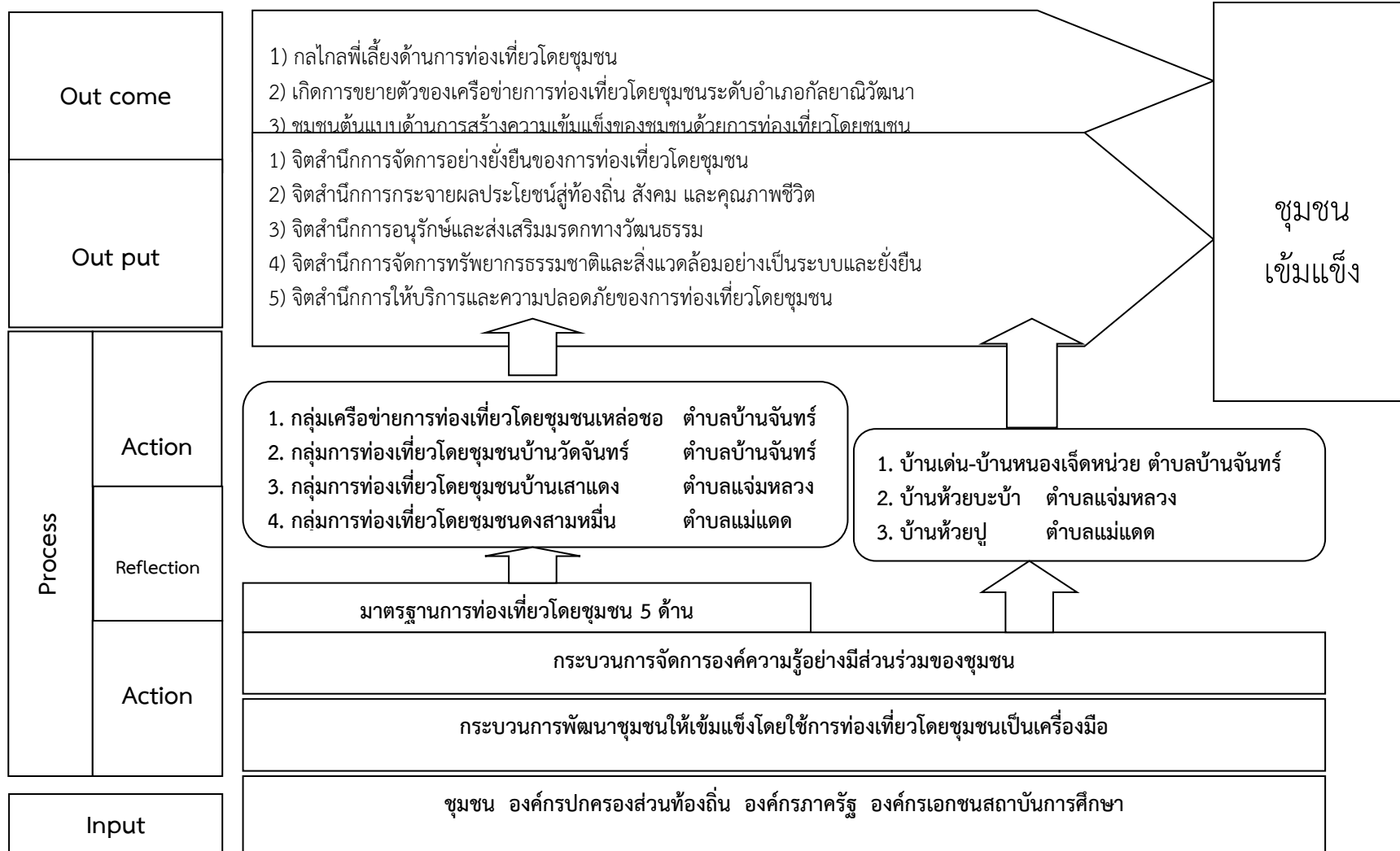
พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโคกไครจังหวัดพังงาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนและองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครจังหวัดพังงาโดยวิเคราะห์ตามแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ Shaw and Williams (2004) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่มและใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมระหว่างการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครผลการวิจัยพบว่ากลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่ให้บริการนำเที่ยวกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นได้แก่สปาโคลนร้อนและทรายร้อนการชมปุมตแดงการเก็บหอยตลับการพายเรือคายัคทั้งนี้กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดพังงามุ่งเน้นการส่งเสริมและขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครมีศักยภาพทางการจัดการใน 4 ด้านได้แก่ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวศักยภาพ

ทางด้านการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวศักยภาพทางด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและศักยภาพทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกใครคือศักยภาพทางการท่องเที่ยว กระบวนการคิดแบบยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ด้านรายได้มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนรวมทั้งตัวผู้นำชุมชนที่มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่

และนารถพงศ์ สุนทรนนท์ และคณะ (2552) ได้ทำการวิจัยเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์จังหวัดพังงา เป็นการวิจัยในลักษณะของการพัฒนาผลงานวิจัย (Experimental development) ภายใต้ชุดโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดพังงา พบว่า กิจกรรมการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างบทบาทสมมติการพบปะสมาชิกกลุ่มการศึกษาดูงาน ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การผลักดันให้เครือข่ายและภาคีมีแผนในการกำหนดทิศทางการผลักดันให้มีศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวชุมชนและการพบผู้สื่อข่าวใช้พัฒนาเป็นเครื่องมือในการปรับกระบวนการทัศน์แก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์เพื่อการดำเนินการธุรกิจอย่างยั่งยืน ได้ประเด็นแนวทางในการขยายผลเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ในกลุ่มผู้ประกอบการที่สนใจเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายให้เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนเผยแพร่ประสบการณ์ให้ชุมชนที่สนใจเข้าใจปัญหาและอุปสรรคเพื่อเตรียมตัวก่อนตัดสินใจของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนขึ้นจำเป็นต้องจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่ม ให้เริ่มต้นจากการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อได้ศึกษาความเป็นไปได้เกี่ยวกับแนวคิดในการทำงานร่วมกันก่อน จนกระทั่งได้กลุ่มที่มีแนวทางการดำเนินงานสอดคล้องต้องกันเข้าร่วมกันในเครือข่ายขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายไปด้วยกันพร้อมจัดทำแผนทิศทางการพัฒนากลุ่มขึ้น ประเด็นด้านศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ดำเนินการในมิติพื้นฐานที่มุ่งบริการนักท่องเที่ยวให้สามารถรับรู้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้ทันที ได้แก่เส้นทางคมนาคม แผนผังชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์ คำขวัญ เวลาเปิด-ปิดศูนย์ฯ แผนผังโครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยวและชุมชน เว็บไซต์การท่องเที่ยวชุมชน (เมนูนำเที่ยว) โบชัวร์โปรแกรมการท่องเที่ยว จดรับข้อตกลงจำหน่ายการให้บริการท่องเที่ยว กฎกติกาของชุมชน แจ้งให้นักท่องเที่ยวรับรู้ก่อนเข้าสู่ชุมชน การรักษาความปลอดภัย และสถานพยาบาล ขั้นต้น ส่วนมิติคุณภาพให้การดำเนินการให้มีเว็บไซต์การท่องเที่ยวชุมชน (เมนูกลุ่มท่องเที่ยว เมนูชุมชน และกิจกรรมชุมชน) คนเล่าเรื่องราวชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน การปรับปรุงวิถีชีวิตให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การปกป้องเยียวยานักท่องเที่ยวเติมเต็มธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประเด็นแนวทางการสนับสนุนของรัฐที่เหมาะสม ได้แก่ การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การให้สถานศึกษาเข้าร่วมพัฒนาคู่มือด้านการท่องเที่ยว การจัดระบบการกำกับดูแลรักษาความปลอดภัย การจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การยกระดับคุณภาพครัวเรือน การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวความคิด

แผนงานวิจัยนี้มุ่งใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ชุมชนท่องเที่ยวเดิมให้มีความเข้มแข็งในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีมาตรฐาน และใช้พี่เลี้ยงชุมชนในการจัดการความรู้เพื่อขยายชุมชนใหม่ให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวแห่งใหม่ของอำเภอ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดกลุ่มแกนนำจัดการท่องเที่ยวในชุมชนตนเองที่มีความตระหนักจนเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองด้วยคนในชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการดำรงวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ยั่งยืนเพื่อสามารถเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ กระบวนการของแผนงานวิจัยนี้จึงก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา และแสดงเป็นกรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากกรอบแนวความคิดที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 นี้ โครงการวิจัยย่อยทั้ง 4 โครงการ ทำการศึกษาใน 2 กลุ่มประชากร คือ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 4 กลุ่ม มุ่งเน้นพัฒนาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน และชุมชนเป้าหมายการขยายผล มุ่งพัฒนาด้วยวิธีการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของพี่เลี้ยงชุมชนและแกนนำในชุมชนเป้าหมายขยายผลในศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยนำเสนอได้ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

1. **ด้านพื้นที่** พื้นที่ศึกษาของทั้ง 4 โครงการย่อย ใช้พื้นที่ศึกษาเดียวกันใน 3 ตำบล ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด

2. **ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรของทั้ง 4 โครงการย่อย ใช้ประชาชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ซึ่งประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 **กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม** คือ ชุมชนที่มีประชาชนรวมตัวกันเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง 2) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น 3) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ และ 4) กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอ การสุ่มตัวอย่างนั้นจะเลือกกลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 3 ตำบลโดยจะใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) เนื่องจากเป็นกระบวนการศึกษาและพัฒนาที่ทำต่อเนื่องจากปี 2553-2556 จึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 กลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นจำนวน 28 คน

2.2 **กลุ่มเป้าหมายการขยายผล** คือ ประชาชนในชุมชนเป้าหมายในการขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ตำบล ได้แก่ 1) บ้านห้วยปู ตำบลแม่แดด 2) บ้านห้วยบะบ้า ตำบลแจ่มหลวง และ 3) บ้านเด่น และบ้านหนองเจ็ดหน่วย ตำบลบ้านจันทร์ การสุ่มตัวอย่างนั้นจะเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างจากประชากรจาก 4 ชุมชน 3 ตำบลโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือจะเป็นแกนนำในชุมชน และประชาชนในชุมชนที่สนใจและต้องการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง ตำบลบ้านจันทร์ จำนวน 3 คน ตำบลแจ่มหลวง จำนวน 6 คน ตำบลแม่แดด จำนวน 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 17 คน

3. ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ศึกษาใน 4 โครงการย่อย แบ่งตามกลุ่มประชากรที่ศึกษา 2 กลุ่ม คือ

3.1 กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม เนื้อหาเป็นการทบทวนและรวบรวมฐานความรู้กระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเนื้อหาในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านที่ 2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต ด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และด้านที่ 5 การบริการและมีความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2 กลุ่มเป้าหมายการขยายผล เนื้อหาเป็นการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยของทั้ง 3 โครงการย่อย ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประกอบไปด้วยระเบียบวิธีการวิจัยผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยโครงการย่อยที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีทั้งกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมและกลุ่มเป้าหมายการขยายผล ส่วนโครงการย่อยที่ 2, 3 และ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมเพียงกลุ่มเดียว มีวิธีดำเนินการวิจัยแตกต่างกันไปตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จึงอธิบายตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนแหล่ซอ 2) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ 3) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น และ 4) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 การพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5 ด้าน โดยคณะผู้วิจัยและแกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมร่วมกันประเมินศักยภาพตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 5 ด้าน จากนั้นคณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแก่กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม ด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ กระบวนการร่วมที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านต่างๆ และกระบวนการที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนแยกเป็นรายกลุ่ม ลักษณะเป็นกิจกรรมภายในชุมชนด้วยการจัดประชุม การจัดสนทนากลุ่มย่อย การลงฝึกปฏิบัติในพื้นที่ในประเด็นต่างๆ เช่น ประชุมเลือกคณะกรรมการสำรวจพื้นที่ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทบทวนวิถีวัฒนธรรม เป็นต้น เมื่อเสร็จกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ

คณะผู้วิจัยและแกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมร่วมกันประเมินศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกครั้งเพื่อให้ทราบผลหลังการพัฒนา

1.2 ประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายหลังการพัฒนา แผนงานวิจัยจัดโปรแกรมเพื่อประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวเดิมให้กับโครงการย่อยที่ 3 และโครงการวิจัยย่อยที่ 4 โดยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภาคธุรกิจที่มีความเข้าใจและทำการตลาดกับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาเป็นทีมประเมินเพื่อทำให้ทราบศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มเดิมและแนวทางการทำการตลาดที่เหมาะสมกับศักยภาพของกลุ่มต่อไป

2. กลุ่มเป้าหมายการขยายผล ชุมชนเป้าหมายการขยายผล คือ ประชาชนในชุมชนเป้าหมายในการขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ตำบล ได้แก่ 1) บ้านเด่น และบ้านหนองเจ็ดหน่วย ตำบลบ้านจันทร์ 2) บ้านห้วยบะบ้า ตำบลแจ่มหลวง และ 3) บ้านห้วยปู ตำบลแม่แดด การสุ่มตัวอย่างนั้นจะเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือจะเป็นแกนนำในชุมชน และประชาชนในชุมชนที่สนใจและต้องการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง ในชุมชนเป้าหมายการขยายผลทั้ง 3 ตำบลที่กล่าวไว้ข้างต้น

2.1 กิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson Learned) จากคณะผู้วิจัยและแกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิมทั้ง 4 กลุ่ม ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับกลุ่มท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ที่มีอยู่ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา และออกแบบกระบวนการและกิจกรรมการขยายผลต่อในชุมชนเป้าหมาย รวมถึงค้นหาพี่เลี้ยงชุมชนจากกลุ่มท่องเที่ยวเดิม

2.2 พัฒนาเครื่องมือวัดระดับความรู้ความเข้าใจ คณะผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก การพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.3 การค้นหาแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ คณะผู้วิจัยและพี่เลี้ยงชุมชนชี้แจงทำความเข้าใจ ค้นหาแกนนำในชุมชนเป้าหมายการขยายผล 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ บ้านเด่น-บ้านหนองเจ็ดหน่วย ตำบลแจ่มหลวง บ้านห้วยบะบ้า และตำบลแม่แดด บ้านห้วยปู

2.4 การวางแผนการจัดการความรู้ คณะผู้วิจัยร่วมกับพี่เลี้ยงชุมชนวางแผนการจัดการความรู้ร่วม กิจกรรมและกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก เพื่อถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป้าหมายการขยายผล 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ บ้านเด่น-บ้านหนองเจ็ดหน่วย ตำบลแจ่มหลวง บ้านห้วยบะบ้า และตำบลแม่แดด บ้านห้วยปู

2.5 ทดลองเป็นนักท่องเที่ยว แกนนำกลุ่มเป้าหมายการขยายผลทดลองเป็นนักท่องเที่ยวตามโปรแกรมการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวเดิมในอำเภอกัลยาณิวัฒนา หลังจากนั้น

เปิดเวทีเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม และแกนนำกลุ่มเป้าหมายการขยายผลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว กระบวนการนำเที่ยว และบทบาทหน้าที่ของผู้นำเที่ยว

2.6 การสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาบริบทชุมชน พี่เลี้ยงชุมชนร่วมกับแกนนำกลุ่มเป้าหมายการขยายผลร่วมสำรวจและเก็บข้อมูลตามประเด็นทุนชุมชนทั้ง 5 ด้าน ทำการสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดตามระบบเหตุผลในชุมชนเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวแห่งใหม่ใน 3 ตำบล รวมถึงการจัดการความรู้กระบวนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน

2.7 การจัดการความรู้การพัฒนาศักยภาพชุมชน กิจกรรมจัดการความรู้กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน เช่น หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมการสร้างภาวะผู้นำการทำงานเป็นทีม และการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม เป็นต้น ในชุมชนเป้าหมายการขยายผล

2.8 การจัดการความรู้การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมจัดการความรู้กระบวนการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในชุมชนเป้าหมายการขยายผล โดยจัดเวทีชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ในการกำหนดจุดสนใจ กิจกรรม จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนจากทุนชุมชน 5 ด้านที่ได้มา รวมถึงการจัดการความรู้พัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อความหมายและการนำเที่ยว

2.9 จัดโปรแกรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยจัดโปรแกรมเพื่อทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ใน 3 ตำบล โดยนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร เพื่อประเมินผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก และประเมินผลความพึงพอใจในการร่วมโปรแกรมทดสอบด้วยแบบประเมินผลความพึงพอใจ นำเสนอผลการประเมินความพึงพอใจด้วยการพรรณนาสรุป

2.10 การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สรุปผลการจัดการความรู้ของพี่เลี้ยงชุมชน

2.11 กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยทำการวัดวัดระดับความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ประเด็นหลัก แกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ใน 2 ตำบล คือ ตำบลแม่แดด และตำบลแจ่มหลวง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับข้อมูลสองชุดที่ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน (Paired – Samples T Test)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

แผนงานวิจัยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษา อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามแผนงานวิจัยที่กำหนดไว้ในการติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และ โครงการวิจัยย่อยที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตามกรอบของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน และกรอบกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก ซึ่งผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยจะมีรายละเอียดของการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมและกลุ่มเป้าหมายการขยายผล การนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมของแผนงานวิจัยจึงขอนำเสนอตามกลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม

กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมนี้นี้ เป็นกระบวนการศึกษาและพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556) ทั้ง 5 ด้าน โดยทั้ง 4 โครงการวิจัยร่วมดำเนินการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน โดยแบ่งการศึกษาและพัฒนากันดังนี้ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 ศึกษาและพัฒนาตามมาตรฐานด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านที่ 2 การกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นสังคมและคุณภาพชีวิต โครงการวิจัยย่อยที่ 2 ศึกษาและพัฒนาตามมาตรฐานด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมโครงการวิจัยย่อยที่ 3 ศึกษาและพัฒนาตามมาตรฐานด้านที่ 4 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โครงการวิจัยย่อยที่ 4 ศึกษาและพัฒนาตามมาตรฐานด้านที่ 5 การบริการและมีความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัยของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมขอนำเสนอตามกระบวนการศึกษาและพัฒนา ดังนี้

1. สภาพก่อนการพัฒนาของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม

คณะผู้วิจัยทั้ง 4 โครงการย่อยร่วมกับแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือขอ 2) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ 3) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น และ 4) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ทำการประเมินตนเองด้วยแบบประเมินตนเองตามแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน สรุปผลตามโครงการวิจัยและตามมาตรฐานที่ศึกษาดังนี้

1.1 โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 1 และด้านที่ 2 ทั้ง 4 กลุ่ม แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1.1.1 มาตรฐานด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบสภาพก่อนการพัฒนาภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 6 ประเด็น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 0.98) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือกลุ่มหล่อซอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 0.91, 1.01, 1.02 และ 0.96ตามลำดับ)

1.1.2 มาตรฐานด้านที่ 2การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิตก่อนการพัฒนาภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 6 ประเด็น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 1.35) และเมื่อดูรายกลุ่มที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ได้แก่ บ้านวัดจันทร์ บ้านเสาแดง และบ้านดงสามหมื่น (ค่าเฉลี่ย 1.42, 1.42, และ 1.33ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มหล่อซอมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.25)

1.2 โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่3การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม พบสภาพก่อนการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 4 ประเด็นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 1.26) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ได้แก่ กลุ่มหล่อซอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 1.20, 1.33, 1.38 และ 1.15 ตามลำดับ) แสดงรายละเอียด

1.3 โครงการวิจัยย่อยที่ 3การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 4การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนพบสภาพก่อนการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 9 ประเด็นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ควรปรับปรุง” (ค่าเฉลี่ย 0.55) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ควรปรับปรุง” ได้แก่ กลุ่มหล่อซอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 0.65, 0.49 และ 0.43 ตามลำดับ)

1.4 โครงการวิจัยย่อยที่ 4การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 5สภาพการบริการและมีความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบสภาพก่อนการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 7 ประเด็น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 1.10) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือกลุ่มหล่อซอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 1.12, 1.24, 0.83 และ1.20 ตามลำดับ)

2. แนวทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป็นการศึกษาและพัฒนาศักยภาพที่เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิมทั้ง 4 กลุ่ม ที่สอดคล้องตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5

ด้านคณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) กระบวนการร่วมที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) กระบวนการที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนแยกรายกลุ่ม

2.1 กระบวนการร่วมที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1.1 โครงการวิจัยย่อยทั้ง 4 โครงการ จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวเดิมร่วมกัน 2 กิจกรรมใหญ่ๆ คือ การศึกษาดูงาน และการอบรมพัฒนาศักยภาพ จึงขอนำเสนอเป็นภาพรวมทั้ง 4 โครงการวิจัยย่อย และ 4 กลุ่มท่องเที่ยวดังนี้

2.1.1.1 การนำคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่มไปศึกษาดูงานร่วมกันใน 3 กลุ่มท่องเที่ยวทางภาคตะวันออกของประเทศไทย 1) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลห้วยแร้งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดตราด 2) ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและผู้สูงอายุบ้านจำรุง (จำรุงบน) และ 3) สภาก่อสร้างชุมชนตำบลเนินข้อมหาวิทยาลัยบ้านนอก (จำรุงล่าง) ทั้ง 2 กลุ่มนี้ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลเนินข้อม อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลการสรุปบทเรียนภายหลังการศึกษาดูงานพบว่า คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 ด้านเพิ่มขึ้น คณะกรรมการสามารถสรุปประเด็นการเรียนรู้ทั้งในด้านบวกด้านลบ การเปรียบเทียบสภาพที่เห็นกับสภาพในชุมชนตนเอง รวมถึงนำเสนอแนวคิดที่จะมีการนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนตนเองเพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เข้มแข็ง

2.1.1.2 อบรมพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกิจกรรมนี้ คณะผู้วิจัยทั้ง 4 โครงการย่อยออกแบบกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 ด้าน ผลการอบรมพัฒนาทำให้ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่มได้พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ พัฒนาศักยภาพด้านการสื่อความหมายทั้งการพูดนำเสนอ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณี การเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยในการให้บริการ การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน ฤดูกาล และกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เน้นให้โอกาสคนในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ เยาวชน เป็นต้น มามีส่วนร่วม และเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนมานำเสนอเป็นกิจกรรมในโปรแกรมท่องเที่ยว การคิดราคาที่เหมาะสมและการกระจายรายได้เป็นธรรมกับชุมชน

2.1.2 โครงการวิจัยย่อย 1 และ 4 จัดกิจกรรมร่วมกันให้กับกลุ่มท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่ม โดยเป็นการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยประสานงานให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา โดยทุกครั้งคณะผู้วิจัยจะให้กรรมการกลุ่มท่องเที่ยว นัดประชุมร่วมกันออกแบบโปรแกรมให้เหมาะสมกับเวลาและจำนวนคน คิดราคา วางแผนการรับนักท่องเที่ยว และเมื่อเสร็จกิจกรรมก็จะมีการสรุปผลการรับนักท่องเที่ยว จัดทำเอกสารทางการเงินและจัดสรรรายได้ ผลจากกิจกรรมทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 กลุ่มได้ฝึกกิจกรรมพัฒนาคุณภาพด้านบริการตามมาตรฐานด้านที่ 1 ด้านที่ 2 และด้านที่ 5

2.1.3 โครงการวิจัยย่อยบางโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวเดิมทั้ง 4 กลุ่มร่วมกัน ตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของแต่ละโครงการย่อย ในส่วนนี้จึงขอนำเสนอแยกเป็นโครงการวิจัยย่อยที่มีการจัดกิจกรรมดังนี้

2.1.3.1 โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มการท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา มีการจัดเวทีให้กลุ่มการท่องเที่ยวทั้ง 4 กลุ่ม มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องกฎกติกาที่จัดทำขึ้นให้นักท่องเที่ยวถือปฏิบัติ เกี่ยวกับความเชื่อในแต่ละชาติพันธุ์จะมีที่คล้ายหรือเหมือนหรือแตกต่างกัน ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้แต่ละกลุ่มจึงจัดทำกฎระเบียบให้นักท่องเที่ยวถือปฏิบัติแยกจากกันเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับความเชื่อที่ต่างกัน และประเด็นการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรับนักท่องเที่ยว ทางคณะกรรมการกลุ่มเห็นว่าควรหารายได้ในอัตราที่แต่ละกลุ่มเห็นเหมาะสม โดยอัตราที่หักจากรายได้ขั้นต่ำจะอยู่ที่ 5% และอัตราที่หักจากรายได้สูงสุดจะอยู่ที่ 10%

2.1.3.2 โครงการวิจัยย่อยที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่จัดกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยว ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นกิจกรรมสำรวจสภาพบ้านพักที่สนใจ ให้คำแนะนำการปรับปรุงบ้านพัก เตรียมความพร้อมการจัดการที่พัก ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้เกิดผู้ให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ในทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวที่มีความพร้อมรับนักท่องเที่ยว และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากกรมการท่องเที่ยว ปี 2557

2) กิจกรรมสร้างความเข้าใจวิธีการประเมินผลการให้บริการตัวบ่งชี้หนึ่งในมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 5 มุ่งเน้นให้ชุมชนรู้จักการประเมินผลการให้บริการและนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของกลุ่มตนเอง คณะผู้วิจัยใช้กิจกรรมศึกษาดูงานและกิจกรรมในกระบวนการวิจัยที่ทำให้มีโอกาสรับนักท่องเที่ยว สร้างความรู้ความเข้าใจเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการให้บริการ เพื่อให้ทราบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในชุมชนรวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อการนำมาปรับปรุงคุณภาพ ด้วยเครื่องมือหรือวิธีการต่างๆ ดังนี้ 1) การพูดคุยสอบถาม 2) การใช้สมุดเช็คนัดเยี่ยมของกลุ่มหรือรายบ้านพักโฮมสเตย์และ 3) การใช้แบบประเมินความพึงพอใจผลจากการจัดกิจกรรมทำให้แกนนำกลุ่มมีความเข้าใจประโยชน์และเลือกใช้เครื่องมือประเมินผลการให้บริการที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนคือสมุดเช็คนัดเยี่ยมกลุ่มและบ้านพักแบบโฮมสเตย์

2.2 กระบวนการที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนแยก รายกลุ่ม

2.2.1 โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม

2.2.1.1 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา เฉพาะกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอกกลุ่มเดียว โดยสรุปผลตามกิจกรรมที่แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม คือ

1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกใหม่โดยพี่เลี้ยงชุมชนประเด็นหลัก การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้สมาชิกใหม่เข้าใจบทบาทของสมาชิกที่ต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้วยการร่วมการประชุมในกลุ่มและมีส่วนร่วมในตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่ม

2) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการบริหารจัดการกลุ่มโดยพี่เลี้ยงชุมชน เรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาของบ้านเสาดัง ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้แกนนำกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือข้อสงสัยที่ค้างคาใจที่จะขับเคลื่อนกลุ่มต่อไป และมีการประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่เพื่อมาบริหารจัดการกลุ่ม

2.2.1.2 กิจกรรมการประชุมทบทวนโครงสร้างกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ เฉพาะกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้สมาชิกเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่มาบริหารจัดการกลุ่ม

2.2.1.3 กิจกรรมการประชุมทบทวนการทำงานภายในกลุ่มคณะผู้วิจัยจัดให้กลุ่มท่องเที่ยวเดิมทั้ง 4 เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 4 โดยสรุปผลตามกิจกรรมที่แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม คือ

1) ทบทวนการประสานงานและผู้ประสานงานกลุ่ม ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้ทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวมีผู้ประสานงานกับสมาชิกภายในกลุ่มและกับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อประสานงานมา รวมถึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงานดีมากขึ้น

2) กำหนดปฏิทินช่วงเวลารับนักท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้ทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวมีความเข้าใจว่าการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนต้องคำนึงถึงความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวและที่พักแบบโฮมสเตย์ที่จะให้บริการ จึงมีปฏิทินช่วงเวลารับนักท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมในแต่ละช่วงออกมาชัดเจนเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อไป

2.2.2 โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยจัดเวทีในแต่ละกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่น ให้แกนนำกลุ่มร่วมคิดสืบค้น และจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่นเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้ชุมชนมีหนังสือฐานข้อมูลท่องเที่ยวของชุมชนด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ชุมชนมีข้อปฏิบัติกลุ่มการท่องเที่ยว/ชุมชน/หมู่บ้านในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมีโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชน : กลุ่มการท่องเที่ยว/และชุมชน และชุมชนเกิดแนวทางการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ชุมชนเกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่นเพื่อการจัดการท่องเที่ยว เพิ่มมากขึ้นจนสามารถปฏิบัติเองได้ในการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

2.2.3 โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมชุมชนด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและปัญหา

มลพิษกิจกรรมนี้ได้ให้แกนนำกลุ่มทำการสำรวจและสัมภาษณ์เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อสรุปผลให้ชุมชนได้ร่วมศึกษาสถานการณ์ปัญหาของชุมชนเองในพฤติกรรมการใช้ประโยชน์และปัญหาด้านมลพิษแต่ละชุมชนผลจากกิจกรรมทำให้ชุมชนตระหนักและได้จัดลำดับความสำคัญและหารือกันในกลุ่มเพื่อที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสมได้ตามช่วงระยะเวลาที่มีจำกัด ซึ่งแต่ละชุมชนมีการวิเคราะห์ปัญหาและวางแนวทางพัฒนา ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีประเด็นการพัฒนาประกอบไปด้วย 1) การจัดทำฐานข้อมูลพิษพรรณเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ นักสื่อความหมายและสมาชิกได้เก็บรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้สนใจยังสามารถใช้ในการศึกษาความรู้และใช้เป็นสื่อสนับสนุนการถ่ายทอดให้เยาวชนในชุมชนต่อไปได้ และ 2) พัฒนานักสื่อความหมายเพิ่มขึ้น และยังมีประเด็นอื่นๆ ตามมาตรฐาน CBT ด้านที่ 4 ที่แต่ละชุมชนมีแนวทางการพัฒนาแตกต่างกันอีก เช่น การจัดการขยะในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2.4 โครงการวิจัยย่อยที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

2.2.4.1 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา เฉพาะกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือของกลุ่มเดียว โดยสรุปผลตามกิจกรรมที่แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม คือ

1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกใหม่โดยพี่เลี้ยงชุมชน ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้สมาชิกใหม่เข้าใจบทบาทของสตรีในการทำที่พักแบบโฮมสเตย์และสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการเตรียมการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการร่วมการประชุมในกลุ่ม

2) กิจกรรมการสร้างความสำเร็จเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในที่ประชุมของหมู่บ้านเพื่อค้นหาแกนนำและสมาชิกเพิ่ม ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกใหม่ 5 คน แม่บ้านจำนวน 3 คน สนใจเรื่องที่พักแบบโฮมสเตย์แต่ยังไม่พร้อมจึงสนใจที่จะทำอาหารและกิจกรรมการทอดผ้าหรือจำหน่ายผ้าทอ และมีเยาวชนจำนวน 2 คนสนใจเป็นผู้นำเที่ยว

2.2.4.2 กิจกรรมการประชุมทบทวนการทำงานภายในกลุ่มคณะผู้วิจัยจัดให้กลุ่มท่องเที่ยวเดิมทั้ง 4 กลุ่ม คือ กิจกรรมการทบทวนขั้นตอนการรับนักท่องเที่ยว ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้ทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวมีขั้นตอนการรับนักท่องเที่ยวไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บริการที่มีมาตรฐานมากขึ้น

2.2.4.3 กิจกรรมการประชุมทบทวนการทำงานภายในกลุ่มคณะผู้วิจัยจัดให้กลุ่มท่องเที่ยวเดิมทั้ง 4 กลุ่ม เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 มี 2 กิจกรรม คือ การทบทวนการประสานงานและผู้ประสานงานกลุ่ม และการกำหนดปฏิทินช่วงเวลารับนักท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งได้สรุปผลตามกิจกรรมนำเสนอไว้ในหัวข้อ 2.2.1.3

3. สภาพหลังการพัฒนาของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม

คณะผู้วิจัยทั้ง 4 โครงการย่อยร่วมกับแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือขอ 2) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ 3) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น และ 4) กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาด์หลังการพัฒนาศักยภาพแล้วทำการประเมินตนเองด้วยแบบประเมินตนเองตามแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน สรุปผลตามโครงการวิจัยและตามมาตรฐานที่ศึกษาหลังการพัฒนาดังนี้

3.1 โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมศึกษาสภาพหลังการพัฒนาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 1 และด้านที่ 2 ทั้ง 4 กลุ่ม แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

3.1.1 มาตรฐานด้านที่ 1 การจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบสภาพหลังการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 6 ประเด็น มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากสภาพก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 1.43) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดี คือ กลุ่มเหล่ขอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 1.36, 1.44, 1.46 และ 1.46 ตามลำดับ)

3.1.2 มาตรฐานด้านที่ 2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต พบสภาพหลังการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 3 ประเด็น มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากสภาพก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 1.73) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดี คือกลุ่มเหล่ขอ บ้านวัดจันทร์ บ้านเสาแดง และบ้านดงสามหมื่น (ค่าเฉลี่ย 1.58, 1.67, 1.67 และ 1.67 ตามลำดับ)

3.2 โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมสภาพหลังการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 4 ประเด็น มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากสภาพก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 1.26) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ได้แก่ กลุ่มเหล่ขอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 1.20, 1.33, 1.38 และ 1.15 ตามลำดับ)

3.3 โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 4 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืนสภาพหลังการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 9 ประเด็น มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากสภาพก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ค่าเฉลี่ย 1.01) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีได้แก่ กลุ่มเหล่ขอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 1.08, 1.05, 0.97 และ 0.92 ตามลำดับ)

3.4 โครงการวิจัยย่อยที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ศึกษาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านที่ 5 สภาพการบริการและมีความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชนสภาพหลังการพัฒนาของภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มใน 7 ประเด็น มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากสภาพก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 1.56) และเมื่อดูรายกลุ่มก็มีการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดี ได้แก่ กลุ่มเหล่ขอ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง (ค่าเฉลี่ย 1.59, 1.63, 1.52 และ 1.51 ตามลำดับ)

4. การประเมินศักยภาพจากทัวร์ผู้เชี่ยวชาญ

หลังกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้านผ่านไปแล้ว เพื่อประเมินศักยภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะผู้วิจัยจึงจัดทำทัวร์เพื่อประเมินศักยภาพการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยทีมประเมินกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 กลุ่มเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยตัวแทนจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้ประกอบการนำเที่ยวที่เน้นด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 4 คน ผลการประเมินตามแบบวัดทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญใน 4 ด้าน คือด้านการกำหนดเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านจุดดึงดูดของทรัพยากรท่องเที่ยวและกิจกรรม (ธรรมชาติและวัฒนธรรม) ด้านการให้บริการและควมมีไมตรีจิต และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยจำแนกผลการประเมินศักยภาพตามกลุ่มท่องเที่ยวพบว่า 1) กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือซอ ภาพรวมทั้ง 4 ด้านมีศักยภาพอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 4.06) 2) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ภาพรวมทั้ง 4 ด้านมีศักยภาพอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 4.38) 3) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ภาพรวมทั้ง 4 ด้านมีศักยภาพอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 4.17) และ 4) กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ภาพรวมทั้ง 4 ด้านมีศักยภาพอยู่ในระดับ “ดี” (ค่าเฉลี่ย 4.50)

กลุ่มเป้าหมายการขยายผล

การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มเป้าหมายการขยายผลทั้ง 3 ตำบล ดำเนินกระบวนการศึกษาและพัฒนาโดยโครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้มีส่วนร่วมพัฒนานี้มุ่งเน้นการใช้ชุมชนมาเป็นทีมพี่เลี้ยง โดยประเด็นที่ศึกษาประกอบไปด้วย 1) กระบวนการพัฒนาเครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ใน 3 ประเด็นหลัก 2) การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงชุมชน 3) การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนกลุ่มเป้าหมายการขยายผลผ่านกระบวนการจัดการความรู้ 4) สรุปผลการจัดการความรู้ 5) การประเมินผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนแสดงรายละเอียดตามประเด็นที่ศึกษาได้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาเครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวใหม่

คณะผู้วิจัยถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) การถอดบทเรียนร่วมกับแกนนำในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดจากแผนงานวิจัยระยะที่ 1 จำนวน 3 กลุ่ม และกลุ่มที่เกิดนอกแผนงานวิจัย จำนวน 1 กลุ่ม และ 3) การออกแบบกระบวนการและกิจกรรมการขยายผลต่อในชุมชนเป้าหมายใหม่ 3 ชุมชนใน 3 ตำบลของอำเภอภักดีพัฒนา รายละเอียดแสดงได้ดังนี้

1.1 การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมการถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากคณะผู้วิจัยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม

3 กลุ่มที่ ที่เกิดจากแผนงานวิจัยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิซึ่งได้รับสนับสนุนงบประมาณปี 2555 เพื่อให้ได้ประเด็นในการพัฒนา 3 ประเด็นหลักตามโครงการวิจัยย่อย

1.1.1 ประเด็นหลักที่ 1 การพัฒนาศักยภาพชุมชน ถอดบทเรียนจากโครงการย่อยที่ 2 ชื่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1.2 ประเด็นหลักที่ 2 การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน ถอดบทเรียนจากโครงการย่อยที่ 1 ชื่อโครงการการจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีชุมพล

1.1.3 ประเด็นหลักที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถอดบทเรียนจากโครงการย่อยที่ 3 ชื่อโครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายภายใต้แนวคิด Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น

คณะผู้วิจัยถอดบทเรียนจากกระบวนการและกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานกับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 3 กลุ่ม และสรุปเป็นผังงานกระบวนการ(Flow chart) 3 ผัง

1.2 การถอดบทเรียนร่วมกับแกนนำในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม

คณะผู้วิจัยนำกระบวนการจากทั้ง 3 ประเด็นหลักไปถอดบทเรียนร่วมกับแกนนำในแต่ละกลุ่มท่องเที่ยวเดิมทีละกลุ่มทั้ง 4 กลุ่มทีละประเด็นหลักเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละประเด็นหลัก

1.3 การออกแบบกระบวนการและกิจกรรมการขยายผล

คณะผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะหรือสิ่งที่สะท้อนของแต่ละชุมชนในแต่ละประเด็นหลักมาร่วมพิจารณาว่ากิจกรรมใดควรปรับเพิ่มเข้าไปในกระบวนการเพื่อให้เป็นกระบวนการที่จะนำไปขยายผลต่อในชุมชนเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะบางประเด็นยังไม่สามารถดำเนินการได้ก็นำมาไว้ในกระบวนการพัฒนา แต่จะพิจารณานำไปเป็นกิจกรรมการพัฒนาต่อในโอกาสต่อไป จากนั้นทำการสรุปเป็นผังงานกระบวนการ (Flow chart) ของชุมชนเป้าหมายใหม่ 3 ผัง

2. การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงชุมชน

2.1 การคัดเลือกพี่เลี้ยงชุมชนจากกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม

คณะผู้วิจัยสร้างความเข้าใจกับแกนนำในแต่ละกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิม 4 กลุ่ม เพื่อค้นหาแกนนำที่มีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ โดยมีพี่เลี้ยงชุมชนที่สนใจและมีความพร้อม จำนวน 5 คน ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ 3 คน มาจากบ้านวัดจันทร์ 2 คน คือ นายนคร ร้อยเรียงทรัพย์ และนางฉวีวรรณ กงมะลิ บ้านห้วยฮ่อม คือ นายฤทธิศักดิ์ ศรีวันเพ็ญ ตำบลแจ่มหลวง 1 คน บ้านเสาแดง คือ นายสัตตบรรณ เลาว้าง ตำบลแม่แดด 1 คน บ้านดงสามหมื่น คือ นายทวีวัฒน์ แซ่โง้ว

2.2 การถอดบทเรียนร่วมกับพี่เลี้ยงชุมชน

คณะผู้วิจัยถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตาม 3 ประเด็นหลัก เพื่อต้องการทบทวนแนวทางกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้พี่เลี้ยงชุมชนเกิดความมั่นใจและเข้าใจตรงกันในการจัดการความรู้ให้กับชุมชนเป้าหมายใหม่

2.3 การออกแบบกระบวนการและกิจกรรมการจัดการความรู้

คณะผู้วิจัยร่วมกับพี่เลี้ยงชุมชนออกแบบกระบวนการและกิจกรรมการจัดการความรู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเป้าหมายใหม่ ตามแนวทางกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ประเด็นหลัก เนื้อหาและกิจกรรมที่ออกแบบเป็นกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 1) ขั้นรวบรวมองค์ความรู้ 2) ขั้นถ่ายทอดความรู้ 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ และ 4) ขั้นประเมินผลเพื่อการปรับปรุง

2.4 เนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการจัดการความรู้

ชุดความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดในกระบวนการจัดการความรู้มีทั้งหมด 4 ชุด ตามกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

2.4.1 การสร้างความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เนื้อหาประกอบด้วย การบริหารจัดการ การให้บริการ และการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์

2.4.2 กิจกรรมท่องเที่ยวเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกลายาณิวัฒนา เพื่อสร้างความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวก็คือการดึงเอกลักษณ์ของตนเองออกมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว โดยยกตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวของพี่น้องชาติพันธุ์ในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกลายาณิวัฒนา

2.4.3 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อความหมายและการนำเที่ยว เนื้อหาประกอบด้วยหน้าที่ของผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น และวิธีการสื่อความหมาย

2.4.4 ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทุนชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุนชุมชน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทุนทางกายภาพ 2) ทุนทางเศรษฐกิจ 3) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม 4) ทุนมนุษย์ และ 5) ทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลทุนชุมชน 5 ด้านจะเก็บตามแผนที่เดินดินที่ระดมความคิดจากแกนนำซึ่งจะนำไปสู่การจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวต่อไป

3. การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนกลุ่มเป้าหมายการขยายผลผ่านกระบวนการจัดการความรู้

เป้าหมายการขยายผลผ่านกระบวนการจัดการความรู้ใน 3 ตำบล 3 ชุมชนหรือ 3 เส้นทางท่องเที่ยวใหม่ มีกระบวนการดำเนินการดังนี้

3.1 การคัดเลือกชุมชนเป้าหมายการขยายผล

คณะผู้วิจัยมีข้อมูลเบื้องต้นในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการขยายผลแบบเจาะจง ใน 3 ตำบล ของอำเภอกลายาณิวัฒนา ดังนี้ 1) ตำบลบ้านจันทร์ บ้านเด่น – บ้านหนองเจ็ดหน่วย จากการประสานของกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกลายาณิวัฒนา และผู้อำนวยการโรงเรียนสหมิตรวิทยา 2) ตำบลแจ่มหลวง บ้านห้วยบะบ้า จากการประสานของผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแจ่มหลวงของบ้านห้วยบะบ้า และแกนนำในหมู่บ้าน และ 3) ตำบลแม่แดด บ้านห้วยปู จากการประสานของนายพรนรินทร์ คุ่มทอง หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่แจ่ม คณะผู้วิจัยลงพื้นที่จัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการเพื่อทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละตำบล เพื่อให้ได้พื้นที่เป้าหมายการขยายผล ดังนี้

3.2 การเตรียมชุมชนด้านการท่องเที่ยวผ่านการจัดการความรู้และลงมือปฏิบัติ

คณะผู้วิจัยและพี่เลี้ยงชุมชนดำเนินกิจกรรมขึ้นถ่ายทอดความรู้และชั้นลงมือปฏิบัติการพัฒนาตามเนื้อหาและกิจกรรมที่ออกแบบตามกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก สามารถนำเสนอตามพื้นที่ได้ดังนี้

3.2.1 ตำบลบ้านจันทร์ บ้านเด่น - บ้านหนองเจ็ดหน่วย

3.2.1.1 กำหนดเส้นทางท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้เข้าพบหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เพื่อหารือเรื่องพื้นที่ทำความเข้าใจเรื่องการขยายผลและรูปแบบการท่องเที่ยวในตำบลบ้านจันทร์ ผลจากการลงพื้นที่ได้ข้อสรุปตรงกันว่าควรเป็นเส้นทางตามรอยเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยเริ่มจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ บ้านเด่น เดินผ่านไร่ นา ของชาวบ้านบ้านเด่น มาทางด้านหลังโรงเรียนสหมิตรวิทยา บ้านหนองเจ็ดหน่วย ซึ่งที่โรงเรียนแห่งนี้มีจุดที่พระองค์ประทับทรงงาน ณ ต้นไทร ที่ยังมีร่องรอยเป็นอนุสรณ์อยู่จนถึงปัจจุบันนี้ และอีกจุดหนึ่งคือจุดที่ประทับเสวย จากเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินนี้จะเชื่อมไปเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มอาชีพและปราชญ์ของบ้านหนองเจ็ดหน่วย โดยโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยวเส้นทางนี้

3.2.1.2 การสำรวจพื้นที่เส้นทางตามรอยเสด็จพระราชดำเนิน ผลจากกิจกรรมนี้ทำให้ได้แผนที่จัดทำด้วยGIS เส้นทางเสด็จพระราชดำเนินระหว่างศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ บ้านเด่น ไปโรงเรียนสหมิตรวิทยา บ้านหนองเจ็ดหน่วย

3.2.1.3 ทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยจัดการประชุมร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ผลการประชุมผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นสอดคล้องในการสนับสนุนและยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินนี้

3.2.1.4 เก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยประสานตัวแทนศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ขอข้อมูล ผลซึ่งก็ได้รับข้อมูลจากอำเภอกัลยาณิวัฒนาผลจาก

3.2.1.5 ฝึกปฏิบัติการนำชมตามเส้นทาง ผลจากกิจกรรมมีเยาวชนนำเที่ยวของโรงเรียนสหมิตรวิทยาเข้าร่วมในกิจกรรมจำนวน 6 คนและครูพี่เลี้ยงของโรงเรียนร่วมในกิจกรรมจำนวน 1 คน

3.2.2 ตำบลแจ่มหลวง บ้านห้วยบะบ้าและตำบลแม่แดด บ้านห้วยปู มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยการจัดการความรู้ของพี่เลี้ยงชุมชนเดียวกัน จึงขอนำเสนอตามกระบวนการดังนี้

3.2.2.1 เปิดเวทีสร้างความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็นและค้นหาแกนนำ เป้าหมายหลักเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเมินศักยภาพของพื้นที่ และได้แกนนำจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้ได้แกนนำที่สนใจร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านห้วยบะบ้าจำนวน 5 คน และบ้านห้วยปูจำนวน 6 คน

3.2.2.2 การทดลองเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว กระบวนการนำเที่ยว และบทบาทหน้าที่ของผู้นำเที่ยวโดยกำหนดให้แกนนำทดลองเป็นนักท่องเที่ยวในกลุ่มท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นโปรแกรม 2 วัน พักในบ้านพักแบบโฮมสเตย์ 1 คืน บ้านห้วยบะบ้าทดลองเป็นนักท่องเที่ยวที่กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ส่วนบ้านห้วยปูทดลองเป็นนักท่องเที่ยวที่กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์และ

กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือขอ ถอดบทเรียนจากกิจกรรมบ้านห้วยบะบ้าและบ้านห้วยปูได้ผลสรุปดังนี้ ทั้ง 2 หมู่บ้าน 1) ได้แผนที่เดินดินที่คิดว่าเป็นจุดเด่นจุดน่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยว 2) ได้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวที่จัดการโดยคนในชุมชน 3) ได้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ 4) ตัวอย่างกิจกรรมการท่องเที่ยว 5) ได้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการนำเที่ยวและการสื่อความหมาย และ 6) ได้ความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ของการเก็บข้อมูลชุมชน 5 ด้าน

3.2.2.3 การสำรวจพื้นที่และแหล่งทรัพยากรเบื้องต้นตามแผนที่เดินดินที่นำเสนอไว้ นำเสนอผลการจัดกิจกรรมตามหมู่บ้านดังนี้

1) บ้านห้วยบะบ้า จุดนำเสนอที่ออกแบบในแผนที่ ได้แก่ 1) โรงผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ 2) น้ำตกเพอซอ 3) แหล่งต้นน้ำ (น้ำออกกู) 4) ถ้ำพระ 5) วิถีชีวิตชนเผ่าปกาเกอะญอ บ้านห้วยบะบ้าหลังการสำรวจพื้นที่คณะผู้วิจัยและพี่เลี้ยงชุมชนร่วมกับแกนนำถอดบทเรียนของกิจกรรม พบว่า ทรัพยากรของบ้านห้วยบะบ้ามีความสวยงาม มีความหลากหลายและน่าสนใจ แต่ด้านการจัดการกิจกรรมยังทำได้ไม่ดี

2) บ้านห้วยปู จุดนำเสนอที่ออกแบบในแผนที่เป็นเส้นทางเดินป่าไปตามลำห้วยปู ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของบ้านห้วยปู ตามเส้นทางจะพบเห็นทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์แต่ไม่มีจุดนำเสนอที่ชัดเจนในเส้นทางนี้ ส่วนด้านการจัดการกิจกรรมยังทำได้ไม่ดี

3.2.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน 5 ด้านเพื่อจัดเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยว กิจกรรมนี้พี่เลี้ยงชุมชนลงพื้นที่ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายใหม่ในการร่วมสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหาจุดสนใจและกิจกรรมท่องเที่ยว ผลการจัดกิจกรรมทำให้บ้านห้วยบะบ้า ได้โปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางศึกษาธรรมชาติและสมุนไพรจากป่าตามวิถีของปกาเกอะญอ ส่วนบ้านห้วยปู จากการสำรวจพื้นที่ทำให้พบว่าเส้นทางเดิมยังไม่มีจุดเด่นจึงมีการกำหนดจุดนำเสนอ กิจกรรม เส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยวใหม่ เป็นโปรแกรมท่องเที่ยวเส้นทางเรียนรู้วิถีชีวิตและฐานอาชีพของ ปกาเกอะญอ

3.2.2.5 การบริหารจัดการและการบริการ โดยพี่เลี้ยงชุมชนถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แกนนำกลุ่ม ประเด็น การบริหารจัดการกลุ่ม การให้บริการ ที่พัก การคิดราคา และการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยว ผลการจัดกิจกรรมได้ข้อสรุปตามผลลัพธ์นำเสนอได้ดังนี้

1) มีคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กำหนดบทบาทหน้าที่เบื้องต้นขึ้น บ้านห้วยบะบ้า มีคณะกรรมการจำนวน 6 คน บ้านห้วยปู มีคณะกรรมการจำนวน 6 คน

2) มีผู้ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์บ้านห้วยบะบ้า จำนวน 6 คน บ้านห้วยปู จำนวน 4 คน

3) มีอัตราค่าบริการท่องเที่ยวและเกณฑ์การจัดสรรรายได้โดยทั้งบ้านห้วยบะบ้าและบ้านห้วยปูกำหนดไว้เท่ากัน คือ (1) ที่พักแบบโฮมสเตย์ คืนละ 150 บาทต่อคนต่อ 1 คืน (2) ค่าอาหาร มื้อละ 70 บาทต่อคน (3) ค่าผู้นำเที่ยวในท้องถิ่นพาเดินในหมู่บ้านคนละ 300 บาทต่อวันต่อกลุ่มไม่เกิน 10 คน (4) ค่าผู้นำเที่ยวในท้องถิ่นพาเดินป่า 600 บาทต่อวันต่อกลุ่มไม่เกิน 5 คน

และ (5) กำหนดให้หักเงินจากรายได้ท่องเที่ยวร้อยละ 10 เข้ากองทุนกลุ่มท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและที่คณะกรรมการเห็นสมควร

3.3 การทดสอบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยประกาศรับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาสมัครทดสอบ 3 เส้นทางใหม่ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา โปรแกรม 3 วัน 2 คืนผ่านทาง Facebook ของเครือข่ายการท่องเที่ยวอำเภอกัลยาณิวัฒนา (<https://www.facebook.com/pages/CBT-Galyani-Vadhana-Chiang-Mai>) มีผู้สมัครเป็นนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร จำนวน 7 ราย ผลการประเมินเส้นทางและกิจกรรมนำเสนอตามเส้นทางดังนี้

3.3.1 เส้นทางเสด็จพระราชดำเนินนักท่องเที่ยวอาสาสมัครมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.63) เมื่อจำแนกรายด้าน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ ก็มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.59 และ 2.67 ตามลำดับ)

3.3.2 เส้นทางบ้านห้วยบะบ้า นักท่องเที่ยวอาสาสมัครมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.70) เมื่อจำแนกรายด้าน ได้แก่ บ้านพัก การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ ก็มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.83, 2.67 และ 2.61 ตามลำดับ)

3.3.3 เส้นทางบ้านห้วยปู นักท่องเที่ยวอาสาสมัครมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.77) เมื่อจำแนกรายด้าน ได้แก่ บ้านพัก การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ (ค่าเฉลี่ย 2.89, 2.79 และ 2.63 ตามลำดับ)

4. สรุปผลการจัดการความรู้

กิจกรรมการสรุปบทเรียนของพี่เลี้ยงชุมชนเพื่อร่วมพิจารณาความสำเร็จของงาน วิเคราะห์สาเหตุและข้อเสนอแนะในการจัดการความรู้สู่ชุมชนกลุ่มเป้าหมายใหม่ ผลการสรุปบทเรียนมีดังนี้ 1) การใช้พี่เลี้ยงชุมชนที่เป็นชาติพันธุ์มีความเหมาะสมทั้งการสื่อสารได้ชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจให้กลุ่มเป้าหมายใหม่ได้ 2) เครื่องมือและกิจกรรมที่ใช้ เห็นด้วยกับการใช้ Power Point Presentation ในการถ่ายทอดความรู้และการสำรวจพื้นที่จริง ทำให้จัดการความรู้ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) การประเมินความสำเร็จของการจัดการความรู้ สรุปความสำเร็จจากการพัฒนา 3 ด้าน คือ การพัฒนาคน การพัฒนาข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว

5. การประเมินผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ 2 ชุมชน คือ บ้านห้วยบะบ้า และบ้านห้วยปู ส่วนบ้านเด่นและบ้านหนองเจ็ดหน่วยไม่เก็บข้อมูลในขั้นตอนนี้ เพราะแกนเคยผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพกับคณะผู้วิจัยมาก่อนแล้ว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

5.1 ข้อมูลทั่วไปของแกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อมูลทั่วไปพบว่า เป็นคนในชุมชนบ้านห้วยบะบ้า จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 และชุมชนบ้านห้วยปู จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 เป็นเพศชาย จำนวนมากที่สุด คือ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 92.9 มีอายุอยู่ระหว่าง 36-40 ปี มากที่สุด คือ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 85.7

5.2 ผลการวัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนา

การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาประเด็นหลักการพัฒนาศักยภาพชุมชน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจ 3 ประเด็นหลักในกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนคะแนนเฉลี่ยหลังพัฒนามีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ภูมิศึกษา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 นี้ดำเนินงานเป็นโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ดังนี้ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการวิจัยย่อยที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

แผนงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 4 โครงการวิจัยย่อยมีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย คือ 1) เพื่อขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วมและ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน โดยเป็นการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายการขยายผลและกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม โดยกลุ่มเป้าหมายการขยายผลเป็นชุมชนท่องเที่ยวใหม่พัฒนาตามกรอบของกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลักส่วนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิมพัฒนาตามกรอบของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน ผลการวิจัยจากโครงการย่อยทั้ง 4 โครงการสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ทุกข้อ โดยสามารถสรุปตามกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายการขยายผล

1.1 เกิดแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ตำบล จำนวน 17 คน ที่มีความเข้าใจหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การทำงานเป็นทีมในรูปคณะกรรมการหรือแกนนำโดยมีการจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม 2 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยบะบ๋า และบ้านห้วยปู และแกนนำในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว 1 กลุ่ม คือเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน มีการบันทึกเอกสารเบื้องต้นที่จำเป็น เช่น ใบเสร็จรับเงิน บันทึกการประชุม เป็นต้น มีการกำหนดราคาและกำหนดเกณฑ์การจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นกองทุนกลุ่มท่องเที่ยว

1.2 เกิดแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนใน 3 ตำบล จำนวน 17 คน ที่มีความเข้าใจหลักการการเก็บข้อมูลทุนชุมชน 4 ด้านเพื่อจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนเบื้องต้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่า ถ้ำ น้ำตก เป็นต้น วิถีชีวิตวัฒนธรรม เช่น อาหาร การแต่งกาย ดนตรี เป็นต้น และเข้าใจความสำคัญของข้อมูลที่จะต้องนำมาสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยว

1.3 เกิดแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนใน 3 ตำบล จำนวน 17 คน ที่มีความเข้าใจหลักการออกแบบเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และมีเส้นทางและโปรแกรม

ท่องเที่ยวใหม่ 3 เส้นทางใน 3 ตำบล ที่แตกต่างกัน คือ ตำบลบ้านจันทร์ เส้นทางตามรอยเสด็จพระ
ราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ไปโรงเรียนสหมิตร
วิทยา ตำบลแจ่มหลวง เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและภูมิปัญญาสมุนไพรป่าเกะฮู และ
ตำบลแม่แดด เส้นทางเรียนรู้วิถีชีวิต และฐานอาชีพป่าเกะฮู คือ การทำใบชา การตีมีด การทอ
ผ้า การจักสาน และการทำสวนเกษตรบนพื้นที่สูง รวมถึงการแสดงเครื่องดนตรีป่าเกะฮู

1.4 เกิดอาชีพที่ทำให้มีรายได้เสริมในชุมชน ได้แก่ ผู้ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ผู้นำ
เที่ยวท้องถิ่นจำนวน คนขับรถบริการนักท่องเที่ยว และฐานเรียนรู้อาชีพและภูมิปัญญา ที่มีความ
เข้าใจในหลักการให้บริการ การต้อนรับและการสื่อความหมายที่จะสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ
สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

1.5 มีคู่มือกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก
ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนและการพัฒนาโปรแกรม
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2. กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท่องเที่ยวเดิม

2.1 มีพี่เลี้ยงชุมชนที่มีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเป็นพี่เลี้ยงชุมชนจำนวน 5 คน
จาก 4 กลุ่มท่องเที่ยวเดิมในอำเภอกัลยาณิวัฒนาที่ผ่านกระบวนการพัฒนาจากการจัดการความรู้กับ
กลุ่มท่องเที่ยวใหม่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มท่องเที่ยวเดิม ทำให้สามารถเป็นพี่เลี้ยงภายใน
ชุมชนตนเองและเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชนน้องใหม่ที่มีความสนใจและพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2 มีความเข้าใจหลักการ แนวทาง และประโยชน์ของการประเมินตนเองตามแบบ
มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน รู้สภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มก่อนได้รับการ
พัฒนาว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เกิดจากปัญหาอะไรทั้งที่มาจากภายในและภายนอกกลุ่ม

2.3 เกิดเครือข่ายภายในกลุ่มท่องเที่ยวเดิมและกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ในอำเภอกัลยาณิ
วัฒนา จากกระบวนการจัดการความรู้ของพี่เลี้ยงชุมชนและแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ และจากการจัด
กิจกรรมร่วมของกลุ่มท่องเที่ยวเดิม ได้แก่ การศึกษาดูงาน การอบรม และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ระหว่างแกนนำกลุ่ม รวมถึงการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่ม
ท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวอำเภอกัลยาณิวัฒนา (ภาคผนวก ก)
เผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ (www.facebook.com/CBT_Galyani_Vadhana_Chiang_Mai) โดย

2.3.1 อำเภอกัลยาณิวัฒนามีแกนนำมีการจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการและยังไม่ได้
จัดตั้งเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการเครือข่ายการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกัลยาณิวัฒนา 1 ชุด 2) คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวม 6
กลุ่ม และ 3) แกนนำจัดการเส้นทางท่องเที่ยว 1 ชุด

2.3.2 อำเภอกัลยาณิวัฒนามีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งหมด 7 เส้นทางหลัก
ที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้ในรูปแบบต่างๆ ตามระยะเวลาและความต้องการของนักท่องเที่ยว
ที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ โดยอยู่ในตำบลต่างๆ ดังนี้ 1) ตำบลบ้านจันทร์ 3 เส้นทาง
หลัก 2) ตำบลแม่แดด 2 เส้นทางหลัก และ 3) ตำบลแจ่มหลวง 2 เส้นทางหลัก และมีการนำเสนอ
เป็นภาพแผนที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอกัลยาณิวัฒนา (ภาคผนวก ก)

2.4 มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการและผู้ประสานงานกลุ่ม ในกลุ่มที่มีปัญหาการทำงานของคณะกรรมการก็มีการเลือกตั้งเพื่อปรับปรุงคณะกรรมการใหม่ให้เหมาะสมและคล่องตัวในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในกลุ่มมากขึ้น และจากปัญหาการประสานงานของนักท่องเที่ยวเมื่อติดต่อเข้ามาไม่มีความชัดเจนว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้มีผู้ประสานงานของแต่ละกลุ่มที่เข้าใจภาระหน้าที่และขั้นตอนการติดต่อเพื่อรับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามา

2.5 มีความเข้าใจและคำนึงถึงความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity: CC) โดยมีการกำหนดปฏิทินการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตของแต่ละชาติพันธุ์ และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมในแต่ละช่วงปฏิทินซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เท่ากันตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นการคำนึงถึงความสามารถในการรองรับในหลายๆ ด้าน ได้แก่

2.5.1 ด้านความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในช่วงฤดูกาลเกษตรที่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่นักท่องเที่ยว ในแต่ละกลุ่มมีการกำหนดไว้ชัดเจนว่าไม่พร้อมจะรับนักท่องเที่ยว หรือจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรับได้ และเนื่องจากการใช้แรงงานในพื้นที่ทั้งหมด

2.5.2 ด้านความสามารถของพื้นที่ จากข้อจำกัดของพื้นที่ เช่น ในบางช่วงฤดูกาลพื้นที่ไม่ปลอดภัยในการรับท่องเที่ยว จำนวนบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่จำกัดในการรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ความสามารถที่จำกัดเหล่านี้ ทำให้มีการกำหนดปฏิทินและจำนวนในการรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม

2.5.3 ด้านความสามารถของระบบนิเวศวิทยา เป็นข้อจำกัดจากสภาพของพื้นที่อาจเปราะบางจากเข้าไปของนักท่องเที่ยวแล้วส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา เช่น บ้านวัดจันทร์ ไม่เปิดเส้นทางเดินป่าต้นน้ำเพราะสภาพดินที่อ่อน การเดินเหยียบย่ำของนักท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาได้ หรือการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเดินป่าของกลุ่มเหลือขอ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง ก็เนื่องมาจากต้องการควบคุมนักท่องเที่ยวไม่ให้เดินในป่าจำนวนมากแล้วจะส่งผลกระทบต่อนิเวศวิทยาได้

2.5.4 ด้านความรู้สึกของผู้มาใช้บริการ ซึ่งการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มนี้จะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้บริการของกลุ่มท่องเที่ยว

2.6 มีสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากต้นปี 2557 ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ บ้านพักแบบโฮมสเตย์ ผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น ยุวชนนำเที่ยว รอนำเที่ยวในท้องถิ่น ฐานเรียนรู้ในชุมชน

2.6.1 บ้านพักแบบโฮมสเตย์ ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีผู้ให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์รวม 30 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คน และบ้านพักโฮมสเตย์ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กรมการท่องเที่ยว ปี 2557 โดยอีก 3 กลุ่มท่องเที่ยวพร้อมที่จะยื่นขอรับการประเมินในปี 2558 โดยรายละเอียดการมีและเพิ่มรายกลุ่มดังนี้

2.6.1.1 กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือขอ จาก 3 หย่อมบ้านมีจำนวน 13 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 3 คน

2.6.1.2 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ มีจำนวน 8 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 1 คน

2.6.1.3 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น มีจำนวน 3 คน ซึ่งในระยะเริ่มต้นโครงการยังไม่มีสมาชิกให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

2.6.1.4 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง มีจำนวน 6 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 4 คน

2.6.2 ผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกให้บริการ รวม 28 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 8 คน

2.6.3 ยูนชนนำเที่ยว ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนยูนชนนำเที่ยวให้บริการ รวม 12 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คน

2.6.4 รถนำเที่ยวในท้องถิ่น ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกให้บริการ รวม 14 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 2 คน

2.6.5 ฐานเรียนรู้ในชุมชน เช่น การดำข้าว การปักผ้า เป็นต้น ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกให้บริการกิจกรรมเรียนรู้ตามวิถีชีวิตชาติพันธุ์ รวม 19 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คน

2.6.6 อาหารท้องถิ่น ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกให้บริการ รวม 26 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 9 คน

2.6.7 การแสดงและกิจกรรมสืบทอดวิถีชีวิตชาติพันธุ์ ภาพรวมทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกร่วมกิจกรรมนี้ 16 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 14 คน

2.7 มีรายได้เสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายให้กับสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวและเครือข่ายในชุมชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น กลุ่มข้าวซ้อมมือ ชาวบ้านที่ทำเกษตรสวนผลไม้ ผักอินทรีย์ แปรรูปจากผ้าทอ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านวัดจันทร์มีรายได้เพิ่มขึ้นชัดเจนที่สุด เพราะอยู่ในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของอำเภอ ไกล่สถานที่สำคัญๆ ของอำเภอ โดยข้อมูลที่บันทึกไว้ในใบเสร็จรับเงินและการบันทึกการรับนักท่องเที่ยว พบว่า ตลอดปี 2557 บ้านโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวจำนวน 86 คน มีรายได้รวมตลอดปี 24,860 บาท และปี 2558 (ณ วันที่ 12 เดือนกรกฎาคม) บ้านโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวจำนวน 111 คน มีรายได้รวมตลอดปี 52,190 บาท ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว โดยรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวนี้มีข้อกำหนดชัดเจนว่าจะถูกหักเข้ากองทุนของกลุ่มท่องเที่ยวตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ และมีบัญชีรับ-จ่ายเงินรายได้ของกองทุนกลุ่มท่องเที่ยวที่มีผู้รับผิดชอบชัดเจน

2.8 มีกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวที่จะออกแบบจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนหรือเป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่หายไปแล้วจากชุมชน ซึ่งเป็นการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชาติพันธุ์ ให้สืบทอดได้ต่อไปถึงคนรุ่นหลัง ตัวอย่างการออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่

2.8.1 การออกแบบจากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง เช่น การเดินศึกษาเส้นทางวิถีภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืช ผักและนาข้าวขั้นบันไดของปากาเกอะญอ ของกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอ ตามเส้นทางจะนำนักท่องเที่ยวขึ้นไปชมบ้านพักตามทุ่งนาที่มีเรื่องเล่า

ของวิถีชีวิตอยู่ในแต่ละจุดบนบ้าน และร่วมทำอาหารในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติจากพืชผักที่เก็บตามเส้นทาง และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ออกแบบโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมและฟังเรื่องราววิถีชีวิตของปากะญอวัดจันทร์กับป่าสน ซึ่งเป็นผืนป่าสนธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

2.8.2 การออกแบบด้วยการรื้อฟื้นจากวิถีชีวิตที่หายไปแล้ว เช่น การเล่นสะบ้าของชาติพันธุ์ลีซู ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ที่ในหมู่บ้านการเล่นสะบ้าเลิกหายไปนับ 10 ปี แกนนำกลุ่มท่องเที่ยวได้รื้อฟื้นการเล่นสะบ้าขึ้นมา นำมาออกแบบเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมเล่นสะบ้ากับชาวบ้าน และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ออกแบบเส้นทางทอผ้าใยกันซงที่เริ่มจะสูญหายไปจากหมู่บ้าน เหลือเพียงผู้สูงอายุทออยู่เพียงไม่กี่คน โดยเป็นกิจกรรมในโปรแกรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ตั้งแต่ต้นใยกันซง จนการทอผ้าใยกันซง เป็นต้น

บทวิเคราะห์ผลการวิจัย

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 นี้เป็นการดำเนินการวิจัยในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เข้มแข็งนำไปสู่ความสามารถในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไปจนถึงคนรุ่นหลัง ตามแนวความคิดของชุมชนเข้มแข็งของประเวศ วะสี (2555) ที่กล่าวไว้ว่าชุมชนคือการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันคือสังคม สังคมเข้มแข็งนำมาซึ่งความยั่งยืน และสังคมเข้มแข็งต้องเริ่มที่ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งงานวิจัยนี้มีแนวคิดที่จะสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังในการไปสร้างให้สังคมระดับต่างๆ เข้มแข็งต่อไป ซึ่งคาดหวังว่าความเข้มแข็งทั้งของชุมชนและสังคมจะเป็นส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับประเทศได้ด้วย ตามที่ทศนีย์ (ไทยภิรมย์) ลักษณะิชนซซ์ (2545) กล่าวว่าชุมชนเข้มแข็งหรือสังคมเข้มแข็งเป็นวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศเป็นสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้รับการพัฒนาในอำเภอกัลยาณิวัฒนาก็มีความสอดคล้องกับลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของโกวิท พวงงาม (2545) คาดหวังไว้ว่าต้องเป็นชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นพึ่งพาและร่วมมือกันในชุมชน มีศักยภาพพึ่งพิงตนเองทั้งทุนแรงงาน ทรัพยากร ควบคุมและจัดการกับปัญหาได้ด้วยตนเอง และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้รับการพัฒนาเหล่านี้ยังมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางของ สำนักมาตรฐานการศึกษาสำนักงานสถาบันราชภัฏ (2545) ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เป็นชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนอย่างเปิดกว้าง โปร่งใสและตรวจสอบได้ สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งพาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป และมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีในหมู่บ้าน ชุมชนอื่น ภาครัฐราชการ องค์กรเอกชน และอื่นๆ ผลจากแผนงานวิจัยทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีรายได้เสริมจากนักท่องเที่ยวที่มาจากการใช้ทรัพยากรซึ่งเป็นทุนของชุมชนทั้ง 5 ด้าน มีการกำหนดรูปแบบการบริการจัดการการท่องเที่ยวชัดเจนในรูปของคณะกรรมการหรือแกนนำที่เน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส

และตรวจสอบได้ สร้างแนวทางในรื้อฟื้น อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเองจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และยังออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่ช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งของ วรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2558)

แผนงานวิจัยนี้มุ่งใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งในกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนก็เน้นการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มุ่งเน้นให้ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย โดยเกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่พัฒนาขึ้นโดย The Global Sustainable Tourism Criteria Partnership ที่ประเทศสเปน เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2551 (อ้างใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552)) ประกอบด้วย 4 เกณฑ์มาตรฐาน และผลจากดำเนินงานตามแผนงานวิจัยก็สอดคล้องกับเกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 4 สามารถเชื่อมโยงให้เห็นภาพตามเกณฑ์ ดังนี้ เกณฑ์ที่ 1 การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม คุณภาพ สุขภาพ และความปลอดภัย บุคลากรได้รับการฝึกอบรมบทบาทหน้าที่และวิธีปฏิบัติในการจัดการและรักษา สิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม คุณภาพ สุขภาพ และความปลอดภัย มีการประเมินเพื่อวัดความพึงพอใจผู้รับบริการ เกณฑ์ที่ 2 ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ชุมชน ท้องถิ่นและสร้างผลกระทบทางลบน้อยที่สุด โดยเป็นการพัฒนาชุมชนด้านสุขอนามัยและความสะอาด ใช้วัตถุดิบที่ผลิตในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ คือ พืชผักต่างๆ มาประกอบอาหาร และข้าวที่ปลูกในชุมชน เกณฑ์ที่ 3 ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มรดกทางวัฒนธรรม และสร้างผลกระทบน้อยที่สุด โดยกลุ่มท่องเที่ยวมีกฎ ระเบียบ ตามวิถีความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์กำหนดให้นักท่องเที่ยวถือปฏิบัติ และกิจกรรมท่องเที่ยวไม่ให้มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม วิถีชีวิต แต่ยังช่วยรื้อฟื้น อนุรักษ์เพื่อให้เกิดการสืบสานต่อไปสู่คนรุ่นหลัง และเกณฑ์ที่ 4 ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สิ่งแวดล้อมและสร้างผลกระทบทางลบน้อยที่สุด โดยกลุ่มท่องเที่ยวมีการออกแบบกิจกรรมที่คำนึงถึง ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) เพื่อไม่ให้กิจกรรมท่องเที่ยวไปกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน แต่เป็นการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยฟื้นฟู อนุรักษ์เพื่อให้เกิดการคงอยู่สืบไปสู่คนรุ่นหลัง

ผลกระทบจากแผนงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยมุ่งหวังต่อไปคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวโดยสรุปก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ที่ตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบันภายใต้ระบบนิเวศทางธรรมชาติ เพื่อไม่ทำลายอนาคตของคนรุ่นต่อไป โดยมีองค์ประกอบที่ต้องสร้างให้สมดุลกัน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยและผลสรุปที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าพัฒนาศักยภาพของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกลายาณวิพัฒนาสามารถที่จะตอบสนององค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ เมื่อคนในชุมชนมีรายได้ มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจากการรื้อฟื้น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงจากภูมิปัญญา ก็ทำให้เห็นความสำคัญของสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้มีจิตสำนึกและพลังในการช่วยกันปกป้องรักษาให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป เมื่อยังคงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ สังคมแบบชาติพันธุ์ที่ผูกพันกันเอื้ออาทรกัน ผูกพันกับธรรมชาติ ผูกพันกับวัฒนธรรมก็กลับคืนมาเกิดการดำรงอยู่และสืบสานในคนรุ่นต่อไป คนในชุมชนก็สามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชนดั้งเดิมอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 ตำบล ควรกำหนดแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพแก่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานในพื้นที่ควรบูรณาการแผนการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานและสอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีอยู่แล้ว โดยควรคำนึงถึงการสร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชน มิใช่มุ่งเน้นเพียงเพื่อให้เกิดการพัฒนาแล้วไปสร้างความแตกแยกให้กับคนในชุมชนในระยะยาว

1.3 มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน เป็นแนวทางที่กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถใช้เป็นหลักในการจัดการการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มท่องเที่ยวได้อย่างมีทิศทาง แขนงนำทั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมและกลุ่มใหม่ควรบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยใช้มาตรฐานนี้เป็นกรอบในการพัฒนา

1.4 หน่วยงานในพื้นที่ควรให้ความสำคัญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านต่างๆ ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ที่มีการพัฒนาด้านกายภาพแต่ขาดการวางแผนจัดการที่ชัดเจน ด้วยการมีแผนการสนับสนุนที่ชัดเจนให้กับหมู่บ้านต่างๆ โดยควรเริ่มในหมู่บ้านที่มีการทำท่องเที่ยวเพราะในกระบวนการวิจัยมีการกระตุ้นให้แกนนำและสมาชิกของกลุ่มมีความรู้ เกิดความเข้าใจและตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม จนมีแนวคิดในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ด้วยงบประมาณและกำลังของกลุ่มไม่สามารถจะจัดการได้ในระดับหมู่บ้าน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมึงานวิจัยที่ขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนาเพิ่มขึ้น เพื่อขยายพลังการอนุรักษ์อำเภอกัลยาณิวัฒนาเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน สังคมและเกิดความยั่งยืนในอำเภอกัลยาณิวัฒนาต่อไป

2.2 ควรมึงานวิจัยที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบเครือข่ายระดับอำเภอ เพื่อสร้างแนวทางการจัดการให้กับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกัลยาณิวัฒนาต่อไป

2.3 ควรมึงานวิจัยที่มุ่งศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงความร่วมมือของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา เพื่อหาแนวทางการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกัลยาณิวัฒนาอย่างแท้จริงได้ต่อไป

บรรณานุกรม

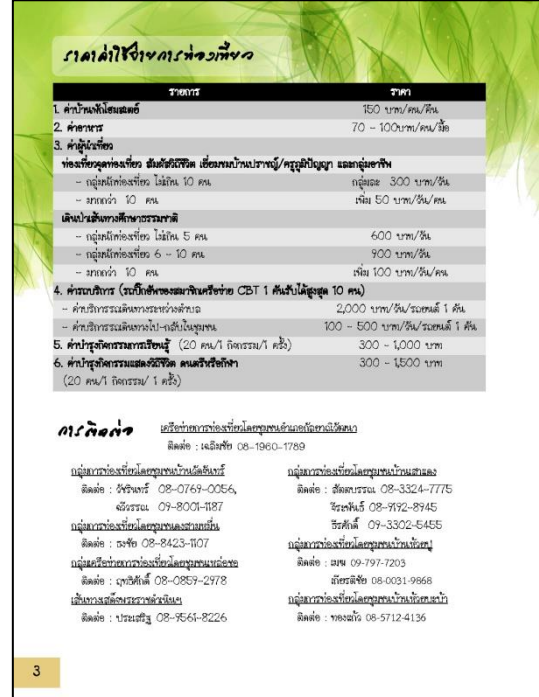
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2552. **เกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. จุลสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย e-TAT Tourism Journal ฉบับที่ 2 ปี 2552. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-download-zone/menu-dl-etatjournal/408-dl-etatjournal-22552>.
- โกวิทพวงงาม. 2545. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. ม.ป.ท.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2556. **แผนการวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือกรณีศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานวิจัย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (ยังไม่ตีพิมพ์)
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2557. **รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานวิจัย สนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ทัศนีย์ (ไทยาภิรมย์) ลักษณะภิกขุณี. 2545. **การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรยุทธ กำศิริพิมาน. 2553. **ความสามารถในการรับรอง**. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 ภูเก็ต, สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://km.reo15.net/index.php?option=com_content&view=article&catid=11:envi&id=40:2010-05-26-09-46-33.
- ประเวศ วะสี. 2555. **ยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท เครล คอมพิวเตอร์ จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2539. **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. มูลนิธิพุทธธรรม. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พิมพ์ภัส พงศกรรังศิลป์ 2557. **การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโคกไครจังหวัดพังงา**.
- ไพรัช ดันอุด. 2552. **การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าน** : กรณีศึกษา เทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. ม.ป.ป. **กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัด**. สถาบันนโยบายศึกษา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/Wannatham%20-%20StrongCom.pdf>

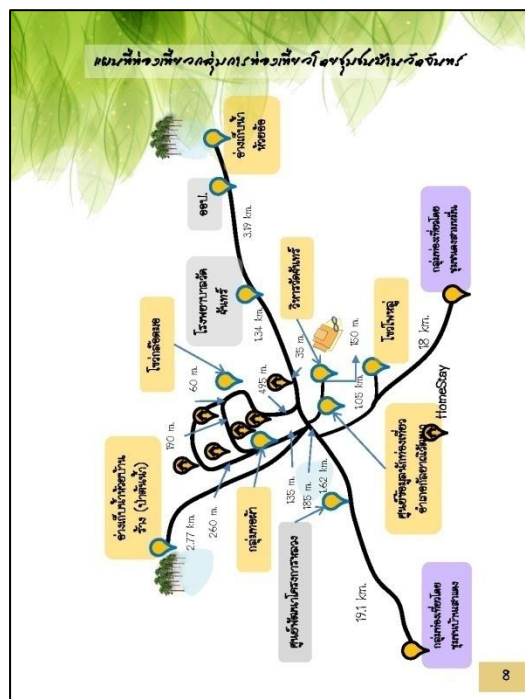
- ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน. 2558. **คู่มือการท่องเที่ยวอำเภอ
กัลยาณิวัฒนา.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://www.facebook.com/
pages/CBT-Galyani-Vadhana-Chiang-Mai/505080802850467?fref=ts](https://www.facebook.com/pages/CBT-Galyani-Vadhana-Chiang-Mai/505080802850467?fref=ts).
- สงคราม แก้วกันทะ. 2551. **กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็ง ให้กับชุมชนอำเภอ
ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่:
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. ม.ป.ป. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based
Tourism: CBT).** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.cbt-i.org>.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2556. **คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน.** เชียงใหม่ :
วนิดาการพิมพ์.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2556.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547. **คู่มือการจัดทำตัวชี้วัด
การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนัก
มาตรฐานอุดมศึกษาและทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองชุด
วิชาการวิจัยชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2557. **วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ
นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.** ปทุมธานี : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. ม.ป.ป. **ส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-03.html>
- เอกสิทธิ์ สมนวล . 2554. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนป่าขาม ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน.**การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา

วัดจันทร์ พระธาตุวัดจันทร์และวิหารใต้แผ่นสาลี่มีความวิจิตรสวยงามแปลกตา โดยมีลักษณะเป็นแผ่นสาลี่ขนาดใหญ่อยู่หน้าวิหาร แบ่งเสียด้านประเทศ และวิหารใต้แผ่นสาลี่นี้ใหม่ที่สวยงาม ร่มรื่นพระธาตุวัดจันทร์ยังมีพระวัดสีอื่น ๆ อีก

ไร่โพธิ์ใหญ่ ปลูกโพธิ์ตามลำน้ำวัดจันทร์ อันเป็นฐานวัดมีมาตั้งแต่สมัยพระนเรศวร ซึ่งบริเวณนี้ยังเป็นจุดชมวิวกว้างไกลที่สามารถมองเห็นหมู่บ้านวัดจันทร์ ได้อย่างสวยงาม

ไร่กล้วยฉาบ ปลูกโพธิ์ตามลำน้ำ 2 ที่สันเขื่อนฐานวัดช้างในสมัยเมืองจันทร์โพธิ์ใหญ่

ชมพระอาทิตย์ขึ้น และโดยทะเลสาบผืนน้ำ ณ ลำปางด้วยชื่อจากคนเขื่อนขึ้นในทุ่งหญ้า

การจักสาน ผู้สูงอายุที่ทำงานจักสานตามลำน้ำโพธิ์ใหญ่ โดยผลิตเพื่อใช้ในครอบครัว อำเภอกว้างไกลบ้านคนในชุมชนและงานที่ใกล้เคียง ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ตะกร้าและอ้อย

การทอดผ้า การทอดผ้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนว่า ปากกระเปาะ มีของทอดและความหมายของความเชื่อ ความหมายและชื่ออันดีที่ทอดมาจากผ้าทอด

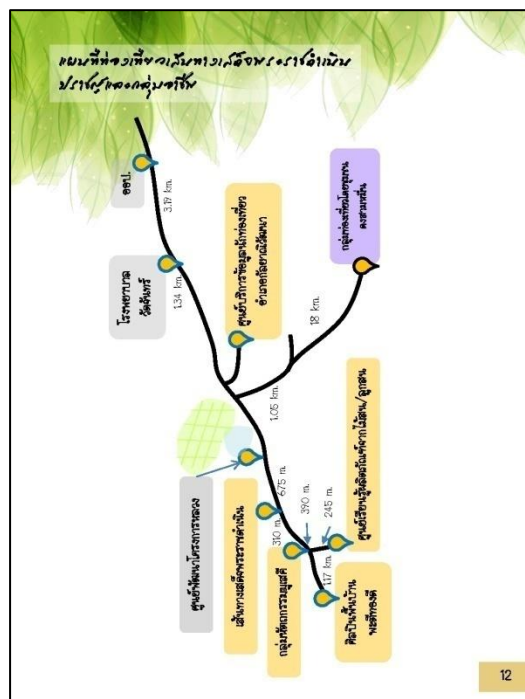
ประเพณีแห่ไฟ เป็นประเพณีของชาวปากกระเปาะ ซึ่งเป็นการแห่ไฟเพื่อขอพรและบูชาพระธาตุ ซึ่งมีความเชื่อและทำกันมาแต่โบราณเชื่อ ซึ่งตรงกับวันออกพรรษา

10

โอบรับวิถีชีวิตของชาวไร่โพธิ์ใหญ่บ้านวัดจันทร์

11

12

วิถีชีวิตของชาวไร่โพธิ์ใหญ่บ้านวัดจันทร์

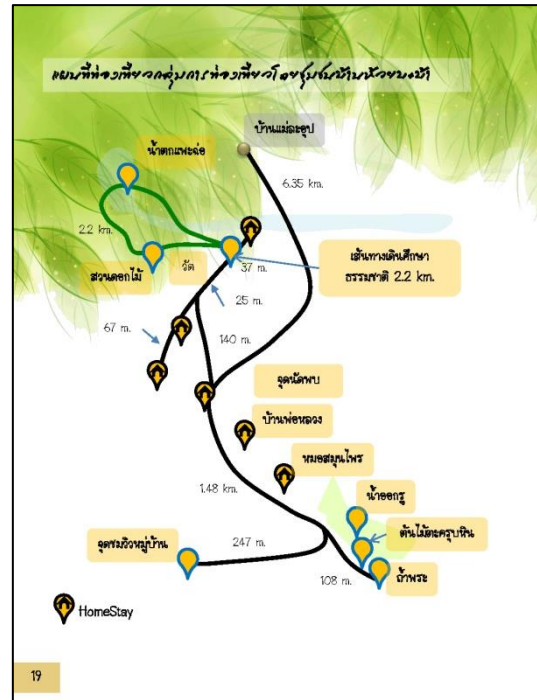
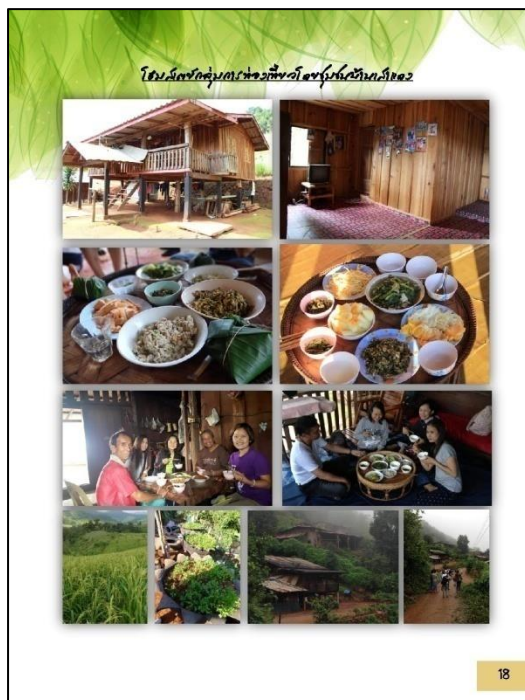
วิถีชีวิตของชาวไร่โพธิ์ใหญ่บ้านวัดจันทร์

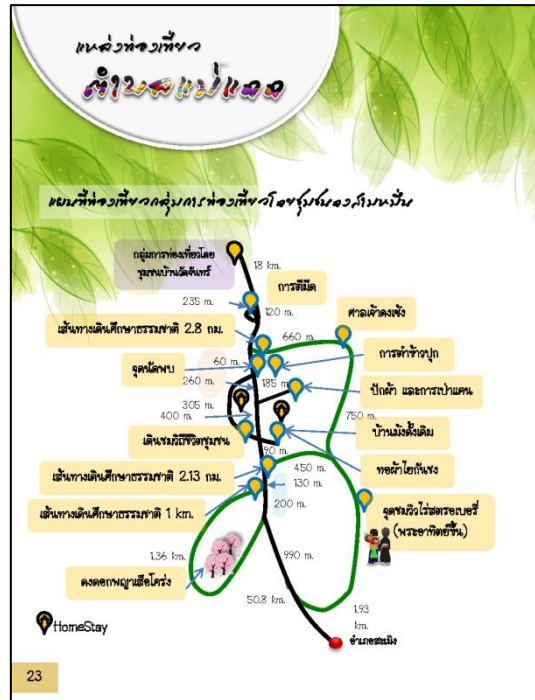
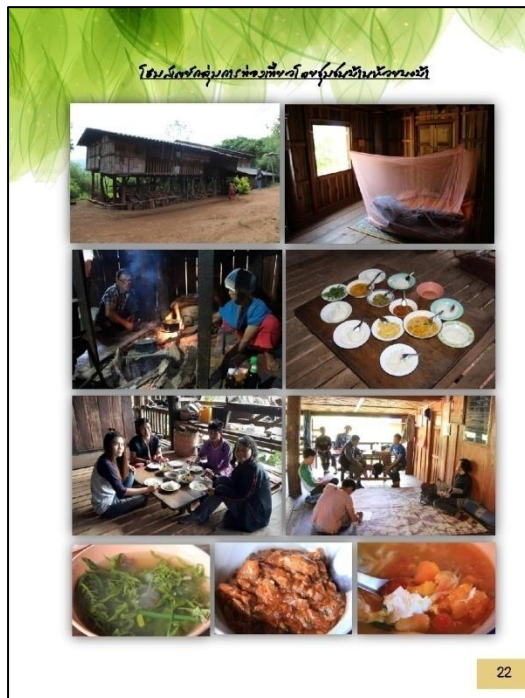
ชมวิถีชีวิตของชาวไร่โพธิ์ใหญ่บ้านวัดจันทร์ พระธาตุวัดจันทร์และวิหารใต้แผ่นสาลี่มีความวิจิตรสวยงามแปลกตา โดยมีลักษณะเป็นแผ่นสาลี่ขนาดใหญ่อยู่หน้าวิหาร แบ่งเสียด้านประเทศ และวิหารใต้แผ่นสาลี่นี้ใหม่ที่สวยงาม ร่มรื่นพระธาตุวัดจันทร์ยังมีพระวัดสีอื่น ๆ อีก

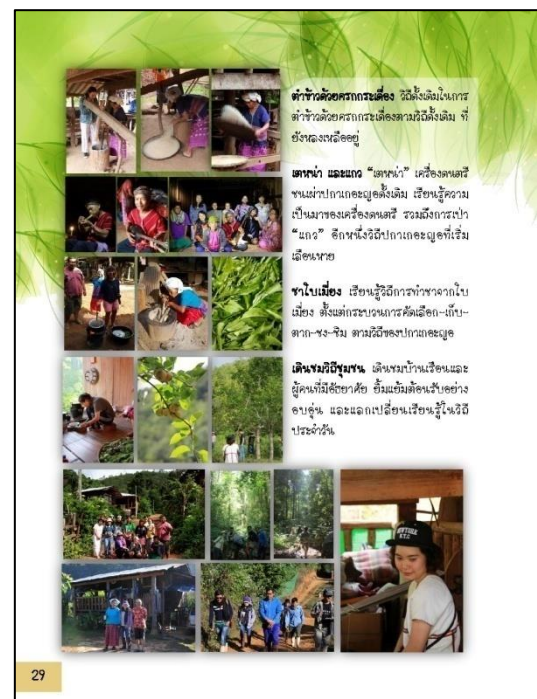
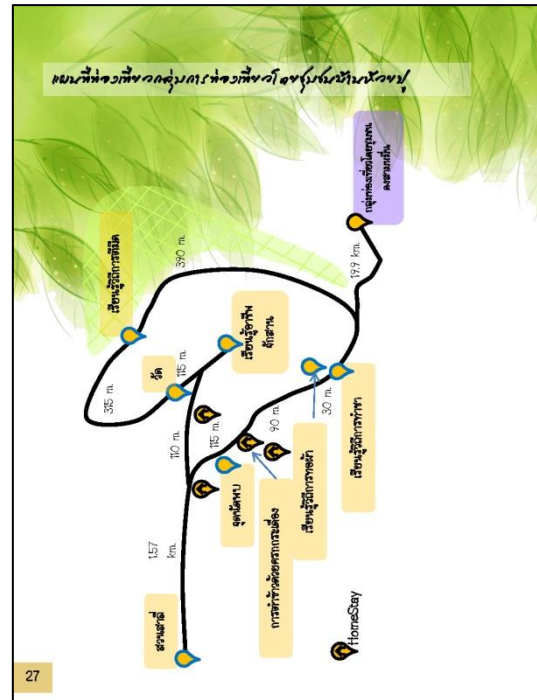
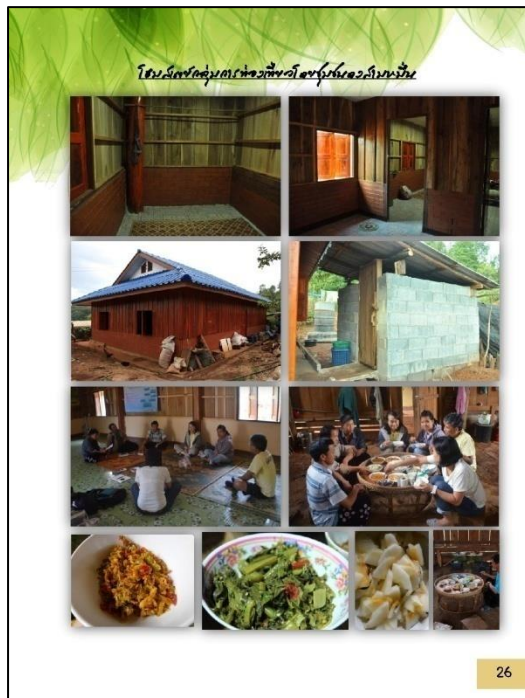

13

[illegible][illegible]

โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

30

[illegible]

โครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) กลุ่มจังหวัดราชบุรี-กาญจนบุรี-สุพรรณบุรี-สุพรรณบุรี (ปีงบประมาณ - ๒๕๖๖)	
08.00 น.	นำผู้เข้าร่วมประชุม ณ ศูนย์วิทยบริการศูนย์ราชการจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการฯ และผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา
08.30 น.	พิธีเปิดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี (ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี) ซึ่งพร้อมใจกันและนายผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี และพร้อมใจกันและนายผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีและนายผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี
10.00 น.	ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) ตามมติของคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้อง
11.30 น.	ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) ตามมติของคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้อง
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
13.00 น.	ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) ตามมติของคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้อง
13.30 น.	ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) ตามมติของคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้อง
15.00 น.	ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) ตามมติของคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้อง
16.30 น.	ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการสนับสนุนด้านวิชาการแก่สถานศึกษา (ป.ก.) ตามมติของคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้อง

- จบการบรรยาย -

32

[illegible]

34353637

กิจกรรม 4 วัน 3 คืน ท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติบริเวณภูผาไฟ 3 วัน 3 คืน 3 ตำบล ของอำเภอยางชุมน้อย แหล่งชม-บ้านสวนเมือง-บ้านสวนละ-บ้านผิงห้วย(4 วัน 3 คืน)	
วันที่ 1	08.00 น. ท่องเที่ยวสัมผัสโลกใบใหม่ เริ่มต้นที่ภูผาไฟ 12.00 น. ออกลำปางภูผาไฟขึ้นยอดภูผาไฟ ภูผาไฟมีลักษณะเป็นภูเขาไฟที่ดับแล้ว มีลักษณะเป็นรูปวงรี มีพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่เศษ มีพื้นที่ลาดชันประมาณ 30 องศาเซลเซียส มีพื้นที่ลาดชันประมาณ 30 องศาเซลเซียส มีพื้นที่ลาดชันประมาณ 30 องศาเซลเซียส 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ บริเวณภูผาไฟ 15.00 น. เยี่ยมชมสวนเมือง ณ บริเวณภูผาไฟ 17.00 น. เยี่ยมชมสวนเมือง ณ บริเวณภูผาไฟ 18.30 น. รับประทานอาหารค่ำ ณ บริเวณภูผาไฟ
วันที่ 2	07.00 น. บ้านสวนเมือง 08.00 น. บ้านสวนเมือง 16.00 น. บ้านสวนเมือง 19.00 น. บ้านสวนเมือง

ท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติบริเวณภูผาไฟ 3 วัน 3 คืน 3 ตำบล ของอำเภอยางชุมน้อย (ต่อ) แหล่งชม-บ้านสวนเมือง-บ้านสวนละ-บ้านผิงห้วย(4 วัน 3 คืน)	
วันที่ 3	07.00 น. บ้านสวนเมือง 08.00 น. บ้านสวนเมือง 16.00 น. บ้านสวนเมือง 19.00 น. บ้านสวนเมือง
วันที่ 4	07.00 น. บ้านสวนเมือง 08.00 น. บ้านสวนเมือง 09.00 น. บ้านสวนเมือง 10.00 น. บ้านสวนเมือง 11.00 น. บ้านสวนเมือง 12.00 น. บ้านสวนเมือง 13.00 น. บ้านสวนเมือง 15.00 น. บ้านสวนเมือง 19.00 น. บ้านสวนเมือง

กิจกรรม 5 วัน 4 คืน ท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติบริเวณภูผาไฟ 3 วัน 3 คืน 3 ตำบล ของอำเภอยางชุมน้อย โปรแกรม 5 วัน 4 คืน	
วันที่ 1	11.00 น. บ้านสวนเมือง 12.00 น. บ้านสวนเมือง 13.00 น. บ้านสวนเมือง 15.00 น. บ้านสวนเมือง 17.00 น. บ้านสวนเมือง 18.30 น. บ้านสวนเมือง
วันที่ 2	07.00 น. บ้านสวนเมือง 08.00 น. บ้านสวนเมือง 14.30 น. บ้านสวนเมือง 15.30 น. บ้านสวนเมือง 16.30 น. บ้านสวนเมือง 17.30 น. บ้านสวนเมือง 18.30 น. บ้านสวนเมือง
วันที่ 3	07.00 น. บ้านสวนเมือง 08.00 น. บ้านสวนเมือง

ท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติบริเวณภูผาไฟ 3 วัน 3 คืน 3 ตำบล ของอำเภอยางชุมน้อย (ต่อ) โปรแกรม 5 วัน 4 คืน	
วันที่ 4	11.00 น. บ้านสวนเมือง 12.00 น. บ้านสวนเมือง 13.00 น. บ้านสวนเมือง 14.00 น. บ้านสวนเมือง 15.00 น. บ้านสวนเมือง 16.00 น. บ้านสวนเมือง 17.00 น. บ้านสวนเมือง 18.00 น. บ้านสวนเมือง
วันที่ 5	07.00 น. บ้านสวนเมือง 08.00 น. บ้านสวนเมือง 12.30 น. บ้านสวนเมือง 16.30 น. บ้านสวนเมือง

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การต่อยอดแผนงานวิจัยเชิงนโยบาย

เสนอโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คณะผู้วิจัย ร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุนต่อยอดจากงานวิจัย ให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ให้กับหน่วยงานอำเภอภักดีพัฒนา เพื่อเสนอเข้าบรรจุแผนพัฒนาอำเภอ ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว และเสนอเข้าบรรจุในแผนจังหวัดเชียงใหม่

แผนดำเนินงาน เครือข่ายการทองเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

โครงการ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	งบประมาณ
โครงการพัฒนาศักยภาพแก่นำเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา ๓๗ ชุมชน ๓ ตำบล	- อบรม - ดูงาน	๑. พัฒนาศักยภาพ อำเภอภักดีพัฒนา ๒. พัฒนาศักยภาพให้บริการ	๓๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของที่ระลึกเพื่อการทองเที่ยวอำเภอภักดีพัฒนา ๓๗ ชุมชน ๓ ตำบล	- อบรม - ฝึกปฏิบัติ	๑. ออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในชุมชน ๒. พัฒนาศักยภาพให้ชุมชนให้เป็นของที่ระลึกเพื่อการทองเที่ยว	๓๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการพัฒนาศูนย์ชุมชนนำเที่ยวโรงเรียนในอำเภอภักดีพัฒนา ๑๐ โรงเรียน ๒ สาขาย่อย	- อบรม - ฝึกปฏิบัติ	๑. พัฒนาศูนย์ชุมชนนำเที่ยว อำเภอภักดีพัฒนา ๒. สร้างความตระหนักรู้ในวิถีวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติให้เยาวชน ๓. สร้างความผูกพันของเยาวชน โรงเรียน ครอบคลุมและคนในชุมชน	๕๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการพัฒนาเครือข่ายทองเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา	- ประชุม - อบรม - ดูงาน - การประชุมสัมมนา ในเครือข่ายกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา	๑. พัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้านการบริหารจัดการ ๒. พัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ๓. พัฒนากลุ่มการท่องเที่ยวในเครือข่ายให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น	๕๐๐,๐๐๐ บาท

โครงการ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	งบประมาณ
โครงการพัฒนาผู้นำเยาวชนท้องถิ่นอำเภอ กัลยาณิวัฒนา	- อบรม - ฝึกปฏิบัติ	๑. พัฒนาผู้นำเยาวชนตอบสนองให้การท่องเที่ยว ๒. สร้างความตระหนักรู้ในวิถีวัฒนธรรมและ ทรัพยากรธรรมชาติให้คนในชุมชน	๑๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการพัฒนาสถานที่เพื่อจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากชุมชนเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอกัลยาณิวัฒนา	- ออกแบบ - ปรับปรุง	๑. ให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ๒. ชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก	๕๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกัลยาณิวัฒนา	- ออกแบบ - พัฒนาสื่อ - ทดสอบ	๑. ให้มีช่องทางประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา ๒. นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน อำเภอกัลยาณิวัฒนามากขึ้น	๒๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการพัฒนาบ้านโฮมสเตย์ กลุ่มการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	- คู่มือ - พัฒนา - ตรวจสอบ	๑. สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่พักแบบโฮมสเตย์ ๒. พัฒนาศักยภาพในการรับนักท่องเที่ยว โดยที่พักแบบ โฮมสเตย์ ๓. มีที่พักและโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นใน อำเภอกัลยาณิวัฒนา	๒๐๐,๐๐๐ บาท
โครงการอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	- อบรม - ฝึกปฏิบัติ	๑. พัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ๒. เกิดผู้นำเที่ยวที่มีศักยภาพด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น	๒๐๐,๐๐๐ บาท

จัดกิจกรรมต้อนรับ “คาราวานเส้นทางโรแมนติก 1095”

คณะผู้วิจัยได้รับการประสานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ขอให้ประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนาวัดเตรียมอาหาร และกิจกรรมต้อนรับคาราวานท่องเที่ยว โครงการ “คาราวานเส้นทางโรแมนติก 1095” โดยกิจกรรมมีการจัดบูทแสดงวิถีชีวิตผลิตภัณฑ์ 3 ชนเผ่า การแสดงของชนเผ่าบนเวที การบรรยายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ที่พัฒนาจากแผนงานวิจัยและจัดเลี้ยงด้วยอาหารท้องถิ่น ณ อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

๑๕ มกราคม ๒๕๕๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการคาราวานเส้นทางโรแมนติค ๑๐๙๕ จำนวน ๑ ฉบับ

ในการนี้ ทพท.สำนักงานเชียงใหม่ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ หัวหน้าศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและการพัฒนาสุขภาพชุมชน มทร.ล้านนา จัดเตรียมอาหารเย็นแก่คณะคาราวานฯ ในวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ และอาหารเช้าในวันเสาร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๘ ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะได้รับ ความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

১৫/১১/১৯

(นายวิสูตร บัวชุม)

ผู้อำนวยการ ททท.สำนักงานเชียงใหม่

[illegible]

15-400-58

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ (สำนักงานชั่วคราว)

164/94-95 ถ.ช้างกลาง ต.ช้างกลาง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100 โทรศัพท์: 0 5327 6140-2 โทรสาร: 0 5327 6143-4

Website: <http://www.tourismthailand.org/chiangmai> E-mail: tatchmai@tat.or.th

จัด FAM Trip สํารวจกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา

คณะผู้วิจัย ได้รับการประสานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้จัด FAM Trip พาคณะสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่จากกองตลาดภาคเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ลงพื้นที่สํารวจกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา ตามโปรแกรมและกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นภายใต้แผนงานวิจัย เพื่อเป็นการเผยแพร่รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ขยายกว้างมากขึ้น และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านสื่อออนไลน์

ถ้วนที่สุด

ที่ กก ๕๒๐๒.๑ / ๕๑๕

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรร่วมประสานงานด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนในพื้นที่อำเภอภักดีชุมพล จังหวัด
เชียงใหม่

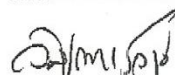
เรียน หัวหน้าศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

ด้วย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กำหนดดำเนินการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใน
ภาคเหนือผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เว็บไซต์ www.manager.co.th เพื่อประชาสัมพันธ์ประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๘
โดยมีเนื้อหาแนะนำเสนอเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงต่าง ๆ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอภักดีชุมพล
จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำคณะสื่อมวลชนจากส่วนกลางจำนวน ๖ คน เดินทางเพื่อสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวใน
โครงการหลวงต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประชาสัมพันธ์ลงในเว็บไซต์ข้างต้น

ททท.สำนักงานเชียงใหม่ พิจารณาเห็นว่า การเดินทางไปยังพื้นที่อำเภอภักดีชุมพล ซึ่งเป็น
การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานในรูปแบบท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนต่าง ๆ ซึ่งต้องมีผู้ชำนาญที่มีความรู้ ความ
เข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าวเป็นอย่างดี ในการนี้ ททท.สำนักงานเชียงใหม่ พิจารณาเห็นว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร
อ่อนหวาน เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อำเภอภักดีชุมพลเป็นอย่างดี
จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์มายังมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรข้างต้น
เดินทาง เพื่อร่วมประสานงาน การให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ของชุมชนแก่คณะสื่อมวลชนในครั้งนี้ ระหว่าง
วันที่ ๑๐ - ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ที่อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา ททท.สำนักงานเชียงใหม่ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิสูตร ไว้วง)

ผู้อำนวยการ ททท.สำนักงานเชียงใหม่

นางสาวดวงใจ นิยมานเหมินท์ ผู้ประสานงาน ททท.สำนักงานเชียงใหม่
โทร. ๐๙๙ - ๐๙๖ ๕๕๓๕

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงใหม่ ๑๐๕/๑ ถ.เชียงใหม่ - ลำพูน ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
TOURISM AUTHORITY OF THAILAND (TAT) CHIANG MAI OFFICE 105/1 Chiang Mai - Lamphun Road, Wat Gate, Muang, Chiang Mai 50000 Thailand
Telephone +66 5324 8504-5 Facsimile +66 5324 606 E-mail: tatchmai@tat.or.th Website: <http://www.tourismthailand.org>

**กำหนดการเดินทางสำรวจชุมชนตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
ระหว่างวันที่ 10 – 12 กรกฎาคม 2558**

วันศุกร์ที่ 10 กรกฎาคม 2558

- 09.00 น. คณะฯ เดินทางถึงสนามบินเชียงใหม่
เดินทางไปยังโครงการหลวงหนองหอย ต.แม่แรม อ.แม่ริม
- 10.00 น. ถึงโครงการหลวงหนองหอย / ชมการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมทางการเกษตร และกิจกรรมอื่น ๆ ภายในโครงการหลวงหนองหอย
- 12.00 น. อาหารกลางวันที่ร้านอาหารบ้านสวนแม่ริม
- 13.00 น. เดินทางต่อไปยัง อ.กัลยาณิวัฒนา (โดยใช้เส้นทาง 1095 เชียงใหม่ – ปาย)
- 17.00 น. ถึง อ.กัลยาณิวัฒนา
-นัดพบหน้า อบต.บ้านจันทร์ เพื่อเดินทางไปวัดห้วยฮ่อม -พบกับคณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอ กล่าวต้อนรับ
-เดินชมวิถีชีวิตของปกาเกอะญอที่เรียบง่าย ณ บ้านห้วยฮ่อม
-เข้าพักโฮมสเตย์ เรียนรู้วิถีชีวิต เก็บผักมาทำกับข้าว การทำอาหารท้องถิ่น และรับประทานอาหารเย็นที่บ้านโฮมสเตย์

วันเสาร์ที่ 11 กรกฎาคม 2558

- 07.30 – 08.30 น. อาหารเช้า
- 08.30 – 11.00 น. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ นาขั้นบันได
แปลงปลูกผักเมืองหนาวของโครงการหลวง
ร่วมทำอาหารว่างแบบปกาเกอะญอเมตตอซูย่ง พร้อมจิบชาจากถั่วฝักยาว
- 11.00 – 12.00 น. เรียนรู้เรื่องการแต่งกายของชนเผ่าปกาเกอะญอ กระบวนการทอผ้า และการปักผ้าด้วยลูกเดือยที่สวยงาม และเลือกชมสินค้าของที่ระลึกของบ้านห้วยฮ่อม

วันเสาร์ที่ 11 กรกฎาคม 2558

- 12.00 น. เดินทางออกจากกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอ
- 12.30 – 13.30 น. ถึงกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์
รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน
- 13.30 – 15.00 น. ร่วมกิจกรรมดำข้าวด้วยครกกระเดื่อง
- 15.00 – 16.00 น. เดินทางเยี่ยมชมป่าต้นน้ำ “นาอูหู่” แหล่งต้นน้ำและอนุรักษ์พันธุ์ปลา
- 16.00 – 17.30 น. ชมเจดีย์ วิหารใส่แว่นตาแห่งเดียวในประเทศไทย และวิหารไม้สักทอง และเยี่ยมชมศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวอำเภอกัลยาณิวัฒนา
- 17.30 – 18.30 น. ชมวิวทิวทัศน์ของบ้านวัดจันทร์ ณ “โค่วโพหู่” สถูปโบราณ
- 18.30 น. เดินทางไป ออป. รับประทานอาหารเย็น และเข้าพักพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันอาทิตย์ที่ 12 กรกฎาคม 2558

- 06.00 - 07.30 น. ชมความงดงามของธรรมชาติยามเช้า ณ อ่างห้วยอ้อ อ่างน้ำขนาดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงคนหลายชุมชน และฟังเรื่องราวของป่าสนวัดจันทร์จากนักสื่อความหมายของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์
- 07.30 - 08.30 น. อาหารเช้า
- 09.00 น. ออกเดินทางต่อไปยัง อ.เชียงดาว

ประมวลภาพกิจกรรมทัวร์รอบพาสื่อมวลชนสำรวจชุมชน
ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

การเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์

หน้าบ้านไม่สบาย? "ไม้ออยย่าง" ของราชวงศ์เดวิด

โดย ASTVผู้จัดการออนไลน์ 20 กรกฎาคม 2558 16:54 น. (แก้ไขล่าสุด 4 สิงหาคม 2558 09:37 น.)

ไม้ออยย่าง อาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวนากะเหรี่ยง บ้านห้วยถั่วย้อม อ.วิภาวดี วัฒนาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรสชาติอร่อย หอมหวาน มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เป็นอาหารพื้นบ้านที่หาได้ยากยิ่งในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่

ไม้ออยย่าง หรือที่ชาวต่างชาติเรียกว่า "Bamboo Shoots" กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญา

ไม้ออยย่าง อาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวนากะเหรี่ยง บ้านห้วยถั่วย้อม อ.วิภาวดี วัฒนาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรสชาติอร่อย หอมหวาน มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เป็นอาหารพื้นบ้านที่หาได้ยากยิ่งในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่

ไม้ออยย่าง หรือที่ชาวต่างชาติเรียกว่า "Bamboo Shoots" กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญา

สูตรอาหารพื้นบ้านแม่ฮ่องสอน เป็นอาหารป่า: ไม้ออยย่าง

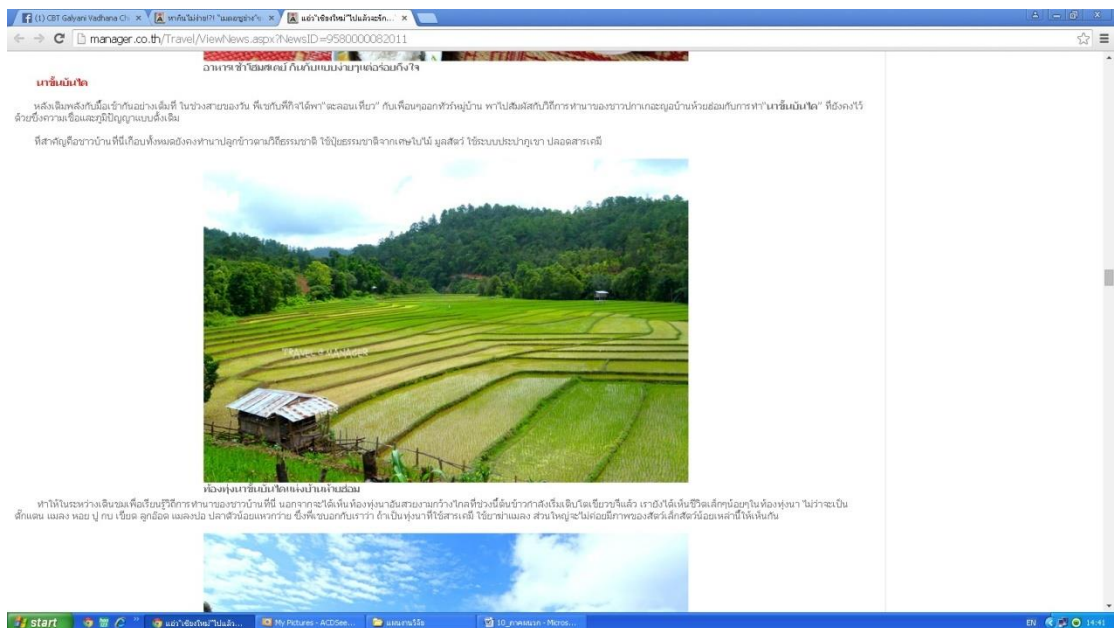
โดยหนังสืออาหารพื้นบ้านแม่ฮ่องสอน เล่มที่ 1 "ไม้ออยย่าง" ซึ่งได้รวบรวมสูตรอาหารพื้นบ้านแม่ฮ่องสอน 3 กลุ่มบ้านแม่ฮ่องสอนบ้านห้วยถั่วย้อม บ้านห้วยถั่วย้อม บ้านห้วยถั่วย้อม และบ้านห้วยถั่วย้อม

ไม้ออยย่าง มาจาก ชื่อว่า ห้วยถั่วย้อม

ที่มา : <http://manager.co.th/Food/ViewNews.aspx?NewsID=9580000082051>

เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2558

ที่มา : <http://manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9580000082011>
เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2558

การขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น

ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การดำเนินการวิจัยด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง คณะผู้บริหาร สอศ. สกว. คณะผู้ทรงคุณวุฒิ คณะนักวิจัย รวมทั้งผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในเขตบริการของศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต (เอกสารแนบ 1) จนกระทั่งเกิดเป็นแผนงานวิจัยสำหรับพื้นที่ชุมชนในเขตบริการของศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต คือ แผนงานวิจัย : การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงในพื้นที่เขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ "การขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนากำลังคนสายอาชีพให้แก่เยาวชนและชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านนาโต"

สำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ
(Project Coordinator Tourism and Hospitality Management Program)
ห้อง 730 อาคารอมรภูมิรัตน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์/โทรสาร : 086-7673888 086-7674555 E-mail : trf.thm@gmail.com

ที่ สปว.อท./RDC5850005/081

1 พฤษภาคม 2558

เรื่อง ขอเรียนเชิญนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมเชิงปฏิบัติการ “การขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนากำลังคน
สายอาชีพให้แก่เยาวชนและชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านนาโต”

เรียน ผศ.ดวงพร อ่อนหวาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. กำหนดการประชุม
2. หนังสือที่ ศร 0606/2266

ด้วยเครือข่ายองค์การบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้มอบหมายความไว้วางใจให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) รับผิดชอบบริหารจัดการทุนวิจัยมุ่งเป้าด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา จนปัจจุบันมีผลผลิตงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แล้ว

ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้เล็งเห็นประโยชน์ของผลผลิตการวิจัยดังกล่าวที่จะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคนสายอาชีพในชุมชนบ้านนาโต จึงได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนโดยอ้างถึงหนังสือที่ ศร 0606/2266 เรื่องเรียนเชิญนำเสนอผลงานวิจัยและร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง สอศ. และ สกว. โดยให้คณะนักวิจัย สกว. ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การดำเนินการวิจัยด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน อีกทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะผู้บริหาร สอศ. สกว. คณะผู้ทรงคุณวุฒิ คณะนักวิจัย รวมทั้งผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาข้อเสนอการวิจัย ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนบ้านนาโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักประสานงานฯ จึงขอเรียนเชิญท่านนำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะ 2)” ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ “การขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนากำลังคน สายอาชีพให้แก่เยาวชนและชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านนาโต” ในวันพุธที่ 13 พฤษภาคม 2558 เวลา 08.30-15.30 น. ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย ต.แม่สลองใน อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี โพธิยะราช)
ผู้ประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การนำไปต่อยอดการศึกษา

โดยนักวิชาการสายวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ได้นำประเด็นปัญหาที่พบในชุมชนจากงานวิจัย การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, 2556) ทำให้พบว่าชุมชนประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการน้ำอุปโภค บริโภคในชุมชน ดังนั้น จึงได้มีการต่อยอดการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาชุมชน โดยผลการวิจัยทำให้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการน้ำของชุมชนที่นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ แผงโซลาร์เซลล์ และถังเก็บน้ำคอนกรีต มาใช้เพื่อลดต้นทุนในการทำระบบประปาของชุมชน และจากการนำเทคโนโลยีทางด้านแผนที่ โดยใช้กล้องสำรวจและการกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) มาใช้ประกอบการคำนวณทางวิศวกรรม ทำให้ได้แผนที่ที่ช่วยกำหนดระบบการจ่ายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน

บทความวิจัย

การประชุมวิชาการ งานวิจัยและพัฒนาเชิงประจักษ์ ครั้งที่ 7

7th ECTI-CARD 2015, Trang, Thailand

แนวทางการแก้ปัญหาหน้าใช้ที่พอเพียงของชุมชนบ้านดงสามหมื่น อำเภอภักดีนิคม จังหวัดเชียงใหม่

Guidelines for Sufficient Consumption Water Resolution,

Ban Dong Sam Muen, Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province

นินนาท อ่อนหวาน¹, นิพนธ์ วงษ์ท่า² และ ธนบดีนทร์ วงษ์เมืองเก่า³

¹สาขาวิศวกรรมโยธาและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

128 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ : 08-9852-8722 E-mail : nin@rmu.ac.th

²สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

128 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ : 08-6915-4977 E-mail : nipon_w@hotmail.com

³สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

250 ถนนประติศศึกษา ตำบลแม่ส้าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โทรศัพท์ : 08-1960-0153 E-mail : thana.bell153@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยชุมชนมีส่วนร่วม ด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน และร่วมกันเดินสำรวจลักษณะภูมิประเทศและแหล่งน้ำโดยรอบหมู่บ้านพร้อมทั้งใช้เครื่องมือสำรวจเก็บข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาหน้าใช้ที่พอเพียงของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า บ้านดงสามหมื่น มีจำนวน 105 หลังคาเรือน กระจายอยู่บนพื้นที่สูงต่ำตามแนวเชิงเขาและแนวถนนที่ตัดผ่านหมู่บ้าน ชุมชนต้องการน้ำใช้ 33.06 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน คณะผู้วิจัยและแกนนำชุมชนได้เลือกใช้น้ำจากสระที่ 1 ปริมาตรน้ำ 3,600 ลบ.ม. มีระดับความสูง 1,383 ม.จากระดับน้ำทะเล และเลือกถังเก็บน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดความจุรวม 99 ลบ.ม. ตั้งอยู่บนเนินสูงที่มีระดับความสูง 1,407 ม.จากระดับน้ำทะเล เพื่อใช้เป็นถังพักน้ำสำหรับจ่ายสู่ชุมชน การออกแบบระบบส่งน้ำใช้พลังงานสูบน้ำส่งน้ำสู่ถังเก็บในที่สูงแล้วจ่ายเข้าสู่ท่อเพื่อกระจายสู่ครัวเรือน ถ้าใช้พลังงานไฟฟ้ากระแสสลับจะมีต้นทุน 0.86 บาทต่อลูกบาศก์เมตร แต่ถ้าใช้พลังงานโซลาร์เซลล์จะมีต้นทุน 0.45 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การออกแบบระบบจ่ายน้ำเข้าสู่ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีด้านแผนที่และการคำนวณทางวิศวกรรมศาสตร์ กำหนดขนาดของท่อจ่ายประธานเป็นท่อขนาด Ø 3 นิ้ว และขนาดลดลงเป็นขนาด Ø 2.5 นิ้ว และขนาดของท่อแขนงเป็นท่อขนาด Ø 1.5 นิ้ว และต่อเข้าสู่ครัวเรือนเป็นท่อขนาด Ø 0.75 นิ้ว ซึ่งจะเหลือแรงดันปลายท่อ 0.5 กก./ลบ.ซม.

คำสำคัญ : แนวทางการแก้ปัญหาหน้าใช้, ปัญหาหน้าใช้ที่พอเพียง, อำเภอภักดีนิคม

Abstract

This study has been conducted by applying a participatory qualitative research through several types of activities, including interviews, group discussions held among the community leaders and the committee, a walk-through survey on topography and water sources conducted around the community as well as an application of the survey devices. The information obtained was then analyzed in order to resolve the insufficient consumption water of the community. It was found, from the study, that in Ban Dong Sam Muen, there are 105 households spreading all over the area, along the highlands, the lowlands and the roads that are cut across the community. According to the survey, 33.06 m.³ consumption water would be required by the community on a daily basis. The research team and the community mainstays have picked the water from pond no. 1, for 3,600 m.³, at 1,383 m. above sea level, with a 99 m.³ capacity reinforced concrete water tank located on the hill, at 1,407 m. above sea level, as a water storage tank before having it distributed to all the households in the community. As for water pumping system, it is designed in a way that the water will be pumped up to the water tank that is located on the hill. After then, it will be transmitted to the pipelines before being distributed to all the households in the community. In case an alternating current is used, the cost of Baht 0.86 per m.³ will be incurred. On the other hand, should a solar cell be applied, the cost of Baht 0.45 per m.³ will instead take place. The design of the water distribution system is applied with map technology, together with engineering calculation, having the main distribution pipe fixed at 3 inches' diameter and minimized to 2.5 inches' diameter while the lateral

7th ECTI-CARD 2015 “รู้เท่าพลังงานและสิ่งแวดล้อมเพื่อก้าวสู่ศตวรรษที่ 21”

บทความวิจัย

การประจักษ์วิชาการ งานวิจัยและพัฒนาเชิงประยุกต์ ครั้งที่ 7

7th ECTI-CARD 2015, Trang, Thailand

pipe is fixed at 1.5 inches' diameter and house connection being at 0.75 inch's diameter respectively. This will make the pressure at the end of the pipe left at 0.5 kg. per cm.³

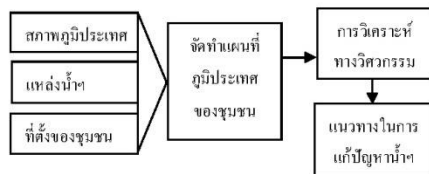
Key Words : Guidelines for Water Resolution, Community's Sufficient Consumption Water, Galyani Vadhana District

1. บทนำ

บ้านดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด อำเภอถ้ำทอง จังหวัด เชียงใหม่ เป็นชุมชนพื้นที่สูง ประชาชนเป็นชาวเขาน้อย จาก การเข้าไปเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการน้ำที่พอเพียง (คองพร อ่อนหวาน และคณะ, 2556) ทำให้พบว่าชุมชนประสบปัญหา เกี่ยวกับการจัดการน้ำอุปโภค บริโภคในชุมชน และจากการสอบถาม ข้อมูลและการสำรวจพื้นที่ร่วมกับแกนนำ พบว่า แต่ละครัวเรือนใช้ วิธีการขนน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้เองภายในครัวเรือน การทำสวนสาด เครื่องหุ้งห่มจะไปชักบริเวณใกล้แหล่งน้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำหลักของ ชุมชนอยู่ไกลและมีระดับต่ำกว่าบริเวณที่ตั้งชุมชน ประกอบกับชุมชนยัง ไม่มีการจ่ายกระแสไฟฟ้าในพื้นที่ มีเพียงบางหลังคาเรือนใช้ไฟฟ้าจาก พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) ผู้นำชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของ ปัญหาแต่ยังขาดข้อมูลและทักษะทางวิชาการ ที่จะนำมาเป็นเครื่องมือใน การค้นหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อการแก้ปัญหาอุปโภคและบริโภคที่ พอเพียงของชุมชนบ้านดงสามหมื่น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย เพื่อการพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาการใช้ที่พอเพียงของชุมชนบ้านดง สามหมื่น ที่สอดคล้องกับลักษณะทางภูมิประเทศของชุมชน

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในชุมชน ได้แก่ สภาพ ภูมิประเทศ แหล่งน้ำ ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนโดยการเดินสำรวจ และใช้กล้องสำรวจควบคู่กับระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) เก็บข้อมูลนำมาจัดทำแผนที่ภูมิประเทศเพื่อ ออกแบบระบบการจัดการน้ำของชุมชน และใช้เป็นข้อมูลในการ วิเคราะห์ทางวิศวกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อการ อุปโภคและบริโภคของชุมชนบ้านดงสามหมื่น ซึ่งสามารถแสดงกรอบ แนวคิดของการวิจัยดังต่อไปนี้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. **สำรวจข้อมูลเบื้องต้น** เป็นการลงพื้นที่ร่วมกับแกนนำ คณะกรรมการชุมชน โดยใช้กล้องสำรวจและระบบกำหนดตำแหน่ง เก็บ ข้อมูล สภาพทั่วไปของชุมชน สภาพการตั้งบ้านเรือน ระดับความสูง ตำแหน่งพื้นที่ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น
2. **จัดทำแผนที่ภูมิประเทศของชุมชน** เป็นแผนที่แสดงชั้น ความสูงของพื้นที่โดยนำข้อมูลเบื้องต้น มาจัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งของ แหล่งน้ำดิบ ถึงจ่ายน้ำ ตำแหน่งที่ตั้งบ้านเรือน ถนน ระดับความสูงต่ำ ของพื้นที่ เพื่อใช้ในการออกแบบขนาดบ่อบำบัดและแนวท่อจ่ายน้ำ
3. **การวิเคราะห์ทางวิศวกรรม** เป็นการออกแบบระบบ สูบส่ง ประกอบด้วยเครื่องสูบน้ำที่ส่งน้ำสูงถึงเก็บ และท่อจ่ายน้ำสู่ครัวเรือน ซึ่งใช้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 และการประมาณราคาการก่อสร้าง ทั้งระบบสูบส่งสูงถึงเก็บและระบบจ่ายน้ำสู่ครัวเรือน และการประมาณราคา ต้นทุนการสูบน้ำส่ง

4. ผลการศึกษา

4.1 ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน

ผลการสำรวจโดยรอบบริเวณหมู่บ้านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้ในโครงการ พบแหล่งน้ำดิบตาม ธรรมชาติมีลักษณะเป็นแหล่งน้ำผิวดิน จำนวน 4 สระ แต่สามารถ นำมาใช้สำหรับอุปโภคบริโภคในโครงการได้ 2 สระ โดยสระที่ 1 กว้าง 30 ม. ยาว 40 ม. ลึก 3 ม. และสระที่ 2 กว้าง 35 ม. ยาว 70 ม. ลึก 3.5 ม. ส่วนที่เหลือใช้สำหรับเกษตรกรรมของชุมชน

พบถังเก็บน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กที่เป็นโครงการก่อสร้างของ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดสร้างไว้ 2 แห่ง ซึ่งสามารถที่จะนำมาใช้เป็น ถังเก็บน้ำในโครงการ ได้ จุดที่ 1 ถังเก็บน้ำขนาดความจุรวม 99 ลบ.ม. ตั้งอยู่บนเนินสูงใกล้สระที่ 1 และ จุดที่ 2 ถังเก็บน้ำขนาดความจุรวม 33 ลบ.ม. ตั้งอยู่บนเนินสูงใกล้สระที่ 2

คณะผู้วิจัยและแกนนำชุมชนได้เลือกใช้น้ำจากสระที่ 1 ปริมาตรน้ำ 3,600 ลบ.ม. ค่าระดับความสูง 1,383 ม.จากระดับน้ำทะเล และเลือกถังเก็บน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดความจุรวม 99 ลบ.ม. ตั้งอยู่ บนเนินสูง ค่าระดับความสูง 1,407 ม.จากระดับน้ำทะเล ใกล้สระที่ 1 ใช้ เป็นถังพักน้ำสำหรับจ่ายสู่ชุมชน

4.2 จัดทำแผนที่ภูมิประเทศของชุมชน

นำข้อมูลของชุมชนที่เก็บรวบรวมได้ ประกอบกับการเก็บ ข้อมูลลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านโดยการใช้อุปกรณ์สำรวจและระบบ กำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) นำมาจัดทำ

บทความวิจัย

การประจักษ์วิชาการ งานวิจัยและพัฒนาเชิงประยุกต์ ครั้งที่ 7

7th ECTI-CARD 2015, Trang, Thailand

แผนที่ภูมิประเทศที่เพื่อให้ออกแบบระบบการจัดการน้ำของชุมชน และใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ทางวิศวกรรม สำหรับการสูบน้ำสู่ถังเก็บ และการส่งจ่ายน้ำสู่ครัวเรือน

4.3 การวิเคราะห์ทางวิศวกรรม

การวิเคราะห์ทางวิศวกรรมเพื่อหาความต้องการการใช้น้ำของชุมชน ออกแบบระบบส่งน้ำสู่ถังเก็บ และระบบจ่ายน้ำสู่ครัวเรือนรายละเอียดมีดังนี้

4.3.1 ความต้องการน้ำของชุมชน (water demand)
การประเมินความต้องการน้ำในพื้นที่ชุมชนชนบทอ้างอิงตามความจำเป็นพื้นฐาน ที่กำหนดอัตราการใช้น้ำในพื้นที่ชนบทเท่ากับ 50 ลิตรต่อคนต่อวันในทุกพื้นที่ของประเทศไทย บ้านคลองสามหมื่น เป็นชุมชนบนพื้นที่สูง ประชาชนเป็นชาวเขาชนเผ่าม้ง จำนวน 115 ครัวเรือน จำนวนประชากรประมาณ 575 คน โดยสามารถคำนวณความต้องการน้ำของชุมชนได้ $50 \times 575 = 28,750$ ลิตร รวมกับปริมาณน้ำสูญเสีย $0.15 \times 28,750 = 4,313$ ลิตร ดังนั้น ปริมาณความต้องการใช้น้ำเฉลี่ยต่อวัน (Average Daily Demand) เท่ากับ $28,750 + 4,313 = 33,063$ ลิตร

4.3.2 การออกแบบระบบส่งน้ำสู่ถังเก็บ เป็นการออกแบบเพื่อเลือกชนิด ขนาดปั๊มและขนาดท่อส่ง ซึ่งจะออกแบบเป็น 2 ระบบ คือ ใช้พลังงานจากไฟฟ้ากระแสตรง และใช้พลังงานจากไฟฟ้ากระแสสลับ เนื่องจากในอนาคตจะมีการขยายเขตการจ่ายกระแสไฟฟ้าสู่ชุมชน 1) ระบบการสูบน้ำด้วยปั๊มชักใช้ไฟฟ้ากระแสตรงแรงดัน 24 V จากแผงโซลาร์เซลล์ เลือกปั๊มน้ำขนาด $1\frac{1}{2}$ นิ้ว ความเร็วรอบ 400 รอบต่อนาที สูบน้ำได้สูง 40 เมตร สามารถสูบน้ำได้สูงสุด 6,000 ลิตร/ชั่วโมง หรือ 6.0 ลบ.ม./ชั่วโมง โดยใช้นมอเตอร์ดีซี 24 V 500 วัตต์ ปริมาณน้ำที่ต้องการใช้ 33,063 ลบ.ม./วัน จำนวนชั่วโมงในการสูบน้ำเท่ากับ $33,063 / 6.0 = 5.51$ ชั่วโมง หมายเหตุ จำนวน 5 ชั่วโมงต่อวันที่มีแสงแดดสูงสุด และ 2) ระบบการสูบน้ำด้วยปั๊มหรือโซลาร์ปั๊มใช้ไฟฟ้ากระแสสลับแรงดัน 220 V พิจารณาจากระดับความสูงจากแหล่งน้ำถึงถังเก็บน้ำเท่ากับ 24 เมตร จากตารางปั๊มน้ำหรือโซลาร์ปั๊มแรงดันสูง ปริมาณน้ำน้อย (High head centrifugal) แล้วเลือกความเร็ว 25.3 เมตร จะได้มอเตอร์ รุ่น WCH-755S ใช้แรงดันไฟฟ้า 220 V มอเตอร์ขนาด 1 แรงม้า 0.75 กิโลวัตต์ ปั๊มน้ำได้สูงสุด 4.8 ลบ.ม./ชั่วโมง ซึ่งเพียงพอต่อความต้องการน้ำในแต่ละวัน

4.3.3 การออกแบบระบบจ่าย ใช้ระบบแรงดันจากถังเก็บน้ำที่ออกแบบขึ้นสูงซึ่งอาจทำให้บางครัวเรือนมีแรงดันและความเร็วที่ปลายท่อต่ำ ซึ่งเมื่อคิดตามหลักการเลือกขนาดท่อของ Hazen William แล้วเลือกใช้ท่อ PVC ขนาด ๑.3 นิ้ว ปริมาณน้ำในเส้นท่อ 2.676 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง ความเร็วของน้ำในท่อ ~ 0.148 เมตร/วินาที แรงดันสูญเสียในเส้นท่อยาว 670 เมตร เท่ากับ 0.3 เมตร โดยจะเหลือแรงดันปลายท่อเท่ากับ 0.5 กก./ลบ.ซม.ซึ่งเพียงพอต่อการใช้

4.4 แนวทางการแก้ปัญหาอุปโภคและบริโภคของชุมชน

จากการสำรวจข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่จะสามารถนำมาใช้ การจัดทำแผนที่ ระดับความสูงต่ำของชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูลทางกลศาสตร์ สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอุปโภคและบริโภคของชุมชน คือ

1. เลือกใช้ระบบน้ำที่ 1 นี้สำหรับระดับความสูง 1383 ม.จากระดับน้ำทะเล เป็นแหล่งน้ำดิบใช้จาก

2. เลือกชุดถังเก็บน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กชุดที่ 1 ที่ตั้งอยู่บนเนินมีระดับความสูง 1407 ม.จากระดับน้ำทะเลเพื่อใช้เป็นถังเก็บน้ำสำหรับจ่ายสู่ชุมชน เนื่องจากมีความจุรวม 99 ลบ.ม.ซึ่งมากพอต่อการใช้งาน และยังสามารถพัฒนาเป็นระบบประปาได้อีกในอนาคต

3. ในการออกแบบระบบสูบน้ำสู่ถังเก็บคอนกรีตเสริมเหล็กได้ ออกแบบเป็น 2 ระบบคือ

3.1 ระบบสูบน้ำด้วยปั๊มชักใช้ไฟฟ้ากระแสตรงแรงดัน 24 V ใช้ปั๊มน้ำขนาด $1\frac{1}{2}$ นิ้ว สูบน้ำได้สูง 40 เมตร ปริมาณสูบน้ำสูงสุด 6.0 ลบ.ม./ชม. มอเตอร์กระแสตรง 24 V 500 วัตต์ แผงโซลาร์เซลล์จำนวน 12 แผง

3.2 ระบบสูบน้ำด้วยไฟฟ้ากระแสสลับแรงดัน 220 V ใช้ปั๊มหรือโซลาร์ปั๊มแรงดันสูงปริมาณน้ำน้อยความเร็ว 25.3 ม. มอเตอร์ขนาด 1 แรงม้า 0.75 กิโลวัตต์ ปริมาณสูบน้ำสูงสุด 4.8 ลบ.ม./ชม.

4. การประมาณราคาคำนวณ ประกอบด้วย

4.1 ค่าอุปกรณ์และการติดตั้งระบบสูบน้ำจากสระน้ำสู่ถังเก็บ

1) ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานจากไฟฟ้ากระแสสลับ 220 V เท่ากับ 17,260 บาท และ 2) ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานจากโซลาร์เซลล์ เท่ากับ 24,300 บาท

4.2 ราคาโรงงานและระบบท่อส่ง เท่ากับ 6,170 บาท

4.3 ค่าอุปกรณ์และติดตั้งระบบจ่ายน้ำสู่ครัวเรือน เท่ากับ 163,440 บาท

4.4 ต้นทุนการสูบน้ำสู่ถังเก็บและการจ่ายน้ำสู่ชุมชน 1) ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานจากโซลาร์เซลล์ 0.45 บาทต่อ ลบ.ม. เมื่อคำนวณอายุการใช้งานของปั๊มมอเตอร์และแบตเตอรี่ที่ 3 ปี และ 2) ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานจากไฟฟ้ากระแสสลับ 220 V 0.86 บาทต่อ ลบ.ม. เมื่อคำนวณอายุการใช้งานของปั๊มและมอเตอร์ที่ 5 ปี

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยทำให้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการน้ำของชุมชนที่นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ได้แก่ แผงโซลาร์เซลล์ และถังเก็บน้ำคอนกรีต มาใช้เพื่อลดต้นทุนในการทำระบบประปาของชุมชน และจากการนำเทคโนโลยีทางด้านแผนที่ โดยใช้กล้องสำรวจและการกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) มาใช้ ประกอบการคำนวณทางวิศวกรรม ทำให้ได้แผนที่ที่ช่วยกำหนดระบบการจ่ายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพอต่อความต้องการของคนในชุมชน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ วิธทัศน์ (2545)

บทความวิจัย

การประจักษ์วิชาการ งานวิจัยและพัฒนาเชิงประจักษ์ ครั้งที่ 7

7th ECTI-CARD 2015, Trang, Thailand

ศึกษาการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อช่วยการจัดสรรน้ำของพื้นที่ด้านเหนือที่ราบภาคกลางตอนล่าง พบว่า การใช้เทคนิค GIS ทำให้สามารถจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์และแสดงผล ช่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับข้อมูลเชิงพื้นที่ได้มากขึ้น และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ แผนงาน (2553) ศึกษาการประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผนจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ในพื้นที่ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบพื้นที่ที่เหมาะสมในการขุดบ่อน้ำผิวดินแบ่งเป็นระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้คือ ควรใช้ระบบฐานส่งน้ำผู้ตั้งเก็บทั้ง 2 ระบบโดยใช้สลับกัน เพราะระบบที่ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับความถี่ต่ำกว่าสามารถทำงานได้ตลอดเวลา อายุการใช้งานของอุปกรณ์ยาวนานกว่า ส่วนระบบโซลาร์เซลล์มีต้นทุนการสูบน้ำที่สูงกว่า แต่สามารถใช้งานได้เฉพาะในช่วงที่มีแดดเท่านั้น นอกจากนี้ชุมชนต้องมีการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้านที่เหมาะสมกับชุมชน

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาควิชาฟิสิกส์ ที่สนับสนุนทุนวิจัยประมาณประจำปี 2556 และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน ที่สนับสนุนข้อมูลและประสานพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ, "การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน," รายงานผลการวิจัยทุนสนับสนุนการวิจัยโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556, เชียงใหม่.
- [2] ปัทมา สุวรรณมงคล, "การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ," รายงานการวิจัยโครงการปรับภาพราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์, 2540, กรุงเทพมหานคร.
- [3] วีระศักดิ์ วีระกันต์, "การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อช่วยการจัดสรรน้ำของพื้นที่ด้านเหนือที่ราบภาคกลางตอนล่าง," วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545, กรุงเทพมหานคร.
- [4] สุพรรณมา เข้มทอง, "การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผนจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา," วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2553, นครราชสีมา.

- [5] สำนักวิศวกรรมโครงสร้างและงานระบบ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, "มาตรฐานการติดตั้งท่อประปา," 2551, กรุงเทพมหานคร.
- [6] อนันต์ เกิดคา, "การวิเคราะห์และออกแบบระบบ," คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2542, กรุงเทพมหานคร.

ชื่อ : นายนินนาท อ่อนหวาน
วัน เดือน ปี เกิด : 10 ก.ย. 2504
อาชีพ : รับราชการ ตำแหน่งอาจารย์ระดับ 7 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดเชียงใหม่
การศึกษา : 2548 วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
งานวิจัยที่สนใจ : วิศวกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

ชื่อ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนธ์ วัชรพา
วัน เดือน ปี เกิด : 11 ก.ค. 2502
อาชีพ : รับราชการ ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดเชียงใหม่
การศึกษา : 2548 ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ไฟฟ้า) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
งานวิจัยที่สนใจ : วิศวกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

ชื่อ : นายนันทน์ วัฒนเมืองแก่น
วัน เดือน ปี เกิด : 14 พ.ย. 2530
อาชีพ : ข้าราชการพลเรือนสามัญ ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ระดับปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
การศึกษา : 2555 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
งานวิจัยที่สนใจ : การพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรในชุมชนบนพื้นที่สูง

การนำไปต่อยอดการศึกษา

โดยนักวิชาการสายวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ได้นำประเด็นปัญหาที่พบในชุมชนจากงานวิจัย ทำให้พบว่าชุมชนประสบปัญหาเกี่ยวกับ ข้อจำกัดที่ทอผ้าของชนเผ่าปกาเกอะญอที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ดังนั้น จึงได้มีการต่อยอดการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาชุมชน ด้วยโครงการ การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการทอผ้าเคลื่อนที่ สำหรับชนเผ่าปกาเกอะญอบนพื้นที่สูง โดยผลการวิจัยทำให้ได้กี่เอวต้นแบบ สามารถพับเก็บได้ ใช้ปริมาณวัสดุและชิ้นส่วนจัดสร้างจำนวนไม่มาก หาได้ง่ายจากในชุมชน รวมทั้งสามารถสร้างเองได้โดยใช้เครื่องมือช่างไม้พื้นฐาน และทำการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างกี่เอวทอผ้าเคลื่อนที่ โดยการสอนเชิงปฏิบัติให้กับชุมชนใน 3 พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการฯ คือ วัดจันทร์ เล่อซอ และหนองเจ็ดหน่วย ในตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

เกิดการต่อยอด

โครงการ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต่อยอดยุวชนนำเที่ยวโรงเรียนในพื้นที่ศูนย์พัฒนา โครงการหลวงวัดจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา เชียงใหม่

ซึ่งคณะผู้วิจัยดำเนินโครงการร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การพัฒนายุวชนนำเที่ยวจาก 8 โรงเรียนในตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง ที่อยู่ในพื้นที่ดูแลของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ที่เคยผ่านกระบวนการอบรมหลักสูตรยุวชนนำเที่ยวแล้ว ให้เกิดทักษะและความชำนาญในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนมากขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพบริการนักท่องเที่ยว และเพื่อให้ชุมชนต้นตัวและมีบุคลากรที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

เกิดการต่อยอด

โครงการการสร้างสุขด้วยปัญญาด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกระบวนการพัฒนาวุชนาที่เยาวชนท้องถิ่น อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ปีที่ 2

ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการปีที่ 1 เพื่อให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องกับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ตำบล เช่น การนำแกนนำและผู้นำเที่ยวท้องถิ่นจากกลุ่มท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาจากแผนงานวิจัยมาเป็นวิทยากรร่วม เป็นต้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากนักเรียนรุ่นพี่ที่เคยผ่านการอบรมแล้วรุ่น 1 กับน้องนักเรียนรุ่นที่ 2 เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่รุ่นน้อง เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการเป็นยุวชนนำเที่ยวร่วมกับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา

คณะผู้วิจัยอยู่ระหว่างดำเนินการยื่นข้อเสนอเพื่อขอรับทุนสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรม
ที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรม
ที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ**

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อขยายผลการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดการความรู้อย่างมีส่วนร่วม	■ กิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson Learned) จากคณะผู้วิจัย และ แกนนำกลุ่ม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเดิมทั้ง 4 กลุ่ม	■ เกิดแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 3 ตำบล จำนวน 17 คน ที่มีความเข้าใจหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การทำงานเป็นทีม ในรูปคณะกรรมการหรือแกนนำโดยมีการจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม 2 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยบะบ้า และบ้านห้วยปู และแกนนำในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว 1 กลุ่ม คือเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน มีการบันทึกเอกสารเบื้องต้นที่จำเป็น เช่น ใบเสร็จรับเงิน บันทึกการประชุม เป็นต้น มีการกำหนดราคาและกำหนดเกณฑ์การจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นกองทุนกลุ่มท่องเที่ยว ■ เกิดแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนใน 3 ตำบล จำนวน 17 คน ที่มีความเข้าใจหลักการการเก็บข้อมูลทุนชุมชน 4 ด้านเพื่อจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนเบื้องต้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่า ถ้ำ น้ำตก เป็นต้น วิถีชีวิตวัฒนธรรม เช่น อาหาร การแต่งกาย ดนตรี เป็นต้น และเข้าใจความสำคัญของข้อมูลที่จะต้องนำมาสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยว ■ 1.3 เกิดแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนใน 3 ตำบล จำนวน 17 คน ที่มีความเข้าใจหลักการออกแบบเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และมีเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยวใหม่ 3 เส้นทางใน 3 ตำบล ที่แตกต่างกัน คือ ตำบลบ้านจันทร์
	■ พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก	
	■ การค้นหาแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวใหม่	
	■ การวางแผนการจัดการความรู้ระหว่างคณะผู้วิจัยร่วมกับพี่เลี้ยงชุมชน	
	■ กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มเป้าหมายการขยายผลโดยทดลองเป็นนักท่องเที่ยว	
	■ กิจกรรมการสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาบริบทชุมชน	
	■ กิจกรรมการจัดการความรู้การพัฒนาศักยภาพชุมชน ■	

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	■ กิจกรรมการจัดการความรู้การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	เส้นทางตามรอยเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ไปโรงเรียนสหมิตรวิทยา ตำบลแจ่มหลวง
	■ กิจกรรมจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว	เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและภูมิปัญญาสมุนไพรปกากะญอ และตำบลแม่แดด เส้นทางเรียนรู้วิถีชีวิต และฐาน
	■ การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย สรุปผลการจัดการความรู้ของพี่เลี้ยงชุมชน	อาชีพปกากะญอ คือ การทำใบชา การตีมีด การทอผ้า การจักสาน และการทำสวนเกษตรบนพื้นที่สูง รวมถึงการแสดงเครื่องดนตรีปกากะญอ ■ เกิดอาชีพที่ทำให้มีรายได้เสริมในชุมชน ได้แก่ ผู้ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ผู้นำเที่ยวท้องถิ่นจำนวน คน ขับรถบริการนักท่องเที่ยว และฐานเรียนรู้อาชีพและภูมิปัญญา ที่มีความเข้าใจในหลักการให้บริการ การต้อนรับและการสื่อความหมายที่จะสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ■ มีคู่มือกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนและการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิม 4 กลุ่ม ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน	■ กิจกรรมการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มการท่องเที่ยวเดิมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้าน ■ ประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายหลังการพัฒนา	■ มีพี่เลี้ยงชุมชนที่มีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเป็นพี่เลี้ยงชุมชนจำนวน 5 คน จาก 4 กลุ่มท่องเที่ยวเดิมในอำเภอ กัลยาณิวัฒนา ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาจากการจัดการความรู้กับกลุ่มท่องเที่ยวใหม่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มท่องเที่ยวเดิม ทำให้สามารถเป็นพี่เลี้ยงภายในชุมชนตนเองและเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชนน้องใหม่ที่มีความสนใจและพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ■ มีความเข้าใจหลักการ แนวทาง และประโยชน์ของการประเมินตนเองตามแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน รู้สภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มก่อนได้รับการพัฒนาว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เกิดจากปัญหาอะไรทั้งที่มาจากภายในและภายนอกกลุ่ม ■ เกิดเครือข่ายภายในกลุ่มท่องเที่ยวเดิมและกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ในอำเภอ กัลยาณิวัฒนา จากกระบวนการจัดการความรู้ของพี่เลี้ยงชุมชนและแกนนำกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ และจากการจัดกิจกรรมร่วมของกลุ่มท่องเที่ยวเดิม ได้แก่ การศึกษาดูงาน การอบรม และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างแกนนำกลุ่ม รวมถึงการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอ กัลยาณิวัฒนา จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวอำเภอ กัลยาณิวัฒนา (ภาคผนวก ก) เผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ (www.facebook.com/CBTGalyaniVadhanaChiangMai) ■ มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการและผู้ประสานงานกลุ่ม ในกลุ่มที่มี

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
		ปัญหาการทำงานของคณะกรรมการก็มี การเลือกตั้งเพื่อปรับปรุงคณะกรรมการ ใหม่ให้เหมาะสมและคล่องตัวในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในกลุ่ม มากขึ้น และจากปัญหาการประสานงาน ของนักท่องเที่ยวเมื่อติดต่อเข้ามาไม่มี ความชัดเจนว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้มีผู้ประสานงานของแต่ละกลุ่มที่ เข้าใจภาระหน้าที่และขั้นตอนการติดต่อ เพื่อรับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามา ■ มีความเข้าใจและคำนึงถึง ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity: CC) โดยมีการกำหนดปฏิทิน การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตของแต่ละชาติพันธุ์ และจำนวน นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมในแต่ละช่วง ปฏิทินซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการ รองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เท่ากันตลอดทั้ง ปี ซึ่งเป็นการคำนึงถึงความสามารถใน การรองรับในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ■ มีสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก ต้นปี 2557 ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ บ้านพักแบบโฮมสเตย์ ผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น ยูนวนนำเที่ยว รถนำเที่ยวในท้องถิ่น ฐานเรียนรู้ในชุมชน ■ มีรายได้เสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยว กระจายให้กับสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยว และเครือข่ายในชุมชนที่ประกอบอาชีพ อื่นๆ เช่น กลุ่มข้าวซ้อมมือ ชาวบ้านที่ทำ เกษตรสวนผลไม้ ผักอินทรีย์ แปรรูปจาก ผักทอ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มการท่องเที่ยวบ้าน วัดจันทร์มีรายได้เพิ่มขึ้นชัดเจนที่สุด เพราะอยู่ในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของ อำเภอ ไกล่สถานที่สำคัญๆ ของอำเภอ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
		โดยข้อมูลที่บันทึกไว้ในใบเสร็จรับเงิน และการบันทึกการรับนักท่องเที่ยว พบว่า ตลอดปี 2557 บ้านโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวจำนวน 86 คน มีรายได้รวมตลอดปี 24,860 บาท และปี 2558 (ณ วันที่ 12 เดือนกรกฎาคม) บ้านโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวจำนวน 111 คน มีรายได้รวมตลอดปี 52,190 บาท ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว โดยรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวนี้มีข้อกำหนดชัดเจนว่าจะถูกหักเข้ากองทุนของกลุ่มท่องเที่ยวตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ และมีบัญชีรับ-จ่ายเงินรายได้ของกองทุนกลุ่มท่องเที่ยวที่มีผู้รับผิดชอบชัดเจน ■ มีกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวที่จะออกแบบจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนหรือเป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่หายไปแล้วจากชุมชน ซึ่งเป็นการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชาติพันธุ์ ให้สืบทอดต่อไปถึงคนรุ่นหลัง ตัวอย่างการออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์

ภาคผนวก ง

ประวัติคณะผู้วิจัย

ผู้อำนวยการแผนงาน

ช่อ-สกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

Asst.Prof.Duangporn Onwan

หน่วยงานที่สังกัด :

สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาคัพ

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5392-1444 ต่อ 2846 โทรสาร 0-5322-6895

โทรศัพท์มือถือ 089-700-4396, 08-1700-4396

E-mail: m_pompam@yahoo.com

วุฒิการศึกษา :

- บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาระบบสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา (ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)

- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

หัวข้อโครงการวิจัย

1) ชื่อ-สกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

Asst.Prof.Duangporn Onwan

หน่วยงานที่สังกัด :

สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5392-1444 ต่อ 2846 โทรสาร 0-5322-6895

โทรศัพท์มือถือ 089-700-4396, 08-1700-4396

E-mail: m_pompam@yahoo.com

วุฒิการศึกษา :

- บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาระบบสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา (ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)

- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

2) ชื่อ-สกุล

นางสาวพิศาศิมพ์ จันทรพรหม

Miss Phisaphim Junphrom

หน่วยงานที่สังกัด :

สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

หมายเลขโทรศัพท์ : 08-1169-3726

โทรสาร : 053-213183

วุฒิการศึกษา :

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

- ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- 3) ชื่อ-สกุล **ดร.สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์**
Savichaya Supa-udomlerk Trirat (PhD)
 หน่วยงานที่สังกัด : คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
 โทรศัพท์ 053-873297 มือถือ 080-8460654
 E-mail: nutty291@hotmail.com
 วุฒิการศึกษา : Ph.D. in Development Communication จาก Central Luzon State University, Philippines
- 4) ชื่อ-สกุล **นางสาวลัดดา ปินตา**
Miss Ladda Pinta
 หน่วยงานที่สังกัด : สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300
 โทรศัพท์ 0-5392-1444 ต่อ 2682 โทรสาร 0-5322-6895
 โทรศัพท์มือถือ 08-4807-3320
 E-mail: lemon_๒๙๑๐@hotmail.com
 วุฒิการศึกษา : - (บธ.ม.) บริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยแม่โจ้
 - (Ph.D.) Innovative Management มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา